

OIKEANLAISTA SEKSIÄ?
SEKSUAALIKASVATUSOPPAIDEN JA MEDIAN RAKENTAMAT
KÄSITYKSET SEKSISTÄ JA SEKSIHARRASTAJISTA

Siru Kivinen
Maisterintutkielma
Sosiologia
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian
Tekijä Siru Kivinen	
Työn nimi Oikeanlaista seksiä? Seksuaalikasvatusoppaiden ja median rakentamat käsitykset seksistä ja seksinharrastajista	
Oppiaine Sosiologia	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 72 +18
Ohjaaja Terhi-Anna Wilska	
Tiivistelmä <p>Maisterintutkielmassani tutkin seksin määritelmiä ja niiden intersektionaalisia valtasuhteita Ilta-Sanomien artikkeleista ja Hivpointin nettisivuilta saatavilla olevista seksuaalikasvatusoppaista koostuvassa aineistossa. Aineisto edustaa virallisempaa ja epävirallisempaa seksuaalikasvatusta, jotta käsitykset seksin määritelmistä ja valtasuhteista olisivat kattavat.</p> <p>Tutkielman innoitus lähtee havainnoista, että koko väestön kattavaksi kutsuttu seksitutkimus on luonteeltaan heteronormatiivinen ja yhdyntäkeskeinen ja, että seksuaalikasvatuksen on nähty olevan puutteellista. Ihmisillä on oikeus kattavaan seksuaalikasvatukseen ja yhdenvertaiseen kohteluun, joten on tärkeää tarkastella ihmisten käyttämiä seksuaalikasvatustilanteita ja niiden muodostamia käsityksiä seksistä ja seksin valtasuhteista. Esittelen seksin historiaa yhteiskunnassamme, seksitutkimusta sekä seksin ja median suhdetta ja mediassa olevan seksin tutkimusta, jotta tutkielmalleni muodostuu teoreettinen tausta, jonka avulla voi selvittää tutkimustehtävääni. Tutkielmani näkökulma perustuu konstruktionismille ja analyysimenetelmänä käytän diskurssianalyysin ja intersektionaalisen analyysin yhdistelmää.</p> <p>Aineistosta on havaittavissa kuusi seksin diskurssia, jotka ovat nautinnollinen seksi, turvaseksi, opettelua ja valmistautumista vaativa seksi, väitetyn monenlainen seksi, kumppanuusseksi ja leikkivä seksi. Intersektionaalisia valta-suhteita analysoidessa havaittavissa on hoikkien valkoisten nuorten heterokumppanien diskurssi sekä marginalisoitujen seksinharrastajien diskurssi.</p>	
Asiasanat Seksi, seksuaalikasvatus, seksuaalikasvatusoppaat, intersektionaalisuus, diskurssianalyysi, valtasuhteet, normit	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

KUVAT

Kuva 1 Kuvakaappaus Seksiä on monenlaista-oppaasta kuvastaa seksitapojen järjestystä.....	52
Kuva 2 Anaaliseksi ABC -oppaan yhdestä otsikosta kuvakaappaus, jossa näkyy seksin opettelu-, nautinto- ja turvallisuusdiskurssit.....	55
Kuva 3 Anaaliseksi ABC -oppaasta kuvakaappaus, joka havainnollistaa opettelua ja valmistautumista vaativan seksin diskurssia.	56
Kuva 4 Seksiä on monenlaista -oppaasta kuvakaappaus, jossa näkyy hahmojen epäinhimillinen väritys, sukupuolen tulkinnan varaisuus ja ruumiiden hoikkuus.....	68
Kuva 5 Seksi ja trans -oppaan kannesta kuvakaappaus, jossa näkyy representaatioiden moninaiset intersektiot.....	70
Kuva 6 Anaaliseksi ABC -oppaasta kuvakaappaus, jossa näkyy viivapiirros miesten välisestä seksistä.	71
Kuva 7 Ylpeys - Identiteetistä ja seksuaalisuudesta nuorille miehille -oppaasta oppaan seksiä käsittelevästä osiosta kuvakaappaus, jossa näkyy kuinka homoja kuvataan siististi.	72

SISÄLLYS

1	MITÄ SEKSI ON?	1
2	VAKAVA SEKSI	5
2.1	Seksi ja seksuaalisuus	5
2.2	"Seksihistoria"	8
2.3	Seksi tutkimuksissa.....	13
	Seksin määritelmien tutkiminen.....	14
2.4	Kontrolli, valistus ja seksuaalikasvatus	16
	Normittava seksuaalikasvatus	21
3	VIIHTEELLINEN SEKSI.....	24
3.1	Seksi mediassa	24
3.2	Tutkimusta seksistä mediassa	26
3.3	Normittava media ja representaatioiden intersektionaalisuus	30
4	TUTKIMUKSEN TAVOITE	35
5	AINEISTO JA MENETELMÄT	37
5.1	Aineisto.....	37
5.1.1	Seksuaalikasvatusoppaat	39
5.1.2	Iltä-Sanomien Seksi & parisuhde -osion tekstit	41
5.2	Metodiset seikat.....	42
5.2.1	Sosiaalinen konstruktionismi	42
5.2.2	Diskurssianalyysi	43
5.2.3	Intersektionaalinen analyysi.....	45
5.3	Tutkijan positio.....	46
6	ANALYYSI JA TULOKSET	47
6.1	Seksin diskurssit.....	48
6.1.1	Väitetyn monenlainen seksi	49
6.1.2	Turvaseksi.....	54
6.1.3	Opettelua ja valmistautumista vaativa seksi.....	55
6.1.4	Kumppanusseksi.....	57
6.1.5	Nautinnollinen seksi	59
6.1.6	Leikkisä seksi	60
6.2	Seksin intersektionaaliset valtasuhteet	62
6.2.1	Hoikat valkoiset nuoret heterokumppanit	63
6.2.2	Marginalisoidut seksinharrastajat.....	67

7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	74
	KIRJALLISUUS.....	78

1 MITÄ SEKSI ON?

Maisterintutkielmallani selvitän mitä määritellään seksiksi erilaisissa materiaaleissa, sillä seksuaalioikeuksien (Ihmisoikeusliitto 2023) mukaan ihmisillä on oikeus kunnolliseen ja monipuoliseen tietoon seksuaalisuudesta ja seksistä. Ensin tutkimuskysymyksenäni on että, mitä seksuaalikasvatusoppaat ja iltapäivälehdien artikkelit määrittelevät seksiksi. Eli mitä nämä aineistojen seksin määritelmät rakentavat normaaliksi, normatiiviseksi ja oikeanlaiseksi seksiksi. Toiseksi maisterintutkielmani keskittyy selvittämään millaisia intersektionaalisia valtasuhteita seksuaalikasvatusoppaissa ja iltapäivälehtien artikkeleissa rakennetaan seksin suhteen, tarkastelen tätä erilaisten representaatioiden ja niissä näkyvien intersektioiden risteymien kautta. Yhdenvertaisuuslaki velvoittaa yhdenvertaisuuden edistämiseen ja kieltää syrjinnän iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325), minkä takia on tärkeää tarkastella seksuaalikasvatusmateriaaleja seksin valtasuhteiden näkökulmasta. Tutkimustehtäväni on selvittää mitä ihmisten käsityksiä ja tietoa muokkaavat aineistot rakentavat seksin määritelmiksi ja seksiin kytkeytyviksi valtasuhteiksi.

Alkusyäkysen tutkimukseni on saanut huomiosta, että seksiä tutkittaessa mitataan ja käsitellään heterojen yhdyntää. Suomessa Suomen väestöä ja muun muassa seksuaalisuutta ja parisuhteita tutkii Väestöntutkimuslaitos. Heidän 1971 aloitettu FINSEX-tutkimushanke keskittyy seksuaaliseen käyttäytymiseen, nautintoon, ongelmiin ja arvoihin, sekä yhdyntään ja seksuaaliseen haluun. (Väestöliitto 2023.) 2015 eli uusimpien tutkimusten raporttien mukaan yhdyntämäärät ovat vähentyneet vaikka seksuaaliset halut ovat lisääntyneet. Tämän on nähty kuvaavan sitä, että osa ihmisistä elää seksuaalisessa puutteessa, kun seksuaaliset halut ovat korkeat, mutta yhdyntämäärät matalat. FINSEX-hankkeessa puhutaan seksistä ja seksuaalisesta kanssakäymisestä, mutta sillä tarkoitetaan usein vain miehen ja naisen välistä yhdyntää, kuten seksihalua, seksin määrää ja seksuaalista puutetta käsittelevässä artikkelissa. (Kontula 2016 a.) Seksiä tutkitaan siis yhdyntän kautta ja

esimerkiksi FINSEX-tutkimushankkeen vuoden 1992 kysymyslomakkeessa yhdyntä määritellään emättimeen tapahtuvaksi sukupuolilyhteydeksi (Haavio-Mannila & Kontula 1992, 4). Saman lomakkeen mukaan sukupuolilyhteys puolestaan on ”sukupuolista vuorovaikutusta joko yhdynnässä, suuseksissä, anaalilyhdynnässä (yhdyntä peräaukkoon) tai käsin toista kiihottamalla” (Haavio-Mannila & Kontula 1992, 4). Uusimmassa kyselyssä sukupuolilyhteys oli määritelty tarkoittava ”sukupuolista vuorovaikutusta joko yhdynnässä, suuseksissä tai käsin toista kiihottamalla” (Kontula 2019 a). Lisäksi hankkeessa puhutaan miehistä ja naisista ja heidän välisestä seksistä (Kontula 2016 a). Emättimeen tapahtuva yhdyntä on esimerkki heteronormatiivisuudesta, FINSEX-hankkeen vastaajat on siis oletettu heteroiksi. Heteronormatiivisuudella tarkoitetaan sitä, että yhteiskunnassa on illuusio, jonka mukaan kaikki ovat heteroja. Heteroseksuaalisuus nähdään normaalina ja sillä on etuoikeutettu normiasema. (Karhulehto 2011, 51).

Emätin-yhdyntä ei kuitenkaan ole monille nautinnollinen mahdollisuus, esimerkiksi useat terveydelliset syyt voivat estää yhdynnän. Gynekologinen potilasjärjestö Korento ry kertoo, että vulvallisista 8–16 % on kärsinyt erilaisia ulkosynnyttimien kiputiloja. Kroonista ulkosynnyttimien kipua, jolle ei ole selvää syytä kutsutaan vulvodyniaksi. Vulvodyniaan liittyy kosketusarkuutta sekä kosketuksesta seuraavaa kiputilaa. Vulvodyniassa yleinen yhdyntäkipu voi estää yhdynnät kokonaan. (Korento ry 2023.) Seksiä on kuitenkin mahdollista harrastaa vaikkei vulvodynian takia pystyisikään penis-vaginayhdyntään (Hyttinen 2019). Lääkärikirjan mukaan, kun ei kykene riittävän vahvaan erektioon yhdynnän onnistumiseksi, on kyse erektiohäiriöstä. Miehistä kolmella neljästä erektiovaikeudet estävät yhdynnän joka viidennellä yrityskerralla. (Piha 2021.) Varsin yleinen erektiohäiriökin siis voi olla syy, joka estää yhdynnän harrastamisen. Yhdynnässä peniksellisille vaikeuksia saattaa tuottaa esimerkiksi ahdas esinahka (Kolehmainen, Taskinen & Lindell 2010). Näiden osaltaan sosiaalisten, fyysisten ja psykologisten haasteiden lisäksi on myös muita syitä, joiden takia penis-vaginayhdyntä ei ole pääasiainen tai ollenkaan käytössä oleva seksin harrastamismuoto. Seksuaalivähemmistöjen määrän on arvioitu olen 5-15 % väestöstä (Lehtonen 2006, 14), esimerkiksi vuoden 2019 Kouluterveyskyselyn mukaan vastaajista 9 % kuului seksuaalivähemmistöihin (Jokela, Luopa, Hyvärinen Ruuska, Martelin & Klemetti 2020, 3). Seksuaalivähemmistöön kuuluvilla tarkoitetaan ihmisiä, ”joiden seksuaalinen suuntautuminen on jotain muuta kuin heterous” (Seta 2023 a). Seksuaalivähemmistöön kuuluvat luultavasti harrastavat muuta kuin laajasti tutkittua heteroseksiä eli penis-vaginayhdyntää.

Näen ongelmallisena, että Suomen merkittävin seksiin liittyvä tutkimushanke käsittelee aihetta emättimeen tapahtuvalla yhdynnällä, jättäen samalla ulkopuolelleen seksin, johon ei liity emätin ja/tai sukupuolilyhdyntä. Näin suomen kansaa tutkiva seksitutkimus ei ole yhdenvertaista, vaan sen ulkopuolelle jää paljon (seksiä harrastavia) ihmisiä sekä ihmisiä, jotka eivät harrasta seksiä. Taavetti on osoittanut,

kuinka FINSEX-hankkeen peruskäsite seksi vaikuttaa aluksi yksinkertaiselta, mutta seksin tarkka määrittely onkin hankalaa (Taavetti, 2021, 342). Tällä maisteritutkielmallani haluan siis selvittää miten seksiä määritellään tutkimusten ulkopuolella seksuaalikasvatusoppaissa ja iltapäivälehden artikkeleissa, nähdäkseni vastaako seksitutkimusten määritelmät seksistä käsityksiä ja puhetapoja seksistä tutkimusten ulkopuolella. Tällä tavoin seksitutkimukseen voisi saada uutta näkökulmaa siitä, mitä pitäisi tutkia seksiä tutkittaessa. Lisäksi seksi on pinnalla yhteiskunnassamme ja seksistä puhutaan nykyään paljon, mutta harvoin käsitteen merkityksiä avataan tarkasti. Tärkeää kuitenkin olisi löytää näkemys mitä missäkin yhteydessä seksillä tarkoitetaan. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon takia haluan maisteritutkielmallani selvittää myös millaisia intersektionaalisia valtarakenteita seksuaalikasvatusoppaiden ja iltapäivälehden artikkelien käsitykset ja kuvailut seksistä rakentavat, eli keitä otetaan mukaan ja ketkä suljetaan ulkopuolelle seksiä käsitellessä, eli representaatioiden kautta keiden nähdään normaalina harrastaa seksiä. Näin voin tutkielmallani kommentoida myös sitä, että ovatko seksistä kertovien oppaiden ja iltapäivälehden artikkelien tarjoama seksuaalikasvatus yhdenvertaista.

Lisäksi koulujen seksuaalikasvatuksen on nähty olevan puutteellista monimuotoisuuden osalta (Terävä 2021; Ventelä 2022). On siis tarvetta analysoida miten kouluissakin käytetty materiaali palvelee monimuotoista ja yhdenvertaista seksuaalikasvatusta. Toisaalta on tärkeää analysoida miten virallisten seksuaalikasvatusoppaiden lisäksi tai sijasta hyödynnettävät materiaalit kuten iltapäivälehden tekstit seksistä kertovat seksistä ja kuinka monimuotoista heidän materiaalinsa on. Näin tutkimalla kahdenlaisista materiaaleista muodostuvaa aineistoa saadaan kattava käsitys miten ihmisten hyödyntämät vakavammat sekä viihteellisemmät materiaalit muodostavat normaalin ja oikeanlaisen seksin määritelmiä ja millaisia intersektionaalisia valtasuhteita materiaaleissa muodostetaan seksin monimuotoisuuden ja representaatioiden suhteen liittyen siihen ketkä millaistakin seksiä harrastavat.

Tutkimuskysymyksiini vastatakseni ensiksi esittelen teoriaa ja aiempaa tutkimustietoa moninaisesti liittyen seksiin, sillä niiden avulla muodostuu kokonaiskuva tutkimusaiheesta ja pystyn etenemään aineiston analysointiin ja pohdintaan. Teoriaosuuden olen jakanut kahteen osaa, vakavampaa ja viihteellisempää seksiä käsitteleväksi. Vaikka aiheet risteävätkin teorialukujen sisällä on seksuaalisuutta ja seksiä käsittelevät aiheet paradoksaalisesti jakautuneet yhteiskunnassamme yhteiskunnallisesti kontrolloiduiksi ja säädellyiksi (Foucault 1998, 11 – 42) eli vakaviksi, mutta puolestaan kiinnostaviksi ja viehättäviksi (Foucault 1998, 11 – 42) eli viihteellisiksi. Myös aineistoni on selkeästi jakautunut seksuaalikasvatusoppaiden osalta vakavampaan ja iltapäivälehtien tekstien osalta viihteellisempään piiriin. Aineistoni koostuu Hivpointin nettisivuilta saatavilla olleista neljästä seksuaalikasvatusoppaasta sekä 12 Ilta-Sanomien seksiä käsittelevästä

artikkelista. Seksuaalikasvatusoppaiden ja iltapäivälehden artikkelien seksin määritelmiä ja intersektionaalisia valtasuhteita tutkin intersektionaalisen diskurssianalyysin avulla. Analysoinnin jälkeen avaan tuloksia ja suhteutan niitä aikaisempaan tutkimukseen. Lopetan johtopäätöksiin ja pohdintaan ”oikeanlaisesta” seksistä ja seksin intersektionaalisista valtasuhteista sekä seksuaalikasvatuksen yhdenvertaisuudesta. Käyn myös läpi tutkielmani haasteita ja aiheesta kumpuavia tulevia tutkimuskysymyksiä.

2 VAKAVA SEKSI

Tässä luvussa käsitellään vakavaa seksiä. Luku lähtee liikkeelle seksin ja seksuaalisuuden määritelmistä. Määritelmiä seuraa osuus, joka käsittelee Suomalaisen seksin historiaa ja siihen liittyviä yhteiskunnallisia seikkoja. Sitten syvennys seksin ja sen määritelmien tutkimukseen sekä seksin diskursseihin. Ensimmäisen teorialuvun lopettaa osuus, joka käsittelee valistusta ja seksuaalikasvatusta, sekä niiden historiaa, yhteiskunnallisia vaikutteita ja intersektioita. Tämä luku koostuu näistä osuuksista, sillä ne taustoittavat tutkimusaiheeni, seksin määritelmien ja intersektionaalisuuden, vakavina pidettäviä puolia, jotka kytkeytyvät yhteiskunnalliseen kontrolliin ja valtaan. Seuraavassa luvussa keskitytään viihteellisen seksin ja median suhteeseen.

2.1 Seksi ja seksuaalisuus

Seksin käsite on maisterintutkielmani keskiössä, sillä tutkimuksen tarkoituksena on tutkia seksin määritelmiä. Määrittelen teoriaosuuden alkuun mitä yleisesti määritellään seksiksi aineistoni ulkopuolella. Väestöliiton nettisivuilla nuorten seksuaaliterveyttä käsittelevässä osiossa määritellään, että ”Seksi tarkoittaa eri ihmisille erilaisia asioita. Ihmisten kehot ja mieltymykset ovat erilaisia ja vaikuttavat siihen, miten kukin määrittää seksin. Seksi voi olla esimerkiksi ajatuksia, tunteita ja toimintaa, joka tuottaa seksuaalista mielihyvää, nautintoa ja kiihottumista. Seksi voi tapahtua yksin, toisen tai toisten henkilöiden kanssa.” (Väestöliitto 2022a.) Seksi nähdään siis terveyden kautta ja määritelmä huomio yksilöllisyyden. Määritelmä huomio seksin fyysisen ja henkisen puolen keskittyen nautintoon, jättäen kuitenkin mainitsematta esimerkiksi yhdyntän tai muut konkreettiset seksitavat. Määritelmä huomio sen kuinka seksiä voi harrastaa itsensä tai yhden tai useamman ihmisen kanssa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos eli THL puolestaan listaa seksuaalisuuden sanastoa ”Lapset, nuoret ja perheet” osionsa alla. THL:n mukaan ”seksi on seksuaalista mielihyvää tuottavaa toimintaa mielen tai kehon tasolla yhden tai useamman ihmisen välillä” (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020). THL:n määritelmässä ei kerrota käytännön esimerkkejä seksistä, mutta keskiössä on seksuaalinen mielihyvä, jonka he määrittelevät nautinnolliseksi koetuksi tuntemuksiksi tai toiminnaksi (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020). Määritelmässä huomioidaan seksin kehollinen sekä psyykkinen ulottuvuus sekä kuinka sitä voi tehdä yksin, toisen ihmisen tai usean ihmisen kanssa. Näin määritelmä ei huomioi seksuaalista suuntautumista tai suhdestatusta ja -muotoa.

Duodecim Terveyskirjaston Opettajan opas nuorten seksuaalisuudesta ja seksuaaliterveydestä esittelee seksin määritelmässään myös käytännön esimerkkejä seksistä. Oppaan mukaan ”Seksi on toimintaa, joka tähtää hyvänolon tunteeseen ja nautinnon saavuttamiseen, sekä lisääntymiseen. Seksiä voi olla yksin tai toisen kanssa. Yksin tapahtuvaa seksiä voi olla esimerkiksi haaveilu, fantasiat, eroottisten virikkeiden käyttäminen ja itsetyydytys. Toisen ihmisen kanssa seksi voi olla esimerkiksi kiihotushyväilyjä, rakastelua ja yhdyntää”. (Santalahti, 2018.) Määritelmän mukaan seksissä on erialaisia toimintatapoja, jotka voivat erota sen mukaan harrastetaanko seksiä yksin vai toisen kanssa. Duodecimin määritelmä huomio seksin vain yhden ja kahden ihmisen välillä, ilman seksuaalisen suuntautumisen ja parisuhteen huomioimista. THL:n ja Duodecimin lähteissä seksi määritellään toiminnaksi mihin liittyy seksuaalinen mielihyvä tai nautinto.

Väestöliiton, THL:n ja Duodecimin lähteissä seksiä määritellään nuoruuden ja terveyden viitekehysten kautta. Onkin vaikeaa löytää ei-kaupallisia lähteitä, joissa kerrotaan seksistä aikuisille jostain muusta kuin terveyden näkökulmasta. Seksistä puhutaan iltapäivälehdissä, aikakauslehdissä ja muualla mediassa (ks. Apu 2023; Ruutu 2023), seksuaalikasvattajat järjestävät aikuisille yleensä maksullisia seksuaalikasvatuskoulutuksia ja -kursseja (ks. MTV-uutiset 2020) ja terveydenhoidonpalveluntarjoajat myyvät seksuaaliterapeuttien seksuaaliterapiaa ja -neuvontaa (ks. Mehillääinen 2023; Terveystalo 2023). RFSU eli Riksförbundet för sexuell upplysning -järjestö, joka rahoittaa toimintaansa myymällä muun muassa kondomeja kaupallisilla yhtiöillään, on Suomessakin toimiva järjestö seksiin liittyvien aiheiden tiedottamisen ja oikeuksien saralta (RFSU 2023a). RFSU:n seksuaalikasvatusmateriaalissa seksin sanotaan otsikkotasolla sisältävän ehkäisymenetelmät, yhdynnän, intiimialueen hygienian, seksitaudit, seksuaaliset ongelmat, fantasiat, ekan kerran, suuseksin, itsetyydytyksen ja orgasmin (RFSU 2023b). Heidän nettisivuilla Seksuaalikasvatus-otsikon alla Seksuaalisuus ja sukupuoli -alaotsikon alla on osio Aikuisuus, jonka tekstissä kerrotaan lyhyesti aikuisten seksin olevan kosketusta, ilmeitä ja vuorovaikutusta. Heidän mukaan seksi on sellaista mistä voi nauttia, jos uskaltaa antaa ja vastaanottaa. Nautinnollisen seksin lisäksi seksi voi olla turvallista perustuen tietoon ja RFSU:n mukaan näin saavutetaan

hyvä seksuaaliterveys. Heidän mukaan seksuaaliterveys koostuu esimerkiksi kunnioituksesta, rakastamisesta, pelottomuudesta sekä sukupuolitautilien¹ ja raskauden riskittömyydestä. Myös oikeus seksuaaliterveydenhuollon palveluihin nähdään osana hyvää seksuaaliterveyttä. (RFSU 2023c.) Väestöliiton sivuilla aikuisuus liitetään seksuaalisuuteen juuri seksuaaliterveyden kautta. Väestöliiton mukaan seksuaaliterveys on seksuaalista hyvinvointia eli turvallisuutta, ”kaikkia osapuolia” tyydyttäviä ihmissuhteita ja mahdollisuutta ”olla alistumatta seksuaaliselle kaltoinkohtelulle”. He kertovat seksuaaliterapiapalveluidensa auttavan muun muassa seksuaalisten toimintojen häiriöihin, haluttomuuteen tai seksuaalisesti uhkaaviin tilanteisiin. Sekä ohjaavat sivuille, joilla on tietoa esimerkiksi parisuhteen haasteista, lapsettomuudesta ja seksuaaliväkivallasta. Näin Väestöliiton lähteessä aikuisten seksuaaliterveys nähdään monien haasteiden ja ongelmien kautta, joihin tarvitaan apua. (Väestöliitto 2022b.)

Kuten aiemmasta huomaa, seksi-käsitteeseen kietoutuu seksuaalisuuden käsite, joka on syytä huomioida tämän tutkielman keskeisten käsitteiden kohdalla, jotta seksin käsitettä voi ymmärtää riittävästi. Maailman terveysjärjestö WHO:n (World Health Organization 2006, 5) mukaan

”Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämän vaiheissa, ja se käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, sukupuolisuhteet ja lisääntymisen. Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet. Vaikka seksuaalisuus voi pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia. Biologiset, psykologiset sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen.”

Esimerkiksi THL:n ja Väestöliiton määritelmät seksuaalisuudesta näyttävät mukailevan tämä WHO:n määritelmää (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020; Väestöliitto 2022c). Määritelmän mukaan seksuaalisuus on laaja käsite, joka näkyy ihmisen elämässä kokonaisvaltaisesti, mutta huomio myös sen, ettei näin välttämättä aina ole. WHO:n määritelmä huomio ihmisyyden monipuolisesti sekä yhteiskunnalliset tekijät, jotka vaikuttavat seksuaalisuuteen. Seksin voi siis nähdä seksuaalisuuden ilmenemismuotona ja seksuaalisina kokemuksina, minkä takia seksuaalisuuden määritelmä on hyödyllinen tässä tutkielmassa.

Sexin ja seksuaalisuuden määritelmiä yhteiskunnallisella tasolla ohjaavat Suomessa myös laki, joka määrittelee seksuaalirikoksia. Laissa kirjataan sukupuoliyhteydellä tarkoitettavan ”sukuelimellä tehtävää taikka sukuelimeen tai peräaukkoon kohdistuvaa seksuaalista tunkeutumista toisen kehoon, toisen sukuelimen ottamista omaan kehoon taikka toisen sukuelimen tai peräaukon koskettelua sukuelimellä tai suulla”. Puolestaan seksuaalinen teko määritellään laissa tarkoittamaan ”tekoa, joka tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet

¹ Lähteessä käytetyn sukupuolitautili-sanalla sijaan käyttäisin seksitautili-sanaa, sillä näillä taudeilla ei ole tekemistä sukupuolen kanssa, vaan ne tarttuvat seksin välityksellä.

huomioon ottaen on seksuaalisesti olennainen”. Ilman vapaaehtoista suostumusta toisen kanssa sukupuoliyhteydessä olo on raiskaus ja seksuaalisen teon tekeminen ilman toisen henkilön vapaaehtoista suostumusta on seksuaalinen kajoaminen. (Rikoslaki 2022/723.)

2.2 ”Seksihistoria”

Ymmärtääkseen seksin määritelmiä ja niihin liittyviä intersektioita suomalaisessa yhteiskunnassa on hyvä tarkastella millainen historia Suomessa on seksin suhteen (Haataja 2022, 11). Kuten muutkin yhteiskunnalliset asiat ovat muuttuvaisia niin ovat myös arvot liittyen seksiin (Karen Ross 2012, 457). Rikoslaki, lääketiede ja kirkko ovat valvoneet seksuaalisuuden rajoja, nykyään myös kulttuuriset tavat ja normit ovat rajanvetäjinä (Mustola & Pakkanen 2007, 11). Tässä luvussa kerron kronologisessa järjestyksessä seksiin liittyviä muutoksia suomalaisessa yhteiskunnassa. Lähdän liikkeelle 1800- ja 1900-lukujen taitteesta, silloin alkoi merkittävä muutos seksuaalimoraalissa.

Vuoden 1889 seksuaalirikoksia koskeva laki, kielsi ja määräsi rangaistavaksi kaiken avioliiton ulkopuolisen seksin, tämä perustui näkemyksiin absoluuttisesta sukupuolimoraalista (Mustolan 2007, 19 mukaan Seksuaalirikoskomitea 1967). Absoluuttinen sukupuolimoraali eli seksuaalimoraali² korosti pidättyväisyyttä seksistä ja vaati seksielämän rajoittumista avioliittoon. 1800–1900-lukujen vaihteessa sallivamman relatiivisen sukupuolimoraalin kannanottoja alettiin näkemään Suomessa. Näkemykset eroottisesta rakkaudesta ja viettien voimasta ovat olleet puolustuksena relatiiviselle seksuaalimoraalille. (Näre 2016, 24.) 1926 rikoslakia muutettiin niin, että siitä poistettiin salavuoteus eli naimattomat henkilöt saivat olla yhdynnässä keskenään tämän jälkeen. 1948 laista poistettiin pykälä, joka koski huoruutta, eli muutoksen jälkeen naimisissa oleva henkilö sai harrastaa seksiä muun kuin aviopuolionsa kanssa. 1926 ja 1948 vuosien muutokset perusteltiin näkemyksellä, jonka mukaan rikoslaki ei ollut ”oikea väline kontrolloida aikuisten välistä seksuaalista käyttäytymistä”. (Mustolan 2007, 19 mukaan Seksuaalirikoskomitea 1967.)

Sota-ajoilla on nähty olevan vaikutusta suomalaiseen seksielämään ja seksuaalimoraalin muuttumiseen (Näre 2016, 13–25). Talvi- ja jatkosodan ja Lapin sodan aikaan vuosina 1939-1945 seksuaalisesti aktiivisimman vaiheen ikäryhmän miehet ja naiset elivät suurimman osan tästä ajastaan erillään. Miehet rintamalla

² Käytän termejä sukupuolimoraali ja seksuaalimoraali rinnakkain. Näen sukupuolimoraalin olevan seksuaalisuuteen liittyvää moraalia käsitellessä käsite, jota käytettiin ennen, mutta nykyään käytetään asiaa paremmin kuvaavaa seksuaalimoraalia. Kuitenkin historiasta puhuttaessa on hyvä tuoda esiin myös kuvattavan aikakauden käsitteet, jotta ei tule esitelleeksi historiaa vääristyneesti.

motivoituneina puolustamaan maataan ja perheitään, ettei "heidän naisia" tulla raiskaamaan. Naisille syntyi tästä sanaton vaatimus olla harrastamatta seksiä muiden kuin puolisoitensa kanssa. Samalla puolisoittomat naiset joutuivat pohtimaan, että milloin aloittavat seksin harrastamisen, ettei heidän seksuaalimoraalia kyseenalaistettu löyhäksi. (Näre 2016, 13.)

Toisaalta sota-ajat mahdollistivat kokeilevan, rohkean, hetkittäisen tai uuden seksuaalisen kokemuksen kokeilun ihmisten liikkuvuuden, ennestään tuntemattomien ihmisten läsnäolon sekä sosiaalisen valvonnan heikkenemisen myötä (Näre 2016, 14). Erityisesti jatkosota nähdään eräänlaisena seksuaalisen vallankumouksen aikana, silloin seksuaalinen sääntely heikkeni sekä seksuaalinen valikoima ja seksuaalikäytännöt laajentuivat (Näre 2016, 21). Tämän myötä myös naisten seksuaalisen maineen sääntely löystyi ja vaikka joitain naisia leimattiin huonoiksi naisiksi heidän haettuaan seksuaalista nautintoa, toimivat he kuitenkin uranuurtajina naisten seksuaalisen vapautumisen ja seksuaalisen toimijuuden kannalta (Näre 2016, 22). Sota-ajat olivat siis toisaalta kaksinaismoralismin aikaa miesten ja naisten välillä seksuaalisina toimijoina, kun miehet samalla halveksuivat naisia, jotka hakivat seksuaalisia kokemuksia, mutta samalla ilolla tekivät heidän kanssaan seksuaalisia tekoja. Miehiin, jotka hakivat seksiä, ei kohdistunut samanlaisia halveksivia asenteita. Kaksinaismoraali liittyi seksuaalimoraalin murrokseen absoluuttisesta relatiiviseen seksuaalimoraaliin. Naisia kohdeltiin absoluuttisen seksuaalimoraalinäkemyksen mukaisesti ja heiltä odotettiin pidättäväisyyttä, kun miehiä kohdeltiin sallivamman relatiivisen moraalikäsitteilyn mukaisesti. (Näre 2016, 24.) Miehiä kohdeltiin sallivammin, koska miehillä ajateltiin olevan naisia isompi seksuaalinen halu (Näre 2016, 24 mukaan Linna 2007, 43).

Abortti oli laitonta 1950-luvulle asti, uusi laki salli abortin sikiön ollessa vammaisen, raskaana olevan ollessa alle 16-vuotias tai jos raskaana olevan henki tai terveys vaarantuisivat synnytyksessä (Seppänen 2022). 1960-luvulla Suomessa ja muissa länsimaissa keskusteltiin seksuaalisuudesta sekä siihen liittyvien ahdasmielisten asenteiden ja lakien löyhentämisestä. Keskustelun aiheina olivat lait, jotka käsittelivät aborttioikeutta sekä kielsivät esiaviollisen seksin eli seksin avioliiton ulkopuolella ja samaa sukupuolta olevien aikuisten välisen seksin. Lisäksi keskusteltiin seksuaali- ja ehkäisyvalistuksen saamisesta osaksi kouluopetusta. Myös ehkäisytabletti tuli markkinoille 60-luvulla, mikä mullisti heteroseksistä harrastavien naisten elämää, sillä seksi ei enää aiheuttanut raskaudenpelkoa. (Mustola 2007, 18.)

1960-luvulla Suomessa julkaistiin kirjallisuutta homoseksuaalisuudesta³ ja aikakauslehdet kirjoittivat homoseksuaalisuudesta. Kirjoitukset nostivat

³ En henkilökohtaisesti näe syytä erottaa seksuaalivähemmistöjen historiaa Suomen muusta seksihistoriasta, joten kirjoitan niistä tässä luvussa. Lähdemateriaali on kuitenkin hyvin jaottunutta, kun lähteissä puhutaan suomalaisesta seksistä tarkoittaa se lähes poikkeuksetta miesten ja naisten välistä seksiä. Puolestaan "sateenkaari-suomesta" on omat historiikkinsa ja sivustonsa. Tämän myötä historia osuus, osittain käsittelee suomalaisen seksin historiaa heteronormatiivisesti.

homoseksuaalit mukaan seksikeskusteluihin sekä lisäsivät tietoisuutta. Näin käsitykset homoseksuaalisuudesta eivät perustuneet enää lääkäri- ja tietosanakirjojen näkemykseen homoseksuaalisuudesta sairautena Osa kirjoituksista oli halventavia ja torjuvia sekä homojen oikeuksia loukkaavia, mikä synnytti vastaliikkeen, joka vaati ”rikoslain ihmisoikeuksia loukkaavaa homopykälää kumottavaksi”. Saman sukupuolisten seksi oli siis lailla kielletty. Vastaliike oli heterojen tukema, sillä homot ja lesbot eivät voineet avoimesti puolustaa oikeuksiaan. (Mustola 2007, 18 – 19.) 1960-luvulta alkaneet muutokset rikoslaissa olivat myös valtaosin heterojen työtä ja liberalismiin nousuun liittyvää (Mustola 2007, 19). Homoseksin dekriminointi kohtasi vastusta eduskunnassa ja lain uudistus oli kompromissiratkaisu (Mustola 2007, 20). 1971 astui voimaan laki, jonka mukaan samaa sukupuolta olevien aikuisten seksi ei ollut enää rangaistavaa, mutta niin kutsuttuun kehotuskiellon mukaan julkisesta kehottamisesta homoseksiin tehtiin rangaistavaa. Lisäksi homoseksuaalisille teoille suojaikärajaksi tuli heteroseksistä korkeammat ikäraajat. (Seta 2023 b.)

1970-luvulla aborttilainsäädäntöä muokattiin sellaiseksi, kuin se oli vuoden 2022 päivytykseen asti (Seppänen 2023). Vuonna 1981 homoseksuaalisuuden luokittelu sairaudeksi poistettiin virallisesta tautiluokituksesta (Seta 2023 b). 1980-luvulla loppupuolella asenteet seksiä kohtaan kiristyivät hiv-pandemian myötä (Ritamies 2006, 230). 1990-luvun alusta naisten aktiiviseen seksuaaliseen toimijuuteen alettiin suhtautua hyväksyvästi, ja näin naiset saivat osoittaa kiinnostusta seksiin. Myös yleisesti ilmapiiri seksuaalisuuteen liittyen vapautui jonkin verran 1990-luvulla aiemman vuosikymmenen kiristyneisiin asenteisiin verraten. (Ritamies 2006, 230.) 1994 raiskauslainsäädäntöä muutettiin niin, että kumottiin laissa oleva kohta mikä salli avioliitossa tapahtuvan naisen raiskauksen (Rikoslaki 1994/316). Raiskauslainsäädäntö päivitettiin sukupuolineutraaliksi 1999 eli laki tunnusti sen, että myös muita kuin naisia raiskataan (Rikoslaki 1998/563 § 20). 1999 laista poistettiin homoseksuaalisuuteen liittyvä kehotuskielto sekä suojaikärajat yhtenäistettiin. (Seta 2023 b.)

Korkeimman oikeuden linjauksen mukaisesti vuonna 2021 suojaamattoman seksin harrastaminen ei ole rikos hiv-positiivisena, jos henkilöllä on toimiva lääkitys, jonka myötä hiv ei ole tarttuva (Sateenkaarihistorian ystävät ry 2023). 2022 hyväksyttiin kansalaisaloitteen pohjalta tehty seksuaalirikosalain uudistus (Airasvirta 2022), jonka mukaan seksi pohjautuu suostumukseen ja sukupuoliyhteys ilman vapaaehtoista osallistumista on raiskaus (Valtioneuvosto 2022 a). Enää raiskaus ei lain mukaan edellytä väkivaltaa tai sen uhkaa (Airasvirta 2022). Lakiuudistuksessa seksuaalisen kuvan luvatta levittämisestä tehtiin myös rangaistavaa. Lisäksi eduskunta painotti tiedon lisäämistä kansalaisille uuden seksuaalirikoslain sisällöstä sekä asennemuutosta suhtautumiseen toisen itsemääräämisoikeudesta. (Valtioneuvosto 2022 a.) Myös kansalaisaloitteesta alkunsa saanut uusi aborttilaki vahvistettiin 2022. Laki tulee voimaan syksyllä 2023, jonka jälkeen raskaanolevan

pyynnöstä raskaus voidaan keskeyttää kahdentoista raskausviikon loppuun saakka, eikä enää tarvita kahden lääkärin hyväksyntää. (Valtioneuvosto 2022 b.)

Suomalaisen seksin historian keskustelut näkyvät siinä, että miten aikansa ihmiset suhtautuvat seksiin (Kontula 2013, 3). Haavio-Mannila & Kontula (2003, 15–16) määrittelevätkin suomalaisia seksuaalisiin sukupolviin seksuaalisen käytöksen ja moraalin mukaisesti. 1917–36 syntyneitä kutsutaan seksuaalisen pidättyvyyden sukupolveksi, sillä heidän nuoruudessaan seksuaalisuudesta ei keskusteltu avoimesti. Silloin kiellettyä olivat seksi ilman lisääntymistarkoitusta, saman sukupuolisten seksi ja itsetyydytys sekä naisten seksuaalista itsenäisyyttä ei tunnustettu. Lisäksi turvallisen ehkäisyn puuttuessa raskauden pelko vaikutti seksielämään. 1937–56 syntyneitä kutsutaan seksuaalisen vallankumouksen sukupolveksi, koska heidän sukupolvi ihanoi seksuaalista vapautumista ja halusi seksuaalikasvatusta kaikille. (Haavio-Mannila & Kontula 2003, 15) Seksuaalisen vallankumouksen sukupolvi harrasti seksiä ja suhteita ennen avioliittoa sekä sen rinnalla, heillä oli paljon seksuaalisia tekniikoita. Uusien ehkäisyvälineiden avulla seksi ilman sitoutumista ja pelkoa raskaudesta tuli mahdolliseksi. (Haavio-Mannila & Kontula 2003, 15–16.) 1957–80 syntyneitä nimitetään tasa-arvoistuvaksi sukupolveksi, sillä heidän sukupolvessa miesten ja naisten erot seksuaalisessa käyttäytymisessä ovat melko samanlaiset, vaikkei moraalinen kaksoisstandardi olekaan täysin poistunut. Tämä sukupolvi painottaa omaa valinnanvapautta seksuaalisessa toiminnassa, ilman vanhempien tai viranomaisten väliintuloa. (Haavio-Mannila & Kontula 2003, 16.) Puolestaan 1990–2000-luvun alkuvuosina nuoruuttaan eläneet hyväksyvät seksin harrastamisen myös ilman seurustelua, naiselle aktiivisen roolin seksuaalisiin aloitteisiin, homoseksuaalisuuden ja abortin sekä pitävät poron katselua hyvin kiihottavana (Kontula 2013, 3–4; 7; 8). 1990–2000-luvun alun nuoret ovat suhtautuneet aiempia sukupolvia vapaamielisemmin seksuaaliasioihin (Kontula 2013, 10).

Keski-ikäiset ja sitä vanhemmat suomalaiset ovat siis syntyneet seksin kannalta hyvin erilaiseen Suomeen kuin heitä nuoremmat sukupolvet. Nuorena omaksuttujen arvojen on tutkittu vaikuttavan ja jatkuvan pitkälle aikuisuuteen (Kontula 2023, 2), joten verrattain nopea muutos seksuaaliarvoissa voi näkyä niin, että aiemmat käsitykset seksuaalisuudesta ovat vielä keski-ikäisten ja vanhempien ajatusmaailmassa esimerkiksi liittyen homouteen, joka on muuttunut laittomuudesta ja sairaudesta normaaliksi asiaksi yhteiskunnallisesti. Millaisenakohan tulevaisuudessa kuvataan 2000-luvun seksuaalisia sukupolvia. Pride-liikkeen valtavirtaistuminen, mutta myös viime vuosien väkivalta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä sekä naisia kohtaan sekä anti-genderistinen liikehdintä (Helsinki Pride -yhteisö ry 2023; Kemppainen & Tarjamo 2023; IGLA-Europe 2023) ovat nykypäivän asioita, jotka liittyvät seksuaalisuuteen. Uusi seksuaalinen sukupolvi ja sen arvot muokkautuu nykypäivän mukaisesti (Kontula 2013, 2).

Seksiin ja seksuaalisuuteen on liittynyt paljon harhakuvitelmia. Itsetyydytystä on pidetty haitallisena ja ongelmana, uskonnollisin, lääketieteellisin ja moraalisin perustein. (Kontula 2008, 14; Kontula 2019 b, 12.) Varsinkin 1700-luvulta asti itsetyydytystä pidettiin syntinä (Kontula 2019 b, 12) ja vielä jopa 1990-luvulle asti sairauksia tai kuolemaa aiheuttavana (Kontula 2019 b, 11; 13; Laqueur 2019, 201). 1900-luvun alkupuolella itsetyydytys alettiin näkemään ihmisen yhtenä kehitysvaiheena Sigmund Freudin ansiosta (Laqueur 2019, 29). 1950-luvulta tähän päivään itsetyydytyksen asema on muuttunut mm. feminismin ja homoliikkeen myötä kohti sen nykypäiväistä olemusta, jota kuvataan individualistiseen elämäntapaan sopivana, terveellisenä, itsensä toteuttamisena, vapauttavana ja seksuaalista autonomiaa lisäävänä ja näin antaen mahdollisuuden pois alistavasta heteroseksuaalisesta hallinnasta (Laqueur 2019, 202; Kontula 2019 b, 17). Lähivuosille kantavat harhakuvitelmat itsetyydytyksen haitallisuudesta usein johtuivat siitä, että Suomessa 1960-luvulle asti papit olivat julkisessa keskusteluissa heitä, joiden kommentteja pyydettiin julkisessa keskustelussa käytyihin keskusteluihin seksistä (Kontula 2008, 14). Myös koulukirjoissa itsetyydytyksen vaaroista varoiteltiin Suomessa 1950-luvulle asti, mikä aiheutti sotien jälkeisille sukupolville epävarmuuksia itsetyydytyksen vaikutuksista pelottelun takia (Kontula 2019 b, 14–15). Moraali ja ideologia olivat perustana seksiasioille tiedon sijaan (Kontula 2008, 14). Suomessa 1970-luvulta alkaneesta koko väestön kattavasta seksitutkimuksesta alkaen (Sievers, Koskelainen & Leppo 1974) tutkimustiedon myötä julkiseen keskusteluun otettiin mukaan muistakin ammattilaisia kuin kirkollisia henkilöitä. Toisaalta moraaliset ja ideologiset syyt ovat edelleen monen perustana seksuaalisuutta käsitteleville päätöksille eduskannassa, sillä seksuaalikäytöksissä usein sallitaan äänestää omantunnon mukaisesti puoluekurin sijasta. (Kontula 2008, 14.)

Ajan saatossa on laajemmin muuttunut myös se mitä luokitellaan sairaudeksi tai häiriöksi seksiin liittyen. Seksuaalisesti poikkeavat kiinnostukset luokitellaan parafilioiksi, jotka mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden diagnosoijajärjestelmä DSM-5 mukaan ovat normaalista seksuaalisesta kiinnostuksesta poikkeavaa. Normaalia seksuaalista kiinnostusta on sukupuolielinten stimulointi ja hyväily fenotyyppisesti normaalien, fyysisesti kypsien suostuvien parien välillä. Parafilioita ovat muun muassa fetisismi, voyeurismi ja pedofilia, jos näihin liittyy esimerkiksi toimijan kärsimystä tai teot tehdään suostumattomalle osapuolelle on kyseessä parafilinen häiriö. Parafilioita määrittely on tärkeää hoidon, turvallisuuden ja laillisten kysymysten kannalta, mutta määrittelyä on tehty enemmän sosiaalisesti historiallisesti, kulttuurillisesti, uskonnollisesti kuin lääketieteellisesti. Sosiaalisesti ja laillisesti normaalit seksuaaliset toimet ovat kuitenkin muuttuvaisia, esimerkiksi suuseksi ja anaaliseksi ovat normalisoituneet ajansaatossa. (Joyal 2018, 1378.) Vuonna 2011 transvestisuus ja fetissikiinnostukset poistuvat sairausluokituksesta Suomessa THL:n toimesta (Sateenkaarihistorian ystävät ry 2023).

2.3 Seksi tutkimuksissa

Suomessa seksiä ja seksuaalisuutta on tutkittu ainakin jo 1800-lukujen loppupuolelta alkaen, silloin seksologinen tutkimus oli osa varsinkin lääketiedettä (Haavio-Mannila & Kontula 2003, 11). Seksologia on tutkii seksuaalisuutta ja seksuaalista käyttäytymistä tieteellisesti (Karhulehto 2016, 49). Suomalaisen sosiologian merkittävimpiin tutkijoihin lukeutuva Edvard Westermarck tutki 1800–1900-lukujen taitteessa muun muassa homoseksuaalisia käytäntöjä ja tapoja sekä tutkimuksellaan loi moraalista tilaa homoseksuaalisuudelle (Sorainen 2007, s226). 1900-luvulla seksiaiheet tulivat suosituiksi monissa tieteenaloissa kuten sosiologiassa, sosiaalipolitiikassa ja psykologiassa, seksologia onkin monitieteellistä. (Haavio-Mannila & Kontula 2003, 12). 1950-luvun alkupuolelta on, Alfred Kinseyn tutkimuksista inspiraationsa saanut, yksi varhaisimpia maininnan arvoisia kyselytutkimuksia seksiin liittyen (Haavio-Mannilan & Kontulan 2003, 11 mukaan Westling 1954). Suomalaisten sukupuolielämä (Sievers ym. 1974) on toisena maailmassa julkaistu koko väestöä edustava seksitutkimus (Haavio-Mannila & Kontula 2003, 12). Poikkeuksellisesti Suomessa tutkittiin koko väestön seksielämää ensimmäisen kerran siis jo 1970-luvulta lähtien, mikä antoi jalansijaa myös FINSEX-tutkimusprojektille, jonka ensimmäinen kysely kerättiin 1992 (Haavio-Mannila & Kontula 2003, 12; Kontula & Haavio-Mannila 1993, 10–12; Kontula 1993, 21). 1984 julkaistiin ensimmäinen suomalainen homoseksuaalisuutta käsittelevä tutkimusantologia nimeltä Rakkauden monet kasvot (Sateenkaarihistorian ystävät ry:n 2023 mukaan Sievers & Stälström). 1980-luvun loppupuolella maailmalla koko väestön kattavaa seksitutkimusta vauhditti aids⁴-ongelma, minkä myötä riskiryhmiä alettiin tutkia hiv⁵ -tutkimukselle tarkoitetulla rahoituksella. Samaan aikaan maailmalla seksuaaliterveyden edistäminen ja kiinnostus tutkia seksiaiheita muuttuivat tarpeeksi hyväksi syiksi rahoittaa tutkimusta. (Haavio-Mannila & Kontula 2003, 12).

Sievers ym. tutkimuksesta 1970-luvulta ja FINSEX-tutkimushankkeen alusta 1990-luvun alkupuolelta on Suomessa sanottu tutkittavan seksiä kattaen koko väestön (Haavio-Mannila & Kontula 2003, 12), sen on kuitenkin osoitettu tutkivan seksiä oletetun heteronormatiivisesti (Juvonen 2002, 310). Suomessa merkittävää seksitutkimusta tekevä Väestöliitto määrittelee heidän nykyisen FINSEX-tutkimushankkeensa aikaisemman tutkimuksensa eli Suomalainen seksi - tutkimuksen tutkimuslomakkeessa seksiä oletetun heteronormatiivisesti penis-vagina-yhdynnäksi (Haavio-Mannila & Kontula 1992, 4; Juvonen 2002, 316).

⁴ Lähteessä kirjoitettu muotoon AIDS, mutta aidsiin ja hiviin liittyvää stigmaa vähentääkseen, nykyään suositellaan käytettävän pienellä kirjoitettua ulkoasua varsinkin suomeksi kirjoittaessa (Heikkinen 2023).

⁵ Lähteessä käytetty HIV research -termiä, kuitenkin hiv suositellaan kirjoitettavan pienellä (Heikkinen 2023).

Puolestaan 1990-luvulla FINSEX-hankkeen nimessä alettiin puhua seksistä, sukupuolielämän ja sukupuolisuuden sijasta (Taavetti 2021, 331).

Väestöliiton vuoden 2016 Perhebarometri käsittelee suomalaista seksielämää samalla raportoiden uusimman FINSEX-tutkimuksen tuloksia (Kontula 2016 b, 3). Raportti painottuu tutkimaan seksiä perheen ja parisuhteiden näkökulmasta, luoden heteronormista kuvaa seksistä miehen ja naisen välillä perheen ja parisuhteen kontekstissa. Perhebarometrissä kerrotaan Suomalaisten parisuhteensa onnellisuuden kannalta tärkeää olevan sukupuolielämän (Kontula 2016 b, 68). Raportissa tässä kohtaa sukupuolielämän kanssa synonyyminä käytetään sanaa seksi. Perhebarometrin keskiössä on myös onnellinen parisuhde, sitä pohditaan sen kautta, että kuinka usein parit rakastelevat. Asiaa tutkitaan edellisen yhdyntäkerran kautta. (Kontula 2016 b, 87.) Rakastelu rinnastetaan siis yhdyntään tässä kohtaa Perhebarometria. FINSEX-tutkimuksessa seksiä tutkitaan myös niin, että seksin päämääränä on orgasmi, mikä käy ilmi kysymyksen asettelusta: kuinka kauan yhdyntänne kestää yhdynnän alusta mahdolliseen teidän tai kumppaninne laukeamiseen asti” (Kontula 2016 b, 85).

Seksiä on Suomessa tutkittu myös FINSEX-tutkimushankkeen ulkopuolella. Vielä 2006 sanottiin seksuaalisuuden laajan monitieteellisen tutkimuksen olevan Suomessa vähäistä (Kinnunen & Puuronen 2006, 12). Kuitenkin jo 1991-1995 Suomessa toimi valtakunnallinen lesbotutkimusverkosto (Sateenkaarihistorian ystävät ry 2023). Puolestaan vuonna 2005 Suomessa väiteltiin ensimmäistä kertaa naistutkimuksen alalta. Soraisen väitöskirja käsittelee lesbohistoriaa. (Sateenkaarihistorian ystävät ry 2023.) Väitöskirjassaan Salonen analysoi 1960- ja 1970-lukujen vaihteen Helsingin Sanomien kirjoituksia ensimmäisistä (hetero)seksuaalista suhteista. Analyysin perusteella yhteisymmärrys seksin harrastamiseen perustuu sukupuolitetusti suostumuksesta, tyttö antaa tai kieltää suostumuksen, kun taas pojan suostumus on automaattista. (Salonen 2005, 165.) Diskurssi suostumuksesta seksiin on siis ollut hyvin sukupuolittunutta (Salonen 2005, 167). Lakitekstejä tutkiessaan Salonen analysoi seksuaalisuuden olevan tytöille ja pojille vaarallista, mutta eri tavoin. Pojilla vaarallisuus liittyi ”elämelliseen” viettiin ja seksuaalikäyttäytymisen vallattomuuteen, kun taas tytöillä seksuaalisuuden vaarallisuus liitettiin seksuaalisuuden seuraamuksiin, lasten saamiseen ja ”onnellisen kodin” perustamismahdollisuuden vähenemiseen. (Salonen 2005, 249.) 1990-luvun suojaikärajalainsäädäntöprosessia analysoidessaan Salonen kertoo, että seksuaalikäyttäytymistä normitettiin niin, että hyväksyttävänä seksisuhteina pidettiin itsemääräämiseltään samantasoisten osapuolten suhteita (Salonen 2005, 251).

Seksin määritelmien tutkiminen

Seksin määritelmiä on ympäri maailman tutkittu monenlaisissa tutkimuksissa. Tutkimukset ovat ottaneet huomioon erilaiset seksuaalisuuntautumiset,

ikäjakauman nuorista vanhuksiin sekä tutkineet erilaisten ihmisryhmien käsityksiä seksistä. Lesbopareista suurimman osan mukaan seksuaalisista teoista lasketaan seksin harrastamiseksi kädellä sukuelinten koskettelu, suuseksi, seksilelujen käyttäminen, sukuelimillä koskettelu, anaalin koskettelu ja yhteinen itsetyydytys. Vastaajista yli 85 % sanoi kumppanien välisen minkälaisen tahansa koskettelun sukuelimiin olevan seksiä. (Scott, Ritchie, Knopp, Rhoades & Markman 2018, 685.) Naisten ja miesten kanssa seksiä harrastaneilta naisilta kysyttäessä mitä he määrittelevät seksiksi, eniten vastattiin toimintoja, joissa oli sukuelinten koskettelu. Naisten väliseen seksiin luettiin mukaan enemmän toimintoja kuin miesten ja naisten väliseen seksiin. (Schick, Rosenberger, Hebenick, Collazo, Sanders & Reece 2016, 578.) Homomiehille tehdyssä tutkimuksessa tulokset ovat samantyyppiset. Homomiehistä suurimmalle osalle seksin harrastamista ovat penis-anaali yhdyntä, suulla sukuelimen tai anaalin stimulointi, käsin sukuelimen tai anaalin koskettelu ja seksilelulla koskettelu. (Hill, Rahman, Bright & Sanders 2010, 1245.) Myös lesboille, homoille ja biseksuaalisille tehdyssä tutkimuksessa miehistä 90 % vastasi penis-anaali-yhdyntän olevan seksiä (Sewell, McGarrity & Strassberg 2017, 825). Miehillä ja naisilla tehdyssä tutkimuksessa yli 90 % vastasi penis-vagina-yhdyntän olevan seksiä, 80 % vastasi penis-anaali-yhdyntän olevan seksiä ja 70 % vastasi suuseksin olevan seksiä (Sanders, Hill, Yarber, Graham, Crosby & Milhausen 2010, 31). Näistä tuloksista näkyy käsitys seksin yhdyntäkeskeisyydestä ja sukuelinten merkittävästä osasta, siinä mitä määritellään seksiksi. Esimerkiksi suutelu, kehon koskettelu muualta kuin sukuelimistä ja fantasiat eivät olleet vastaajien enemmistön määritelmässä mukana.

Diskurssianalyysillä seksiä on tutkittu Suomessa varsinkin väitöskirjoissa ja maisterintutkielmissa. Kukka (2019) tutki vakiintuneiden pariskuntien tuottamaa puhetta seksistä ja selvitti millaisia kilpailevia diskursseja puheessa esiintyy. Pariskuntien yhdessä tuottamasta puheesta Kukka löysi kolme kilpailevaa diskurssiparia: yksilön tarpeet - parisuhteen tarpeet, luottamus - vaihtelu ja norminmukainen - vapaus (Kukka 2019, 32–54.) Diskurssit yksilön tarpeista ja parisuhteen tarpeista kilpailevat seksistä puhuttaessa ja samalla puhe tulee määritelleeksi seksiä parisuhteessa. Diskurssien perusteella seksi on tarpeiden tyydytystä, puolisoiden välillä tasapuolista sekä sitä on jokin sopiva määrä, tapa ja ajankohta, jotka ovat neuvoteltavissa. (Kukka 2019, 32.) Luottamuksen ja vaihtelun diskurssit puolestaan tuovat esiin kuinka parit liittyvät seksiin pitkäaikaisen kumppanin tuttuuden ja luottamuksen sekä vaihtelun ja muutoksen (Kukka 2019, 42). Luottamuksen ja tutun kumppanin kanssa seksiä pidetään parempana kuin satunnaisten seksikumppanien kanssa. Vaihtelua puolestaan halutaan toteuttaa suhteen sisällä yhteisten uusien kokeilujen kautta. (Kukka 2019, 43.) Diskurssit norminmukaisuudesta ja vapaudesta pariskuntien puheessa liittyvät yhteiskunnan odotuksiin ja paineisiin. Puhetavat norminmukaisesta yhteiskunnan jäsenestä ja norminmukaisesta parisuhteen seksielämästä kilpailevat puhetapojen kanssa, jotka pyrkivät kumoamaan nämä yhteiskunnan normit. (Kukka 2019, 48.)

Väitöskirjassaan Hatakka tutkii heterosuhteen kulkua 1901 – 1965 syntyneiden naisten ja miesten omaelämäkertojen parisuhdekuvausten avulla. Parisuhdekuvauksista tutkimuksessa löydetään viisi diskurssia, joista kaksi määrittelee keskeisesti myös seksuaalisuutta. Diskursseista romanttisen diskurssin mukaan ”rakkaus on parisuhteen tarkoitus ja se oikeuttaa seksuaalisuuden”. Puolestaan kristillinen diskurssi määrittelee miehen ja naisen tehtäväksi toimia perheen hyväksi Jumalan auktoriteetin mukaan. Keskinäinen kiintymys ja kunnioitus ovat aviorakkauden perustana, tämän kiintymyksen kontekstissa seksuaalisuus nähdään hyvänä asiana. (Hatakka 2011, 3.)

Tyttöjen ja nuorten naisten seksuaalista toimijuutta tarkastelevassa maisterin tutkielmassa analysoitiin keskustelupalstalla käytyjä keskusteluja (Pöntinen 2021). Keskusteluista havaittiin seksuaalisuutta ohjaaviksi diskursseiksi yksilön ja oman valinnan diskurssi, seksuaalisuuden keskeneräisyyteen ja muuttuvaisuuteen liittyvät diskurssit, haavoittuvaisuuden diskurssit sekä nautintoon ja innostuneisuuteen liittyvät diskurssit. Myös itsen syyttelemiseen ja tarkkailemiseen liittyvät diskurssit sekä nautintoa rajaavat ja sen toissijaisuutta korostavat diskurssit ohjaavat seksuaalista toimijuutta. (Pöntinen 2021, 76.) Keskusteluissa seksi määrittyy suostumuksellisuuteen eli vapaaehtoisuuteen ja innostukseen pohjautuvana sekä seksi nähdään kahden cissukupuolisen ja heteroseksuaalisen naisen ja miehen välisenä haluna ja toimintana, fyysisessä kanssakäymisessä (Pöntinen 2021, 76). Seksi nähdään myös asiana, johon on oltava valmis ja valmiutta ensimmäiseen seksikertaan määrittelee sopiva ikä, ei liian nuorena eikä liian vanhana (Pöntinen 2021, 77). Keskusteluissa seksi määrittyy penis-vagina-yhdyntämisiksi ja sen päätökseenä pidetään miehen orgasmia, naisen orgamia ei pidetä itsessään niin tärkeänä, mutta miehen nautin kannalta kylläkin (Pöntinen 2021, 77–78). Lisäksi omasta nautinnosta joustaminen näkyy aineistossa myös seksin aiheuttamien kipujen sietämisenä ja siinä, että seksin aiheuttamia kipuja pidetään normina, varsinkin ensimmäisillä seksikerroilla (Pöntinen 2021, 78). Seksin määritelmiä on tutkittu, mutta sitä mitä seksi oikeasti tarkoittaa ihmisille on tutkittu melko vähän (Kontula 2021, 7). Puolestaan seksuaalikasvatusta Suomessa on tutkittu melko paljon, seuraavassa luvussa kerron seksuaalikasvatuksesta laajemmin.

2.4 Kontrolli, valistus ja seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatusta ei ole ehkä aina suoraan kutsuttu seksuaalikasvatukseksi, vaan seksuaalikulttuuria on ohjailtu julkisesti esimerkiksi kirkon toimesta (Kontula 2008, 14; 16–17). Seksuaalikultuurilla tarkoitetaan sosiaalisia prosesseja, joilla säädellään seksuaalista käyttäytymistä (Kontula 2008, 16). Yhteisön säännöt, uskomukset ja normit ohjaavat hyväksyntää tai paheksuntaa seksuaaliselle käyttäytymiselle sekä

määrittelevät luonnollista ja luonnotonta seksiä (Kontula 2008, 16–17). Seksuaalisuuteen liittyvät asenteet opimme seksuaalisen sosialisoinnin kautta lapsuudesta lähtien ympäröivän kulttuurin ja uskonnollisten käsitysten ohjaamina (Kontula 2008, 17; Brusila 2008, 9). Näin seksuaalikulttuurissa syntyy järjestys, joka kontrolloi seksuaalista käyttäytymistä sekä sanotaan näin turvaavan järjestyksen ja yhteisön jatkuvuuden (Kontula 2008, 16–17). Uskonnoille onkin ollut tyypillistä ohjata ja säädellä ihmisten käyttäytymistä, tarkoituksenaan suojella ihmisiä ja yhteisöjä. Eikä seksuaalisuuden säätely ole ollut poikkeus, sillä se on nähty yhteisöä vaarantavana ilman tiukkoja säästöjä (Brusila 2008, 9). Kirkko oli 1960-luvulle asti auktoriteettina määrittelemässä hyväksyttyä seksuaalisuutta (Ritamies 2006, 254).

Seksuaalikulttuuri on länsimaissa perustunut uskontoon (Kontula 2008, 17), Suomessa etenkin luterilaisuuteen (Tuovinen 2008, 11). Evankelis-luterilaisessa kirkossa suhtautuminen ja opetus liittyen seksuaalisuuteen ei ole yksikantainen. Päänäkemyksessä seksuaalisuudesta on kuitenkin, että ”seksuaalisuus on voima, jota ei voi eikä pidä tukahduttaa”. Seksuaalisuus tarvitsee kuitenkin sallitun väylän ja avioliitossa se tarkoittaa enemmän kuin vain lasten tekemistä. (Tuovinen 2008, 11.) Lisäksi korostetaan sitä, että raamattu on ihmisen ja jumalan välisestä suhteesta, ja maallisessa elämässä ihmisen tulee käyttää omaa harkintaansa ja tietoa (Tuovinen 2008, 12; 16). Uskonpuhdistuksen jälkeen Suomessa kirkko suostui ”seksipoliisiin” rooliin, mutta kirkon sanotaan Suomessa suhtautuneen seksiin sallivasti ja tasavertaisesti, ihmisillä on ollut oikeus seksuaalisuuteensa (Tuovinen 2008, 12). Toisaalta osalle ihmisistä seksi edustaa pahinta asiaa, josta Jumala on ihmiselle vihainen (Tuovinen 2008, 13). Siinä ollaan valikoivia, mitä kohtia Raamatusta tulkitaan ehdottomasti vaikka uutta tietoa olisi saatavilla. Esimerkiksi itsetyydytystä ei terveydenhuollon tietojen takia enää uskonnollisesti pidetä pahana asiana, mutta muun muassa homoseksuaalisuutta pidetään. (Tuovinen 2008, 15–16.) Valikoitavuuden pohditaan johtuvan vaikeudesta kohdata seksuaalisuutta, koska se on niin intiimiä, voimakasta ja ihmisen minuuteen kytkeytyvää. Toisaalta seksuaalisuuden säätely mahdollistaa vallankäytön ja ihmisten hallitsemisen, mikä voi ilmetä valikoituvuutena raamatun noudattamisessa. (Tuovinen 2008, 16.)

Luterilaisessa kirkossa seksi nähdään siis muunakin kuin vain parien lisääntymiseen tarkoitettuna toimintana. Seksi ajatellaan kuitenkin parisuhteen kautta, läheisyys ja seksuaalinen tyydytys ovat tarpeita. (Tuovinen 2008, 18.) Kirkon oppien mukaan seksin on nähty kuuluvan vain avioliittoon. Myös nuorten seurustelusuhteet on sallittu ja kirkon käytännöt nuorten seksuaalikasvatuksessa ovatkin muuttuneet. (Tuovinen 2008, 19–20.) Ehkäisyvälineiden käyttö sallittiin niiden tullessa markkinoille (Tuovinen 2008, 19) ja myös näkemys nuorten seksuaalikasvatukseen alkoi muuttumaan ehkäisyä myötä (Tuovinen 2008, 19–20). 2006–2007 kirkon nuorisotyössä seksuaalisuudesta on haluttu opettaa laaja-alaisesti ja lämpimällä otteella. Rippikouluissa on jaettu kirjaa, jossa kerrotaan seksuaalisuuden ja terveyden liittyvää välttämätöntä perustietoa. Kirja on ollut rippikoulun henkilökunnan

puolesta kiitetty, mutta kirkkohallituksen mielestä liian vapaamielinen. (Tuovinen 2008, 20).

Rippikoulu on edelleen merkittävä kasvattaja nuorten elämässä, sillä vuonna 2022 rippikoulun kävi 74 % kaikista 15-vuotiaista nuorista (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2023 a). Uusimman Rippikoulusuunnitelmassa sanotaan, että yksi ihmisen tasoista on seksuaalisuus (Kirkkohallitus 2017, 30; 32). Yksi rippikoulun tavoitteista on, että nuoret kantavat vastuuta itsestään ja tähän tavoitteeseen liittyy myös seksuaalisuus. Seksuaalisuuden sanotaan olevan ”Jumalan ihmiseen luoma elämänvirta ja osa kaikenikäisen ihmisen olemusta”. Kypsäksi ja terveeksi seksuaalisuudeksi määritellään sellainen, joka ”sisältää rakastavan ja hyväksyvän suhtautumisen ihmisyyteen, sukupuolisuuteen, ruumiiseen ja seksuaalisuuteen”. Lisäksi kerrotaan, että rippikoulu voi kasvattaa nuoria arvostamaan elämäänsä, huolehtimaan ja suojelemaan ruumistaan sekä kunnioittamaan toisia ihmisiä ja heidän rajoja. (Kirkkohallitus 2017, 40.) Seksuaalisuus on yksi rippikoulun oppisisällöistä, joita tulisi opettaa kaikissa rippikouluissa (Kirkkohallitus 2017, 44 – 45). Seksuaalisuutta käsitellään usein rippikouluissa ihmissuhteita käsittelevissä keskusteluissa (Kirkkohallitus 2017, 45; Halonen & Kylätasku 2016).

Maisterintutkielma rippikoulujen oppimateriaaleista analysoi materiaalien lähestyvän seksiä eri tavoin (Kemppainen 2012, 37). Analysoidut oppikirjat ovat edelleenkin rippikoulujen käytettävissä (Kemppainen 2012, 25–27; Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2023 b), joten nämä käsitykset seksistä ja seksuaalisuudesta ovat edelleen osana kirkon seksuaalikasvatusta nuorille. Oppimateriaaleissa määritellään seksin ja seurustelun liittyvän yhteen ja ihanteena on, että seksi on osa vastuullista, pysyvää ja turvallista parisuhdetta. Seksin sanotaan muodostavan erityisen yhteyden parin välille. (Kemppainen 2012, 38.) Seksi liitetään avioliittoon, mutta seurusteluun se voi olla kuulumattakin. Lisäksi avioliiton sanotaan suojelevan irtosuhteiden seksin mahdollisuudelta rikkoa sisimpäänsä ja syyllisyyden, hylätyksi tulemisen ja turvattomuuden tunteilta. (Kemppainen 2012, 39.) Osassa oppaissa sanotaan seksin kuuluvan vain avioliittoon (Kemppainen 2012, 72). Oppaissa kerrotaan, että seksiä tulee varjella ja itseä suojella sekä kuinka seksuaalisuus on ihmiselle haavoittavaa, sillä seksielämän aloittaminen voi kaduttaa ja satuttaa. Nautinnollisuus ja mielihyvä yhdistetään myös seksiin. (Kemppainen 2012, 38). Esimerkiksi itsetydytystä tai seksuaalista väkivaltaa ei käsitellä oppikirjoissa (Kemppainen 2012, 38; 40).

Rippikoulun oppikirjoissa sukupuoli nähdään binäärisesti miehenä ja naisena, joka on muutakin kuin fyysisiä ominaisuuksia (Kemppainen 2012, 54–55). Seksuaalivähemmistöistä puhutaan oppikirjoissa hyvin vähän, jos ollenkaan (Kemppainen 2012, 59). Homoseksuaalisuuteen ei kuitenkaan liitetä oppaissa synnin käsitettä ollenkaan (Kemppainen 2012, 62; 77), mutta homoihin viitataan ”toisina” ja homoseksuaalisuuteen ”muiden ongelmana”, eli lukijan odotetaan olevan hetero (Kemppainen 2012, 77). Oppikirjojen näkemys seksuaalisuuteen on

heteronormatiivinen ja kirjat opastavat nuoria heteronormatiiviseen elämään (Kempainen 2012, 77–78). Seksuaalikasvatuksen osalta rippikoulujen oppikirjat keskittyvät heteronormatiiviseen seksuaalietiikkaan seksuaaliterveydellisen näkökulman sijaan (Kempainen 2012, 77).

Seksuaalikasvatusta on kuitenkin ollut Suomessa myös kirkon ulkopuolella. Seksuaalikasvatusta on ennen nimitetty sukupuolikasvatukseksi tai -valistukseksi (ks. esim. Ritamies 2006 151–171; Sievers ym. 1974, 152–158). 1900-luvun alusta 1960-luvulle seksuaalikasvatuksen kausia on kuvattu nimillä: Sukupuolikysymykset yksityisasiota, Sukupuoli- ja siveellisyydenkasvatuksen vaihe ja perhekasvatuksen vaihe. 1960-luvun jälkeistä aikaa kuvailtu järjestelmällisen seksuaalikasvatuksen ajaksi. (Sieversin ym. 1974, 152 mukaan Sysiharju 1969.) 1960-luvulle asti tietoa seksuaalisuudesta⁶ saatiin kirjallisesti esimerkiksi opas- ja valistuskirjoista, kaunokirjallisuudesta sekä lehdistä. (Ritamies 2006, 152–168). Tietoa saatiin myös suullisesti esimerkiksi lääkäreiltä, sukulaisilta ja ystäviltä (Ritamies 2006, 168–171), kuitenkin nuoret saivat kotoa hyvin vähän seksuaalivalistusta (Ritamies 2006, 245).

1950-luvulla syntyneille ikäluokille aloitettiin antamaan kouluissa seksuaalikasvatusta ja opetus yleistyi 1960-luvun loppupuolella (Ritamies 2006, 246). Ensimmäisen kerran seksuaalikasvatusta edellytettiin opetettavaksi peruskoulussa opetussuunnitelmassa vuonna 1970 (Ritamiehen 2006, 246 mukaan Komiteamietintö 1970: A5, 173). Vuosien 1972–1983 seksuaalikasvatuksessa seksuaalisuuden diskursseja on havaittu olevan kolme. Biologinen diskurssi keskittyy fyysisiin muutoksiin ja ruumiin toimintoihin, ottamatta kantaa seksuaalimoraalisista asioista. (Malm 2017, 33.) Toinen diskurssi on perhekasvatuksellinen diskurssi, joka pyrki opettamaan ”luonnollisesta suhtautumisesta” seksuaalisuuteen sekä perheen roolista osana yhteiskuntaa. Kolmantena on kristillisen moraalin diskurssi, jossa kuvataan seksuaalisuuteen periaatteita kristillisen moraalin perspektiivistä. (Malm 2017, 34.) Opetussuunnitelman päivityksessä 1985 seksuaalikasvatus liitettiin osaksi biologian, kotitalouden, liikunnan, historian ja yhteiskuntapolitiikan opetusta sekä osaksi oppilaanohjausta (Ritamies 2006, 246). 1985–1993 vuosina seksuaalikasvatuksen seksuaalisuuden diskursseina jatkoivat edelleen biologinen ja kristillisen moraaliiin diskurssit. Uutena on nähtävänä terveydellinen diskurssi, jossa seksuaalisuutta käsitellään terveyttä kohentavasta näkökulmasta sekä keskittyen sukupuolitauteihin, murrosikään ja seksuaaliseen heräämiseen. (Malm 2017, 51.) 80-luvulla seksuaalikasvatuksessa keskityttiin seksitautien ehkäisyyn ja 1987 kaikki 16–21-vuotiaat saivat kotiinsa Miten välttää AIDS, herpes, visvasyyliä, klamydia ja tippuri -valistuslehden (Haasio & Mattila 2022, 256). 1990-luvulla seksuaalikasvatuksen määrä kouluissa väheni, ja enää ei ollut tiettyjä oppiaineita tai henkilöitä, jotka opettivat seksuaalikasvatusta (Ritamies 2006, 247).

⁶ Lähteessä käytetty termejä sukupuolimoraali ja -elämä, jotka tänä päivänä mielletäisiin tarkoittamaan seksuaalisuutta.

2001 terveystiedosta tehtiin oma oppiaine kouluihin (MTV3 2001), terveystiedon tullessa kouluihin seksuaalikasvatuksesta vakiintui terveydellinen kysymys (Malm 2017, 69). Vuoteen 2003 mennessä seksuaalisuuden terveydellisestä diskurssista muokkautui seksuaaliterveyden diskurssi. Näin seksuaalisuudesta tuli seksuaaliterveyttä ja peruskoulun seksuaalikasvatuksessa näkyi liberaalin seksuaalietiikan ihanteet. Muut aiemmilta vuosilta havaitut diskurssit jäivät toissijaisiksi terveyteen ja hyvinvointiin keskittyvän seksuaaliterveysdiskurssin tullessa hallitsevaksi diskurssiksi. (Malm 2017, 69.) Vuoden 2004 opetussuunnitelmassa seksuaalikasvatus on merkittävässä osassa terveystiedon oppiainetta (Opetushallitus 2004, 200–202), myös biologiassa tulee opettaa seksuaalisuuden biologisen perustan (Opetushallitus 2004, 180). Terveystiedossa seksuaaliterveyden keskeisinä sisältöinä listataan ”ihmissuhteet, seksuaalisuus, käyttäytyminen ja niihin liittyvät arvot ja normit” (Opetushallitus 2004, 201). 2006 seksuaalikasvatuksessa 7.luokalla käsiteltiin 26 sisältöaiheesta eniten murrosikä, kuukautisia, siemensyöksyjä, tunneasioita sekä sukuelimiä⁷ ja niiden toimintaa. 8.luokalla käsiteltiin eniten ehkäisyä, seurustelua, ”ekaa kertaa”, yhdyntää ja tunneasioita. Puolestaan 9. luokalla käsiteltiin eniten raskautta ja synnytystä, hedelmöitystä, aborttia, ehkäisyä sekä seksitauteja ja aidsia⁸. (Kontula & Meriläinen 2007, 45). Suurimmassa osassa kouluista seksuaalikasvatus annettiin tavallisena luokkaopetuksena ja yhteisenä keskusteluna tytöille ja pojille yhteisesti (Kontula & Meriläinen 2007, 50–51). Satunnaisesti hyödynnettiin myös tapauskertomuksia, esityksien ja esitelmien laatimista sekä itsenäistä opiskelua kirjasta (Kontula & Meriläinen 2007, 51). Sähköisiä tietolähteitä kuten DVD:t ja internettiä oli hyödynnetty opetuksessa noin 90 prosentissa kouluista. Puolella kouluista jaettiin painettuja esitteitä seksuaalikasvatuksesta ja 40 prosenttia kouluista jakoi myös kondomeja. (Kontula & Meriläinen 2007, 52.) 14 seksuaalikasvatuksen opetustavoitteesta vuonna 2006 opettajat pitivät tärkeimpinä vastuuseen kasvattamista, oikeiden asiatietojen välittämistä ja seksuaalisuuteen luontevasti suhtautumisen oppimista. Vähiten tärkeänä nähtiin pidättyvyyteen opettamista. (Kontula & Meriläinen 2007 58–59.) Vuosien 2004–2013 seksuaalikasvatuksen seksuaalisuuden diskurssina jatkoi seksuaaliterveydellinen diskurssi, muiden diskurssien jäädessä alisteisiksi ja toissijaisiksi. Seksuaaliterveyden diskurssissa keskeisenä ovat, että seksuaalisuutta korostetaan voimavarana ihmisen elämässä, että ihmisillä on oikeus seksuaalisuutta koskevaan tietoon ja tavoitella tyydyttävää, turvallista ja nautinnollista seksuaalielämää. (Malm 2017, 90–91.) Nykyään peruskoulun seksuaalikasvatus kuuluu terveystiedon oppiaineeseen, opetussisältöinä ovat terveyttä tukevan kasvun ja kehityksen kontekstissa seksuaalinen kehittyminen ja puolestaan terveyttä tukevien ja kuluttavien tekijöiden sekä sairauksien ehkäisyn kontekstissa seksuaalisuuden,

⁷ Lähteessä käytetty sukupuolielin-termiä, joka ei ole enää suositeltava termi (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022).

⁸ Lähteessä käytetty termiä sukupuolitauti ja isoin kirjaimin kirjoitettua versiot aids-sanasta.

seksuaaliterveyden ja seksuaalisen kehityksen eri osa-alueet (Opetushallitus 2014, 400). Puolestaan uskonnon opetuksessa katolilaisen uskonnon opetuksen kohdalla pohditaan seksuaalisuuden moraalikysymyksiä (Opetushallitus 2014, 410).

Normittava seksuaalikasvatus

Ihminen on eläimistä ainoa, joka ei vaistomaisesti osaa harrastaa seksiä, joten määrityksillä ja tiedolla on merkittävä rooli. (Tuovinen 2008, 14). Haataja tiivistää Foucaultin Seksuaalisuuden historia -teoksen viestiä oivaltavasti, kertoen kuinka historiassa seksuaalisuutta on määritelty siihen mikä on luonnollista ja näin samalla on määrittynyt luonnottomuus, eli se millainen ei saanut olla. Luonnollisen ja luonnottoman seksuaalisuuden määritelmässä tiedolla on valtaa, sillä tieto seksuaalisuudesta on vaikuttanut ihmisten elämään. Tiedon myötä ihmisten elämä on ollut onnellista tai onnetonta ja iloittua tai hävettyä, luonnollisena tai luonnottomana pidetyn seksuaalisuuden takia. Näin ihmisten elämä on muokkautunut seksuaalisuutta koskevan tiedon kautta ja tieto rakentaa raamit sille millaista seksuaalisuutta on mahdollista toteuttaa (Haatajan 2022, 7–10, mukaan Foucault 2013, 13–117.) Nykypäivänä seksuaalikasvatus tarjoaa ihmisille tietoa, joka jälleen muokkaa käsityksiä seksuaalisuudesta ja näin ihmisten elämiäkin (Haataja 2022, 8).

2006 kerättyjen tietojen mukaan kouluissa, joissa annettiin paljon seksuaalikasvatusta saavutettiin myös parhaimmat pisteet seksuaalitiedoissa. Huonoimmat pisteen saatiin kouluissa, joissa seksuaalikasvatusta oli vähän tai ei ollenkaan. (Kontula & Meriläinen 2007, 130.) Poikien tiedot seksuaaliasioissa olivat tyttöjä heikompia, mikä saattoi johtua symbolisesta vastarinnasta seksuaalikasvatukseen, koska iso osa pojista ei koe kasvatuksen sisällön keskittyvän heille olennaisiin tietoihin seksuaalisuudesta (Kontula & Meriläinen 2007, 136).

Seksuaaliterveyden diskurssin alla vuosina 2004–2013 koulun seksuaalikasvatuksessa on pyritty ”normittomuuteen”, mutta oppikirjoissa on rakennettu omat norminsa (Malm 2017, 105). Sukupuolen osalta koulun oppikirjoissa on lähinnä binäärinen mies-nais-jaottelu sukupuolesta ja transsukupuolisuudesta on kerrottu muusta tekstistä erikseen ja jopa erilaisuutta käsittelevässä luvussa sekä vanhentuneella ja loukkaavalla kielellä (Malm 2017, 91–94). Seksistä ja seksuaalisuudesta kerrotaan sukupuolittuneesti ja melko heteronormatiivisesti, lukijaa oletetaan heteroksi ja seksuaalisuus nähdään ensisijaisesti heteroseksuaalisuutena, normaalina ja oletusarvoisena (Malm 2017, 94–96; 100–104). Vielä nykypäivänäkin myös seksuaaliopaskirjat ovat heterokeskeisiä, sillä niissä seksi sanoitetaan miesten ja naisten väliseksi kanssakäymiseksi (Haataja 2022, 69). Seksuaalista suuntautumista käsitellään kuitenkin myös heterouden ulkopuolella, ja ei-heteroseksuaalisuutta ei koulun oppikirjoissa aktiivisesti suljeta normaalin ulkopuolelle. Tämä nähdään diskussien moninaistumisena, eikä aikaisemman tukahduttamisen lakkaamisena. (Malm 2017, 104.) Normaalista ulossulkemista

tehdään ei-heteroseksuaalisuuden lisäksi myös etnisyyden kautta. Oletettu puhuteltu on kantasuomalainen ja "meidän" ulkopuolelle rajataan etninen toinen. (Malm 2007 105–107.) Oppikirjoissa seksin kuvataan olevan monipuolista, kuten fantasioita, itsetyydytystä ja pettingiä, mutta seksin hierarkkisuus tulee esiin siinä, että aineistossa heteroseksuaalinen yhdyntä on tärkeä asia, johon edetään itsetutkiskelun ja pohdinnan kautta (Malm 2017, 97). Seksuaalisuutta siis myös etsitään, kehitetään ja siihen kasvetaan esimerkiksi itsetutkiskelun, opettelun ja seksuaalisen "etenemisen" kautta (Malm 2017 97–100). Seksiin liitetään uhkia ja pelkoja esimerkiksi alkoholista, ryhmäpaineesta, mediasta, ei-toivotuista raskauksista, sukupuolitaudeista, pornosta, katumuksesta, odotuksiin pettyminen ja seksuaalinen toimiminen ennen kuin on siihen valmis (Malm 2017, 98–100).

Virallinen seksuaalikasvatus käsittelee seksiä melko kapeasti. Heteroseksuaaleille naisille suunnatuissa seksuaalikasvatusoppaissa sanotaan oppaiden huomioivan heteroseksuaalisten käytäntöjen vallan epätasapainon, kannustaessaan naisia tuottamaan heteroseksuaalista mielenmaisemaa sukupuolen ja seksuaalisuuden tasa-arvoon osallistumalla enemmän heteroseksin tapoihin. Tässä yhteydessä tasa-arvoon liittyy kuitenkin paradokseja. Oppaissa huomioidaan puolison kanssa asumisen myötä mahdollisuus heteronaisten seksuaalisen nautinnon ja halun haurauteen sukupuolittuneen kotitöiden taakan takia. Kotitöiden sukupuolittuminen on huomioitu oppaissa, mutta sivuutettu. Oppaiden tehtävänä on lisätä naisten seksuaalista nautintoa ja tasa-arvoa luoden tilaa naisten aktiiviselle ja orgasmiselle seksuaaliselle subjektisuudelle. Kuitenkin seksuaalista tasa-arvoa ohjataan lisäämään niin, että naiset oppisivat mies-keskeisen ja suoraviivaisen keskittymisen nautintoon orgasmeina. Lisäksi oppaat ylläpitävät sukupuolittuneita hierarkioita kannustamalla naisia sisäistämään miehisen katseen ja seksistisen asenteen omia kehojaan kohtaan, joten sukupuolinen ja seksuaalinen tasa-arvo ovat sivuutettuja seksikkyyden heteroseksuaaliseen mielenmaailman tuottamisessa. Oppaissa heteroseksuaalisia naisia siis ohjataan tuottamaan heteroseksuaalista mielenmaisemaa muuttaakseen omia ajatuksia ja asenteita omasta seksuaalisuudestaan ja seksuaalisista toimistaan. (Haataja & Juvonen 2019, 1229–1230.) Naisen nautintoa sanotaan marginalisoitavan myös koulun seksuaalikasvatuksessa, sillä seksiä kuvataan yhdyntäkeskeisesti eikä klitoriksen merkitystä naisen nautinnolle huomioida (Vesänen 2020, 446).

Koulun seksuaalikasvatus on heteronormatiivista ja seksuaalista nautintoa käsitellään hyvin vähän jos ollenkaan. Eri sukupuolet, erilaiset kehot ja erilaiset tavat harrastaa seksiä jäävät myös käsittelemättä seksuaalikasvatuksessa. (Vesänen 2020, 445.) Seksuaalikasvatuksen heteronormatiivinen diskurssi ylläpitää käsitystä seksistä, joka on naisen ja miehen välistä penis vagina penetraatiota. Seksitavoista esitellään yleisimmin juuri mainittua yhdyntää sekä esileikkiä ja hyväilyä. (Haatanen 2017, 97.) Heteronormatiivisen diskurssin lisäksi myös säädyllisyyden diskurssi näkyy koulun seksuaalikasvatuksessa, esimerkiksi niin, ettei seksivälineitä ja peniksen, vaginan tai

anuksen hyväilyä suulla kuvailla (Haatanen 2017, 106–107). Säädyllisyyden diskurssia on myös se, ettei anaaliseksiä tai vulvien hieromista toisiaan vasten kuvata koulun oppikirjoissa (Haatanen 2017, 107–108). Myöskään sukuelinten hyväilyä käsin ei käsitellä ollenkaan (Haatanen 2017, 111). Koulun seksuaalikasvatus ei siis anna ei-heteroseksuaalisille nuorille samalla tavalla tietoa kuin heteroille nuorille (Haasio & Mattila 2022, 256; Haatanen 2017, 111). Oppikirjoissa ei-heteroseksuaalisuus nähdään erikoisuutena ja normaalista poikkeavana, joka täytyy erikseen selittää (Haatanen 2017,110). Heteronormatiivisuuden ja säädyllisyyden diskurssien lisäksi koulun seksuaalikasvatuksen oppikirjojen diskursseiksi on nimetty myös luonnollisen seksuaalisuuden diskurssi, korostetun hyväksynnän diskurssi ja itsestään selvän sukupuolen diskurssi (Haatanen 2017, 109). Seksuaalikasvatus on biologis- ja lisääntymiskeskeistä, eikä siinä huomioida erilaisia kehoja tai seksuaalisia suuntautumisia ja heidän seksuaalista nautintoa. Seksuaalista nautintoa käsitellään melkein kokonaan riskien ja vastuun perspektiivistä. (Vesänen 2020, 446.) Oppikirjoissa kerrotaan ehkäisystä ja seksitaudeista (Haatanen 2017, 98–99).

Seksuaalikasvatusoppaiden, seksologisen tietokirjallisuuden ja seksuaalilääketieteen aineistossa nähdään että, mahdollisia tapoja toteuttaa seksuaalista subjektiuttaan on useita. Keskiössä on yksilöllisen seksuaalisuuden työstäminen. Aineistosta ei ole kuitenkaan kadonnut seksuaalisuutta normalisoivat, yhdenmukaistavat ja hierarkisoivat käsitykset. Miesten seksuaalisuudessa korostuu penis- ja suorituskeskeisyys. Naisia ohjataan seksuaalisen subjektiuden sijaan seksikkääseen subjektiuteen. Aineiston vahvistaessa subjektien heteroseksuaalista itseymmärrystä ja heteroseksuaalisuuden pysyvää identiteettiä ovat normalisoiva ja yhdenmukaista ote läsnä. (Haataja 2019, v – vi.)

Seksuaalikasvatuksella on merkittävä rooli, siinä mitä ihmiset ajattelevat seksinä ja miten heillä on mahdollisuuksia toteuttaa seksuaalisuuttaan. Seksuaalikasvatuksen virallinen ja suunniteltu puoli, jota kutsun myös vakavaksi puoleksi, on esimerkiksi koulujen tai kirkon seksuaaliopetusta. Toisena puolena on epävirallinen, informaali seksuaalikasvatus, joka tapahtuu osana sosiaalista vuorovaikutusta, kuten perheissä ja mediassa. Nämä monipuoliset seksuaalikasvatuksen monipuoliset lähteet rakentavat ihmisten tietoja ja käsityksiä seksistä, joten seuraavaksi esittelen seksuaalikasvatuksen informaalia puolta seksin ja median suhteen kautta. (Kontula & Meriläinen 2007, 140.)

3 VIIHTEELLINEN SEKSI

Seksi ja seksuaalisuus kiinnostavat lähes kaikkia, minkä takia myös media antaa seksille ja seksuaalisuudelle huomionsa (Kontula 2021, 4). Vakavan, yhteiskunnan toimijoiden rajoittaman ja määrittelevän, seksin lisäksi on myös seksin viihteellinen puoli, jota käsitellään mediassa. Kuitenkin myös mediassa näkyvällä, ja näkymättömällä, seksillä on seksiä rajoittava ja määrittelevä valta. Tätä median ja seksin suhdetta lähden esittelemään ensin niiden yhteisen historian kautta, jatkaen seksin ja median tutkimuksen esittelyyn. Päätän tämän luvun tarkasteluun median normittavuudesta ja representaatioiden intersektionaalisuuteen. Esittelen nämä kokonaisuudet antaakseni teoreettisen taustan analysoida seksin määritelmiä ja seksiin liittyvien intersektioiden valtasuhteita aineistoni median kattavassa osuudessa.

3.1 Seksi mediassa

Median voi määritellä olevan välineitä ja ilmentymiä, jotka voi jaotella printtimediaan, kuten painettuihin sanoma- ja aikakauslehtiin ja kirjallisuuteen, audiovisuaaliseen mediaan, kuten radioon ja televisioon sekä digitaaliseen mediaan, kuten verkkomediaan ja älypuhelimia. Myös mainonta on osa mediaa. (Karhulehto 2011, 29–30.) Median tehtäviksi voidaan kutsua median kuluttajien näkökulmasta tiedonsaantia, viihdettä ja viihtymistä, palveluita, ajanvietettä ja tunne-elämyksiä sekä identiteettityön välineitä. Mediantuottajille media on heidän töytään edellä mainittujen asioiden tuottamista, toimittamista ja myymistä kuluttajalle. (Karhulehto 2011, 28–29.) Tutkielmani aineisto edustaa mediasta verkkomediaa ja printtimediaa iltapäivälehdien netti-artikkelien muodossa. Julkinen puhe ja keskustelu voivat olla ääneen käydyn keskustelun lisäksi myös lehdissä, kirjoissa tai televisio-ohjelmissa esiin tuotavaa tekstiä ja kuvastoa. Seksin ja median historia on osaltaan seksin

historiaa, sillä julkinen puhe seksistä asettaa rajoja hyväksytylle ja paheksutulle seksille (Kontula 2008, 21), joten osaltaan seksin ja median historiaa tulisi käsitellä jo aiemmassa seksihistoria-luvussa. Mediassa käsitelty seksi on seksuaalikasvatuksen informaalisempi osa (Kontula & Meriläinen 2007, 140).

1800-luvulle asti vain uskonnollisessa kirjallisuudessa ja lakiteksteissä käsiteltiin seksiä. Kansanperinteessä seksistä ja seksuaalisuudesta kerrottiin, julkisesti niitä paheksuttiin ja sensuroitiin. 1960-luvulta eteenpäin uskallettiin kirjallisuudessa käsitellä seksiä kuten sitä kansa parissa oltiin käsitellyt, sitä ennen jo seksistä vihjailu oli rohkeaa. (Kontula 2008, 20.) Aikakauslehdissä julkaistiin kysymys- ja vastauspalstoja seksistä ja radiossa ja televisiossa oli seksielämää käsitteleviä ohjelmia (Ritamies 2006, 248). Varsinkin nuoret saivat tietoa seksistä kirjallisuudesta ja tiedotusvälineistä, etenkin nuorille suunnatuista lehdistä kuten Suosikista ja televisiosta (Ritamies 2006, 248; 250). Aikuisemmat ihmiset saivat tietoa aikakauslehtien asiantuntija-artikkeleista ja sensaatiolehtien suorapuheisista kirjoituksista (Ritamies 2006, 250). 1970–1980-luvuilta alkaen seksistä ja erotiikasta on puhuttu naistenlehdissä (Saarenmaa 2005, 116). 1980-luvun aikana Ilta-Sanomien otsikoinnissa yleistyi asioiden pitäminen seksikkäänä ja myös naisten alastomuutta ja seksikkäitä kuvia julkaistiin lehden sisällä (Saarenmaa 2005, 117). 1990-luvulla rintoja korostavat kansikuvat ja useiden sivujen pituiset henkilöhaastattelut vähäpukoisista naisista yleistyivät Ilta-Sanomissa (Saarenmaa 2005, 117). Puolestaan kuvallista pornografiaa säänneltiin tiukasti 1980-luvulle asti, ja vasta 2000-luvun alussa siitä tuli tavallista ja soveliaista laillisuuden myötä (Kontula 2008, 20; Nikunen, Paasonen & Saarenmaa 2005, 7).

Edelleenkin seksiasioista saatetaan julkisessa puheessa käyttää kiertoilmauksia, sillä seksistä suoraan puhumista toisinaan leimataan alatyyliseksi ja sivistymättömäksi käytökseksi (Kontula 2008, 20). Vuoden 2016 Perhebarometrin mukaan osa ihmisistä ei näe ”kunnon naisen” voivan osoittaa avointa kiinnostustaan seksiin (Kontula 2016 b, 77), silti seksuaalinen nautinto on keskiössä monessa (Länsimaisessa) mediassa kuten ”naisten lehdissä” (Jolly, Cornwall, Hawkins 2013, 1). Kulttuurin sanotaan pornoistuneen ja yliseksualisoituneen, esimerkiksi seksiobjekteja ja potenssilääkkeitä on kaikkialla (Kinnunen & Puuronen 2006, 8). Mediakulttuurin yksi näkyvä osa onkin seksi (Spišák 2022, 3).

Nykypäivänä sanoma- ja aikakauslehdet käsittelevät seksiä koko ajan (Karhulehto 2011, 9; 105–106). Myös televisiossa käsitellään ja näytetään tavallistenkin ihmisten oikeaa seksielämää reality-tv:ssä (Ks. esim. Temptation island Suomi; Sex tape Suomi). Viihteellisen ja populaarikulttuurin lisäksi myös asiaviihde ja -journalismi käsittelevät seksiä (Karhulehto 2011, 9). Media myös määrittelee yhteiskunnallisia ongelmia seksiin liittyen, kuten raiskauksia, abortteja tai kaupallista seksiä käytävissä keskusteluissa (Kontula & Kosonen 1994, 309). Mediassa seksistä on tullut pakkomielle ja paljastusten kohde (Karhulehto 2011, 9). Media keskittää mielenkiintonsa juuri sinne, mitä media paheksuu kuten seksuaalisuuteen ja pornoon.

Median toiminta mukailee siis Foucaultin ajatusten mukaisesti sitä, kuinka seksi ja seksuaalisuus ovat aiheina torjuttuja ja houkuttelevia, moralisoituja ja mässäilyjä sekä kuvottavia ja kiihottavia. (Karhulehto 2011, 102.)

Mediassa tärkeänä osana on se, että tehdään rahaa ja media on bisnestä (Karhulehto 2011, 28; 93–94). Seksi kiinnostaa mediayleisöä, mikä tekee seksistä taloudellisesti järkevän aiheen mediayhtiöille (Karhulehto 2011, 9). Seksi, media ja markkinat liittyvät toisiinsa esimerkiksi niin, että seksillä voidaan markkinoida ja myydä mediassa tai puolestaan mediassa voidaan markkinoida ja myydä seksiä (ks. Karhulehto 2011, 99). Seksiä ja seksuaalisuutta käytetään mediassa hyväkseen esimerkiksi mainonnassa, seksiin perustuvassa viihteessä kuten lehdissä ja muissa mediasisällöissä sekä iltapäivä- ja juorulehtien tavassa myydä lehtiään julkisuuden henkilöiden seksipaljastuksilla ja -tunnustuksilla (Karhulehto 2011, 99). Seksikkään ja vähäpukeisen naisen ollessa iltalehtien kannessa on lehtien myynti parempi kuin muina aikoina (Saarenmaa 2005, 113). Myynnin kannalta mediassa käytetään hyväksi sitä, kuinka seksuaalisuudesta julkisesti puhuminen on torjuttua ja houkuttavaa sekä moralisoitua ja mässäilyä, sillä se tekee hyvää myyntiä (Karhulehto 2011, 102). Seksuaalisista mielikuvista ja fantasiaista keskustellaan toisten kanssa melko vähän, minkä takia niihin tutustutaan lukemalla kirjallisia lähteitä (Kontula & Kosonen 1994, 302). Iltapäivälehtienkin jutut siis osittain valikoituvat sen mukaan, että lehtiä halutaan myydä ja tähän käytetään seksiä hyväksi. Seksiä käytetään myydäkseen asioita ja asioita seksualisoidaan ja tavallisista asioista kuten autoista, ruuasta, vaatteista tai harrastuksista voidaan tehdä seksikkäitä (Karhulehto 2011, 105).

3.2 Tutkimusta seksistä mediassa

1990-luvulla Kontula & Kosonen tutkivat laajasti miten seksiä käsitellään Suomessa erilaisissa lehdissä. Aineistoon kuuluivat tekstejä, kuvia ja mainoksia Helsingin Sanomista, Avusta, Me Naisista, Kotiliedestä ja Jallusta vuosilta 1961, 1971, 1981 ja 1991. (Kontula & Kosonen 1994, 21–40). Nostoina tuloksista mainitsen muutamia asioita. Sovinnaisuussäännöt ja sensuuri säätelivät seksuaalisuuden esitystapoja lehdissä, rajana nähtiin paljaat rinnat ja alastonkuvat, joissa ei näy sukuelimet. Toisissa lehdissä näytettiin nämä, ja toisissa näytettiin vähemmän paljastavia kuvia. (Kontula & Kosonen 1994, 299.) Seksuaalisten apuvälineiden kuvaaminen lehdissä oli kiellettyä 1988 alkaen, vaikka lääkäritkin suosittelivat niitä hoidollisessa mielessä sekä vammaisille (Kontula & Kosonen 1994, 299). Sensuurin lopettamisen jälkeen pornolehti Jallussa kerrottiin seksikokemuksista suorasanaisesti 1970-luvulta alkaen, mikä mahdollisti seksuaalisten mielikuvien ja kertomusten vaihdon. Lähemmäs 90-lukua tultaessa seksiä alettiin käsittelemään lehdissä entistä yksityiskohtaisemmin. (Kontula & Kosonen 1994, 300.) Tutkimuksessa havaittiin, ettei lehtikirjoitusten

taustalla ollut laajaa vaikutusta erilaisilta intressi- tai aktivistiryhmiltä (Kontula & Kosonen 1994, 301).

2000-luvulla seksiä ja mediaa on tutkittu melko paljon ja monesta näkökulmasta, kuten tässä aluvuossa esitellyistä tutkimuksista tulee ilmi. Pornoa katsoneiden nuorten käsityksiä tutkivan artikkelin mukaan nuoret erottelevat pornon seksin ja ”oikean elämän seksin”⁹ selvästi toisistaan. Pornossa nähdyn seksin ajatellaan olevan näyttelyä, ylinäyttelyä, feikkiä, tunteetonta, fantasiaa, käsikirjoitettua ja halventavaa ihmiskauppaa. Pornon seksin ja oikean elämän seksin eroa tehdään intiimiyden kautta, ja oikean elämän seksiä kuvaillaan romanttisemotionaalisesti latautunein sanoin, kuten tunteellisuus, läheisyys, todellista, rakkaus, aito, syvä ja henkilökohtainen. (Spišák 2022, 8.) Intiimiys erottavana tekijänä liitetään tunnediskurssiin, joka painottaa ”läheisyyttä, luottamusta, sitoutuneisuutta, turvallisuutta, hellyyttä ja eksklusiivisuutta”. Intiimiyteen liittyy myös rakkauskurssi, jonka mukaan vastaajat kertovat seksin kuuluvan suhteisiin tärkeiden ja läheisten ihmisten kanssa, joiden kanssa seksi on hyväksyttävää ja mahdollista. (Spišák 2022, 9.) Mononormatiivisen ihmissuhdeihanteen itsestäänselvyys näkyy vastaajien kuvailussa siinä kuinka ”seksi on kahden ihmisen välinen intiimi tapahtuma” ja ”seksi kuuluu parisuhteeseen”. Mononormatiivisuudella tarkoitetaan kulttuurista mallia, jonka mukaan ihanteen ja normina on eksklusiivinen suhde yhteen ihmiseen. (Spišák 2022, 9–10.) Nuorten sanotaan pystyvän kriittisesti erittelemään ”fiktiivisiä, stereotyyppisiä tai sukupuolittuneita seksuaalisuuden ja seksin representaatioita”, mutta se ei ole selvää kuinka kriittisesti nuoret osaavat arvioida ihanteita ja normeja (Spišák 2022, 12).

Mainoksien pornoutumista ja niiden pehmopornoutta on tutkinut Leena-Maija Rossi (2005). Pehmoporno on osa arkista kuvastoamme mainosten kautta (Rossi 2005, 86–87). Pehmopornolla tarkoitetaan kuvastoa, joka pyrkii seksuaaliseen kiihottamiseen ilman kovan pornon tunnusmerkkejä, joita ovat seksuaaliaktit tai paljaat genitaalit (Rossi 2005, 86–87; 106.) Mainoskuvien naisia kuvailtiin seksiin valmiina eli heillä oli alusvaatteet, viettelevät katseet ja houkuttelevat huulet ja kuvien musta-punainen värimaailma yhdistyy seksiä välittäviin paikkoihin kuten bordelleihin (Rossi 2005, 105–106). Naiset katsoivat katsojaa viettelevästi, minkä voi ajatella tarkoittavan kutsua heteromiehille, alusvaatelahjojen ostajille, eroottiseen kanssakäymiseen. Naisten puolestaan oletetaan samaistuvan kuvien naiseen ja katsovan heitä ideaalitavoitteiden esityksinä. (Rossi 2005, 106–107.) Rossin mukaan naisia esitetään mainonnassa kaavamaisesti normittaen heterohalua ja naisfeminiinisyyttä (Rossi 2005, 110).

⁹ Artikkelissa ei ole käytetty heittomerkkejä oikean elämän seksin kohdalla, mutta käytän niitä tässä kohtaa tuodakseni esiin näkemykseni, siitä että myös porno ja sen tekeminen ovat oikeaa elämää ainakin pornon tekijöille. Näin ajatellen myös pornon seksi olisi ainakin jollain tasolla myös oikean elämän seksiä.

Pornoutuminen näkyy myös radion aamuohjelmia tutkivassa artikkelissa. SuomiPoPin, Voicen ja YleX:n aamuohjelmista oli johdettavissa kolme diskurssia, jotka olivat heteronormatiivista sukupuolijärjestelmää tukeva diskurssi, muita seksuaalisuuksia poissulkeva diskurssi ja pornahtava diskurssi. (Mäntymaa 2012, 31.) Heteronormatiivista sukupuoli järjestelmää tukeva diskurssi koostui sukupuolten vastakkainasettelusta, sukupuolen selittämisestä, hetero-oletuksesta, heteroseksuaalisuuden korostamisesta ja heteroseksuaalisuuden korjausliikkeistä (Mäntymaa 2012, 32). Poissulkeva diskurssi muodostui siitä, että muita kuin heteroseksuaalisuuksia suljettiin pois, marginalisoitiin ja karnevalisoitiin, ja tätä tehtiin aktiivisesti ja passiivisesti. Myös heteronaiseuden ja -mieheyden ulkopuoliset sukupuoli suljettiin usein pois, ja heteroseksuaalisuuden vaihtoehtona pidettiin miesten homoseksuaalisuutta. (Mäntymaa 2012, 35.) Aineiston seksipuhe oli enemmän pornahtavaa kuin asiallista seksipuhetta. Pornahtava diskurssi muodostuu viihteellisyydestä ja vihjauksesta seksuaaliseen kiihottavuuteen. Pornahtavassa diskurssissa puhuttiin seksiakteista, kaksimielisyyksistä ja leikkittelystä, jotka objektivoidivat naiskehoa ja asettivat sen haluavan katseen kohteeksi. (Mäntymaa 2012, 36 – 37.) Radio-ohjelmien lisäksi myös uutisointia vuoden 2019 Big Brother Suomi -tv-ohjelmasta on analysoitu diskurssianalyysillä. Analyysin perusteella kolmanneksi käytetyin diskurssi uutisoinnissa on seksuaalisen käyttäytymisen ja seksin diskurssi. (Horppu 2020, 32.)

Tv-ohjelmaa analysoivassa tutkimuksessa havaitaan, että hyväksi seksiksi representoidaan ja konstruoidaan heteroseksia, jonka nähdään olevan parisuhdetta yhdessä pitävä tekijä (Harvey & Gill 2012, 491). Seksissä tulee onnistua, jotta suhde ei lopu. Seksissä epäonnistumisena nähdään orgasmien puuttuminen, liian lyhyt seksin kesto, ennustettava ja tylsä seksi tai se, ettei halua seksiä ollenkaan. Seksi kumppanin kanssa tekee ihmisistä kokonaisia ja näin seksielämä on keskiössä siinä millaisia ihmiset ovat. Hyvä seksi tarvitsee heteroseksuaalisen pitkäaikaisen monogaamisen parisuhteen, jossa puolisoilla on yhteensopivat seksihalut ja jossa harrastetaan monipuolista yhteisiä orgasmeja sisältävää seksiä usean kerran viikossa. Vaikka ohjelmassa puhutaan monipuolisista seksitavoista, penis-vagina yhdyntä on oikeaa seksiä, ja muiden seksitapojen nähdään olevan esileikkiä. (Harvey & Gill 2012, 491 – 492.) Seksin tyydyttävyyttä arvioidaan yhdynnän kestolla (Harvey & Gill 2012, 493). Seksi nähdään myös ”pakollisena” aktiviteettina suhteessa, eikä suostumusta erilaisiin seksitapoihin usein keskustella (Harvey & Gill 2012, 495).

Lehdissä käsiteltyä seksiä ja seksuaalisuutta on tutkittu esimerkiksi seksivälineiden osalta. Suomalaisissa naistenlehdissä seksivälineitä käsitellään positiivisesti ja rohkaisevasti. Seksivälineet nähdään sopivan hyvään ja kunnialliseen seksuaalisuuteen, jonka muodostaa ”heteroseksuaalinen parisuhde ja siinä harrastettu seksi. Seksivälineistä kerrotaan myös seksuaaliterveyden kategoriassa. (Varpu 2013, 87.) Parisuhdepuheessa ja seksuaaliterveyspuheessa oletus seksistä on penis-vagina-yhdyntä ja diskurssijärjestyksessä normaalia on heteroseksuaalinen

vagina-penis-yhdyntä (Varpu 2013, 87–88). Seksuaaliterveys puheessa seksivälineiden tehtävänä nähdään auttaa ihmistä toteuttamaan normatiivisia vaatimuksia seksistä, eli ”palauttaa tai korjata kyky yhdyntään”. Seksivälineiden käytön oikeutuksena pidetään heteroparisuhdetta ja yhdyntäkeskeistä heteroseksiiä. (Varpu 2013, 88.) Harvey & Gill havaitsevat, että soveliaassa seksissä yhdyntä seksilelun kanssa nähdään epätavallisena, mutta heteroseksin penis-vagina-yhdyntä on tavallista (2012, 493). Saman sukupuolta olevien välinen seksi ja seksivälineiden käyttö jäävät normin ulkopuolelle, mikä toisetuttaa muita kuin heteroja. (Varpu 2013, 88.) Seksivälineistä marginalisoituja ovat s&m-välineet ja muut välineet, joiden ensisijainen käyttö on masturbointi (Varpu 2013, 89). Seksivälineistä kerrotaan myös huumorin kautta (Varpu 2013, 90). Huumorin ja terveyden kautta seksivälineistä puhuminen etäännyttää aiheesta, mikä mahdollistaa julkisen kirjoittamisen seksivälineistä ilman negatiivista reaktiota. Huumorin liittäminen seksivälineistä puhumiseen ilmentää seksuaalisuuteen liittyvää julkisen ja yksityisen sekä sopivan ja sopimattoman rajaa. (Varpu 2013, 89–90.)

Nuorten suosimaa, jo lopetettua, Demi-lehteä on analysoitu seksuaalisuuden ja tyttöjen seksuaalisen toimijuuden näkökulmasta (Tormulainen 2012). Lehdessä näkyy, että moraaliset normit säätelevät tyttöjen seksuaalista käyttäytymistä. Tytöt nähdään aktiivisina seksuaalisina toimijoina heidän ollessaan valmiita loittaamaan seksielämä (Tormulainen 2012, 32.) Tyttöillä nähdään olevan seksiin liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia itseään ja nautintoaan kohtaan. Vastuu puolestaan liittyy raskauden ehkäisyyn ja seksuaalisuuden rauhalliseen tutustumiseen. (Tormulainen 2012, 31–32.) Myös seksuaalinen moninaisuus nähdään osana tyttöjen elämää ja murrosikään kuuluvaa seksuaali-identiteetin etsintää, mutta heteronormatiivisuus on yleistä lehden jutuissa (Tormulainen 2012, 31–32 ;28–29; 33). Lisäksi seksuaalivähemmistöjä käsitellään artikkeleissa ja kielellisesti toisinaan käytetään sukupuolineutraaleja termejä kuten kumppani eikä vain vastakkaisen sukupuolen termejä. (Tormulainen 2012, 33–34.) Demissä seksiä määritellään useimmiten miehen ja naisen väliseksi penetraatioksi, esimerkiksi homoseksiiä tai homomiehiä ei aineistossa käsitellä ollenkaan (Tormulainen 2012, 31; 33).

Hyvän seksin nähdään vaativan harjoittelua, suunnittelua ja taitojen kehittämistä eli oppimista sekä ajatusmaailman kehittämistä itsevarmuuden ja rohkeuden kautta (Barker, Gill & Harvey 2018, 107–108). Itsensä seksuaalinen kehittäminen on henkistä ja fyysistä työtä ja toimintaa (Barker ym. 2018, 123; 127; Haataja 2022, 148; 152;174–175). Mediassa ihmisiä ohjataan seksuaaliseen nautintoon (Haataja 2022, 148) ja nautinnon lisäksi seksiä ja seksuaalisuutta ohjataan ja opetetaan myös terveyden edistämisen kannalta (Haataja 2022, 154–155). Self-helpiä ja muodonmuutos-ohjelmia yhdistävässä Brittiläisessä tv-ohjelmassa ”seksitarkastajat” toimivat seksin asiantuntijoina ja opettavat pareja muuttamaan seksielämänsä paremmaksi (Harvey & Gill 2012, 488–489). Ohjelmassa seksitarkastajina toimivat julkisuuden henkilöt, seksieksperitit, jotka eivät ole koulutettuja terapeutteja tai

terveydenhuollon ammattilaisia, mutta heidän käyttämä auktoritaarinen ja huolestunut asiantunteva kieli validoi heidän tietoa. Julkkisekspertit saavat auktoriteettiaan myös siitä, että he ovat paljon esillä eri medioissa. (Harvey & Gill 2012, 489.) Asiantuntijuudella seksuaalisuutta on helppo ymmärtää ja ”korjata”, ja oikeanlainen asiantuntijuus johtaa hyvään seksiin. Seksiexperttien mukaan oikeanlainen seksi vaatii ohjeita, tavoitteita ja arviointia (Harvey & Gill 2012, 490 – 491).

Seksuaaliopaskirjoja analysoidessaan Haataja puolestaan havaitsi, että kirjoissa asiantuntijatietoa arvokkaampana pidetään omaan kehoon ja itsensä kuuntelu (Haataja 2018, 20). Opaskirjat ohjaavat lukijaa löytämään oman seksuaalisuutensa ja nautintonsa ja lukijaa pidetään parhaimpana asiantuntijana omasta seksuaalisuudestaan (Haataja 2018, 19). Opaskirjoissa kritisoidaan myös suorituskeskeisyyttä ja päämääräkeskeisyyttä ja orgasmikeskeisyyttä (Haataja 2018, 20). Opaskirjat kannustavat kehotietoisuuteen ja läsnäoloon haastaen seksuaaliseen suorittamiseen ohjaavaa ulkoista hallintaa, kuten asiantuntijatietoa ja normeja, mikä on paradoksaalista sillä näin tehdessään opaskirjat luovat tavoitteita ja normeja. (Haataja 2018, 22). Mediassa nähdään siis kuinka, seksi on jotain mitä tarvitsee opetella ja parantaa ja sen apuna on erilaisia asiantuntijoita, mutta oma tieto on myös arvokasta.

3.3 Normittava media ja representaatioiden intersektionaalisuus

Yksi median tehtävistä on vaikuttaminen. Media tuottaa ihannekuvia ja niiden vastakohtia ja välittää tietoa. (Karhulehto 2011, 28 – 29.) Mediassa käsitelty seksi on yksi osa seksuaalikasvatusta, sen epävirallisempi puoli (Kontula & Meriläinen 2007, 140). Median ja seksin suhde kuluttajiinsa ei ole siis vain viihteellinen, vaan median tuotteita on käytetty myös seksuaalikasvatusmateriaalina (Haasio & Mattila 2022, 256), mikä myös osassa aiemmassa alaluvussa esittelemistä tutkimuksista kävi ilmi. Esimerkiksi nuortenlehti Suosikin Bees&Honey -palstalta on saatu seksuaaliseen kehittymiseen liittyvää tietoa, aikuisille suunnatuilta Regina ja Cosmopolitan -lehdistä on saatu seksuaalivalistusta ja erityisesti Demi-lehdestä nuoret saivat seksuaalisuuteen liittyvää tietoa (Tormulainen 2014, 29 – 30). Kyseisistä lehdistä enää Cosmopolitania julkaistaan. Näistä lehdistä vain Suosikki ei ollut pelkästään naisille tai tytöille suunnattu, mikä saa kysymään onko mediassa ollut saatavilla miehille suunnattua seksuaalikasvatusta tai sukupuolineutraalia seksuaalikasvatusta? Pornolehtien lisäksi Lehtipisteen 10 miehille suunnatusta valikoimasta ainoastaan ruotsinkielisen Cafe-lehden kerrotaan käsittelevän myös seksiä (Lehtipiste 2023 a).

¹⁰ Lehtipiste Oy toimittaa Suomessa maanlaajuisesti lähes 5000 toimipisteeseen koti- ja ulkomaisten lehtien irtonumerot.

Iltapäivälehdissä nykyään seksiä käsitellään omilla palstoillaan, Ilta-Sanomissa Hyvä olo -osion Seksi ja parisuhde -osiossa ja Iltalehdessä useammassa osiossa Viihteen alla Huippukivaa seksiä -osiossa, Terveysten alla Seksuaalisuus ja suhteet -osiossa sekä Hyvä olo-osion alla Piristä seksielämää -osiossa (Ilta-Sanomien 2023; Iltalehti 2023 a; Iltalehti 2023 b; Iltalehti 2023 c). 1990-luvun 2000-luvun vaihteessa Iltapäivälehtien on nähty esiin kirjoittavan ja vahvistavan seksiä ja erityisesti normatiivista heteroseksuaalisuutta. Iltapäivälehtien kansijutut kertovat omasta ajastaan vuosituhaten vaihteessa, joka oli samanaikaisesti hyper-seksuaalista ja hyper-puritaanista. (Saarenmaa 2005, 133.) Iltapäivälehtien jutuissa ruumiit esitettiin sukupuolittuneina ja vihjailevina. Jutussa seksuaalisuutta ei tukahduteta vaan se on tervettä heteroseksuaalisuutta. Jutut ylläpitävät fetissiä naisten rintoista ja naisruumista arvioidaan moraalisesti vakuuttaen kuvattujen naisten olevan siveellisiä, säädyllisiä, ahkeria ja kurinalaisia. (Saarenmaa 2005, 132.)

Media tuottaa valtasuhteita, sillä tuottamallaan tiedollaan mediassa määrittellään mitä pidetään oikeana ja vääränä. Näin identiteettikäsitykset ja identiteettejä määrittelevät kategoriat rakentuvat, muokkautuvat ja uusintuvat mediassa. Identiteettejä ja määritteleviä kategorioita tutkitaan tarkastelemalla mediarepresentaatioita. Tutkitaan miten identiteettikategorioita "esitetään eli representoidaan mediassa erilaisina kuvina, teksteinä ja puhetapoina – toisin sanoen diskursseina ja representaatioina". (Karhulehto 2011, 44.) Näitä identiteettikategorioita ovat esimerkiksi sukupuoli, seksuaalisuus, luokka, koulutus, rotu, etnisuus, kansalaisuus, ikä, sukupolvi, terveys, uskonto ja poliittinen kanta. (Karhulehto 2011, 44–45). Näitä identiteettikategorioita kutsutaan myös intersektioiksi (Kaijser & Kronsell 2014, 419). Näin representaatioiden tutkimuksesta päästään intersektionaalisuuden käsitteeseen, joka on sukupuolentutkimuksen ja feministisen ajattelun kulmakiviä ja tämänkin tutkielman keskiössä.

Intersektionaalisuuden käsitteellä tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi sukupuolen, iän, luokan, etnisyyden, rodun, kyvykkyyden, terveydentilan sekä seksuaalisuuden kaltaiset sosiaaliset kategoriat tuottavat identiteettejä ja erontekoja ja niiden luokitteluja. Nämä intersektiot rakentavat monimutkaisia sosiaalisia epätasa-arvoja yhteiskunnassamme. Intersektionen risteymät, eli usean intersektion samanaikaisuus yhdessä henkilössä, kuvaa moniperustaisuutta, eli sitä kuinka ihmistä ei kohdella tietyllä tavalla pelkästään sukupuolensa kautta vaan esimerkiksi naista kohdella myös ihonväriä, yhteiskuntaluokkansa ja seksuaalisuutensa näkökulmasta. Tämä voi johtaa vallan keskittymiseen tai lisääntyneeseen syrjintään. (Karhulehto, Saresma, Harjunen & Kantola 2012, 16; Collins 2015, 2.) Representaatioissa siis näkyy tai ei näy intersektioita, mikä kertoo sisällyttämisestä ja poissulkemisesta, mikä puolestaan rakentaa käsityksiä normaalista ja tavoiteltavasta (Kaijser & Kronsell 2013, 419).

Intersektiot näkyvät nykyaikana myös siinä, että media luo paineita seksistä ja erityisesti hyvästä seksistä ja siitä kuinka hyvää seksiä tulisi harrastaa. Samalla luodaan kuvaa siitä, ketkä saavat nauttia seksistä, heistä esimerkkinä nuoret,

tervekehoiset ja HIV-negatiiviset. Lisäksi seksiä laitetaan arvojärjestyksen, josta ylimpänä ovat muun muassa heteroseksii, jossa on vagina-yhdyntää, erektiohäiriöiden poissaoloa, g-piste ja klitoris stimulaatiota sekä saman-aikaisia orgasmeja. Tällainen kuvasto seksistä voi olla monelle epätodenmukaista. (Jolly, Cornwall, Hawkins 2013, 1-2.)

Kolehmainen (2012) on tarkastellut ihmissuhdepalstan kolumnien rakentavia seksuaalisia normeja. Kolumnit muokkaavat, rakentavat ja sääntelevät seksuaalisia normeja, jotka ovat sijoittuneita eli normit ovat erilaisia erilaisten intersektioiden mukaan. Näitä intersektioita ovat ainakin sukupuoli, luokka, rotu ja etnisyy. (Kolehmainen 2012, 991 – 992.) Kolumnit rakentavat heteronormatiivista kuvaa niin, että heteroutta ei mainita, mutta muiden seksuaalisten suuntausten kohdalla ne mainitaan selkeästi (Kolehmainen 2012, 983). Kolumnit eivät kuitenkaan rajaa seksuaalisuuksia hyviin tai huonoihin eikä niitä stigmatisoida. Fetisseistä, BDSM:stä ja useista kumppaneista puhutaan neutraalisti ja positiivisesti, mikä normalisoi niitä. (Kolehmainen 2012, 986.) Myös rotu ja kansalaisuus ovat yksi intersektio mikä näkyy kolumneissa kietoutuvan seksiin ja seksityöhön, valkoiset länsimaiset nähdään haluttuina asiakkaina ja seksipalveluiden käytön saatavuutta puolustetaan suomalaisille, silloin kun seksityöntekijä on ulkomaalainen tai se tapahtuu ulkomailla (Kolehmainen 2012, 992).

Intersektionaalisuuteen ja valtasuhteisiin liittyen Karhulehto pohtii, että seksuaalisuuteen suhtautumisen paradoksiin, eli kiinnostavuuden ja paheksutun samanaikaisuuteen, liittyen seksuaalisuutta on täytynyt kesyttää mediassa (Karhulehto 2011, 108 – 109). Hän nimittää seksuaalisuuden julkista kesyttämistä kotoistamiseksi (Karhulehto 2011, 109). Karhulehdon mukaan toisen maailman sodan jälkeisessä Pohjois-Amerikassa perinteiset sukupuoliroolit olivat sekaisin ja naisten rooli piti saada takaisin kodin piiriin julkisesta aktiivisesta roolista. Heteronormatiivista yhteiskunta järjestystä rakentaen ”naisten seksuaalisuus ja sukupuoli tuli passivoida ja objektivoida”, sillä naisten seksuaalisuus pelotti miehiä. (Karhulehto 2011, 109 – 110.) Naisten seksuaalisuutta ja alastomuutta julkisesti mediassa esiteltäessä, tuli niitä siis kotoistaa ja kesyttää, ettei heteromiehien katseille objekteiksi asetetut naiset pelottaneet miehiä. (Karhulehto 2011, 101). Kesyttämistä ja kotoistamista voi tehdä esimerkiksi luomalla turvallisuuden ja tuttuuden tunteita seksuaalisuuden esityksiin (Karhulehto 2011, 111). Luonnollisuus, viattomuus, puhtaus ja keskiluokkainen naapurintyttöys yhdistettynä vietteleviin pin up-kuviin on Suomen iltapäivälehtienkin arkipäivää (Karhulehto 2011 113; Saarenmaa 2005 132 – 133). Myös objektivoinnilla kesytetään naisten seksuaalisuutta, sillä siinä naisten seksuaalisuudesta tehdään vaaratonta jähmettämällä heidät katseen kohteeksi ja näin vaarattomaksi (Karhulehto 2011, 116 – 118). Objektivointia on tirkistely, jota voi seksuaalistuneen median avulla tehdä katsoen kuvia ja näin tuntea hallinnan tunnetta (karhulehto 2011, 118).

Myös kompensaatioksi kutsutulla mekanismilla hillitään toiseuden ja erilaisuuden pelkoa. Kompensaatiossa nähdään, että "toiseuden tai erilaisuuden uhka on pienempi, jos se on esillä vain yhdellä kulttuurisesti marginaalisen identiteetti kategorian alueella" eli kulttuurisesti marginalisoidut identiteettikategoriat eivät leikkaa intersektionaalisesti. (Karhulehto 2011, 119.) Mediassa jotain seksuaalisuuden rajaa, kuten naisen paljasta pintaa esitellessä, rikottaessa ei naisen seksuaalisuus ole niin pelottavaa, jos saman aikaisesti ei rikota muille intersektioille, kuten rodulle, etniselle, seksuaaliselle tai luokalle, asetettuja rajoja tai normeja (Karhulehto 2011, 120). Kompensaatiosta on esimerkiksi se, että mediassa esitetään heteronormeista poikkeavaa queer seksuaalisuutta, mutta samalla sukupuolta esitetään konservatiivisesti (Karhulehto 2011, 145). Median salonkikelpoiseksi quერიudeksi nimitetään, sitä että quერიus näkyy mediassa, jos ei ole liian queer ja poikkeaa maskuliinisuudesta, valkoisuudesta, keskiluokkaisuudesta ja kaupunkilaishomoseksuaalisuudesta (Karhulehto 2011, 147). Seksiin liittyen julkisesti ei-valkoista henkilöä voidaan myös hyperseksualisoida ja kohdella kuin lasta (Harvey & Gill 2012, 493).

Heteroseksuaaliset seksitavat määrittävät normaaliksi seksiksi heteroparien penis-vagina-yhdynnän. Epätavallisena nähdään seksinharrastajat, jotka eivät ole heteroseksuaaleja ja sukupuoleltaan binäärisiä eli miehiä tai naisia tai joilla ei ole kehoa joka vastaa tai performoi heteroseksuaalisen penis-vagina-yhdynnän seksitapoja tai taitoja. Miehillä tärkeänä pidetään sitä, että on kyky kestää tai jaksaa kauan yhdynnässä. Miehen seksuaalinen rooli on myös olla sellainen, joka aina haluaa seksiä, ja jos ei halua tulee asialle tehdä jotain, että haluaa seksiä useammin. Naisen tulee puolesaan ylläpitää ja hoitaa miehen seksihalua, esimerkiksi tukemalla, opettelemalla uusia tekniikoita tai hallitsemalla omaa liiallista seksihalua. (Harvey & Gill 2012, 493.) Parien tulee pyrkiä toteuttamaan heteronormatiivista seksuaalista skriptiä, jossa normatiivisten sukupuoliroolien ja seksitapojen mukaan, eli miehet suosivat dominoivia rooleja seksissä ja huolehtivat omista eduistaan kun taas naisten nähdään haluavan hemmottelua ja kevyttä kosketusta seksissä, ja naisten omien etujen huomioiminen nähdään nalkutuksena (Harvey & Gill 2012, 495).

Naiseuden, lihavuuden ja seksuaalisuuden intersektioita tarkastellessaan Harjunen huomauttaa, ettei lihavuudesta ja seksuaalisuudesta usein puhuta yhdessä. Hänen mukaansa naisvartalossa lihavuus pois sulkee seksuaalisuuden tai seksuaalisuus poissulkee lihavuuden, eli nainen ei voi olla molempia samaan aikaan. Naisen ollessa lihava ja seksuaalinen on se normista poikkeavaa. Lihavaa naista pidetään kulttuurissamme sukupuolettomana ja aseksuaalisena. (Harjunen 2006, 183.) Toisaalta lihavaa naista voidaan pitää vulgaarina ja seksuaalisesti kontrolloimattomana, ja lihava nainen nähdään ylittävän keskiluokkaiset moraalii- ja seksuaalisuusnormit. Lihavaa naisruumista voidaan käsittää myös äidillisen feminiinisuuden kautta. (Harjunen 2006, 185.) Seksuaalisuuden suhteen mediarepresentaatioissa lihavaa naista ei juurikaan näy, ja jos näytetään niin se

näytetään valtavirrasta poikkeavana. Seksuaalisuuden representaatioissa lihava nainen ei ole objekti eikä subjekti, vaan seksuaalisuus kuuluu länsimaissa mediarepresentaatioiden mukaan vain kokonormit täyttävälle naisille. (Harjunen 2006, 189–190.) Lihavan naisen seksuaalisuus sivuutetaan ja leimataan epänormaaliksi (Harjunen 2006, 190).

4 TUTKIMUKSEN TAVOITE

Maisterintyölläni haluan selvittää miten seksuaalikasvatusoppaat ja media rakentavat käsityksiämme oikeanlaisesta seksistä. Tähän pyrin saamaan vastauksia tutkimuskysymyksilläni, jotka ovat:

1. Mitä (vakavat) seksuaalikasvatusoppaat ja (viihteellisemmät) iltapäivälehdien artikkelit määrittelevät seksiksi?
2. Millaisia intersektionaalisia valtasuhteita seksuaalikasvatusoppaissa ja iltapäivälehdien artikkeleissa rakennetaan seksin suhteen?

Maisterintutkielmani pääasiallinen tavoite on selvittää mistä puhutaan, kun puhutaan seksistä eli millaisia diskursseja seksistä aineistoilla muodostetaan. Toisena tavoitteena on pohtia seksiä käsitteleviä määritelmiä ja ohjeistuksia normatiivisesta ja valtasuhteiden näkökulmasta, eli selvittää aineistojeni seksidiskurssien muodostamia intersektionaalisia valtasuhteita.

Toinen tutkimuskysymykseni ei niinkään keskity erilaisten seksiin liittyvien diskurssien valtasuhteisiin vaan tarkoituksena on keskittyä siihen, millaisia representaatiota seksiä käsittelevissä oppaissa ja iltapäivälehdien artikkeleissa rakennetaan ja millaisia valtasuhteita näiden representaatioiden välille rakentuu seksiä käsittelevissä aineistoissa. Näin saadaan selville, että millaisia intersektionaalisia valtasuhteita seksin suhteen rakennetaan seksuaalikasvatusoppaissa ja Ilta-Sanomien artikkeleissa. Intersektionaaliset valtasuhteet, joita erilaiset aineistojen representaatiot ilmentävät, ovat kuitenkin osa seksin diskursseja, joten analysoin niitä intersektionaalisen diskurssianalyysin avulla.

Kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat ihmisoikeudet sisältävät myös seksuaalioikeudet. Yksi seksuaalioikeuksista on oikeus tietoon seksuaalisuudesta. Tämän oikeuden mukaan ”Seksuaalikasvatuksen tulee olla kokonaisvaltaista, eli seksuaalisuutta, sukupuolisuutta ja ihmissuhteita laajasti ja monipuolisesti käsittelevää erilaisille ikä- ja kehitysvaiheille sopivassa muodossa”. Tieto antaa ihmiselle vapauden itsenäisiin ja vastuullisiin päätöksiin ja auttaa kunnioittamaan

muiden ihmisten seksuaalioikeuksia. (Ihmisoikeusliitto 2023.) Lisäksi Suomessa yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjinnän iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella sekä velvoittaa yhdenvertaisuuden edistämiseen (Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325). Onkin siis hyvä tällaisen tutkielman avulla tarkastella millaisen käsityksen seksistä saatavilla olevat materiaalit ja seksuaalikasvatusoppaat rakentavat. Ovatko materiaalien rakentamat käsitykset yhdenvertaiset ja toteutuvatko seksuaalioikeudet niiden perusteella? Saavatko ihmiset tarpeeksi kattavaa tietoa seksistä, seksuaalisuudesta niin omasta kuin muidenkin näkökulmasta?

Seksin määrittämisen puutteen tai hankaluuden (ks. Taavetti, 2021, 342) takia tutkimustehtäväni on rajautunut ensin pyrkimykseen selvittää aineistojen määritelmät seksistä, jotta tiedämme mitä ihmisten käsityksiä ja tietoa muokkaavat aineistot rakentavat määritelmiksi seksistä. Tutkimustehtäväni on rajautunut myös tarkastelemaan seksiin liittyvien intersektionaalisten valtasuhteiden rakentumia seksuaalioikeuksien ja yhdenvertaisuuden takia. Tutkittava aineisto on rajautunut viihteellisempiin eli epävirallisempiin seksuaalikasvatuksen välineisiin eli iltapäivälehdien artikkeleihin ja vakavampiin eli virallisempiin seksuaalikasvatuksen materiaaleihin, jotta tutkimustehtävää voi selvittää lähempänä sitä mittakaavaa, jolla ihmiset seksistä oppivat. Maisterintutkielma on kuitenkin rajattu kokonaisuus, joten laajemman aineiston hyödyntäminen olisi ollut ajallisesti ja tutkielman koon kannalta mahdotonta toteuttaa. Kahdenlaisia aineistolähteitä hyödyntämällä päästään kuitenkin tutkimaan määritelmien ja valtasuhteiden muodostumista riittävän laajasti tämän tutkielman tutkimustehtävän kannalta.

Analyysini tueksi hyödynnän WHO:n seksuaalisuuden määritelmän, seksuaalioikeuksien ja yhdenvertaisuuslain määritelmiä seksistä tai seksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvistä intersektioista. Näitä ovat seksin määritelmän kannalta ajatukset, fantasiat, halut, seksuaaliset kokemukset ja tavat harjoittaa seksuaalisuutta. Intersektioiden kohdalla tarkastelen sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, etnisyyttä tai rotua, terveydentilaa, vammaisuutta, kyvykkyyttä, varallisuutta ja uskontoa. (ks. World Health Organization 2006, 5, Ihmisoikeusliitto 2023, Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325.) Huomioin myös, jos aineistosta nousee näiden lisäksi merkittäviä seksiä määrittäviä tekijöitä tai intersektionaalisiin valtasuhteisiin liittyviä intersektioita.

5 AINEISTO JA MENETELMÄT

5.1 Aineisto

Tutkimuskysymyksiin vastatakseni aineistonani käytän erilaisia materiaaleja, joista ihmiset saavat tietoa seksistä. Seksuaalikasvatusoppaiden lisäksi ihmiset saavat tietoa seksistä muun muassa mediasta (Kontula & Meriläinen 2007, 140). Aineistona maisterintutkielmassa käytän vuonna 2020 julkaistuja tai vuonna 2020 käytössä olleita seksuaalikasvatusoppaita sekä maaliskuun 2020 ja helmikuun 2021 välillä julkaistuja media-aineistoja. Valitut aineistojen julkaisuaikajankohdat muodostuivat tällaisiksi, koska näin parhaimmaksi käyttää mahdollisimman tuoreita aineistoja tiedon ajantasaisuuden takia, mutta niiden keruu tuli kuitenkin ajoittaa melko aikaiseen vaiheeseen, jotta analysoinnille jäi aikaa¹¹. Seksuaalikasvatusoppaista ja Ilta-Sanomien teksteistä koostuva aineistoni on luonnollinen aineisto joukkotiedotuksen ja kulttuurin tuotteita, jotka on kerätty ilmiötä häiritsemättä (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen. 2011, 108; Eskola & Suoranta 1998, 86). Aineiston hankintaa tai tuottamista ohjasivat perusteluni aineiston sopivuudesta tutkimusongelman ratkaisuun sekä pyrkimys siihen, että tutkijana mieltymykseni tai ennako oletukseni eivät vaikuttaisi aineiston valintaan (Ronkainen ym. 2011, 109; Vuori a).

Valitsin aineistoni niiden saavutettavuuden vuoksi. Aineistonani hyödyntämät seksuaalikasvatusoppaat ovat vapaasti saatavilla seksuaaliterveysjärjestö Hivpointin nettisivuilla sekä niitä hyödynnetään esimerkiksi koulujen seksuaalikasvatuksessa. Valitsin seksuaaliterveyden edistämistyötä tekevän Hivpointin esitteet aineistokseni, sillä Hivpoint on pitkään Suomessa toiminut Hiv-säätiön hallinnoima toimija, joka on tuottanut monipuolisesti myös seksuaalikasvatusoppaita ja esitteitä. Aineistooni

¹¹ Tutkielman teon aloitin 2020 ja aineiston keräsin 2021 keväällä. Terveystieteiden syiden takia työn valmiiksi tekeminen viivästyi alkuperäisistä suunnitelmista.

sisällyttämät media-aineistot puolestaan ovat ilmaiseksi luettavissa Ilta-Sanomien nettisivuilta. Ilta-Sanomat on yksi Suomen suosituimmista ja tavoittavimmista lehdistä, sillä 2020 viikoittain sen tavoittavuus oli 2,6 miljoonaa suomalaista eli kaikista lehdistä eniten ja painettuna päivittäin 356 00 (Matilainen, 2020). Osaksi suosion takia valitsin Ilta-Sanomien jutut aineistokseni. Suomessa varsinkin Haataja on tutkinut seksuaalikasvatukseen käytettäviä materiaaleja (Haataja 2022; 2019; 2018; Haataja & Juvonen 2019). Maisterintutkielmalleni on kuitenkin tarvetta, sillä se yhdistelee kaikille¹² saatavilla olevat viihteellisemmät ja vakavammat lähteet seksuaalikasvatukselle. Aineistoni lähteet ei myöskään ole kohdistettu pelkästään yhteisen ikäryhmään, seksuaalisuuteen tai sukupuoleen.

Aineiston konteksti ja syntyehdot vaikuttavat siihen millaista tietoa aineistosta on mahdollista saada, mikä tarkoittaa sitä, että erilaisista aineistoista voidaan saada erilaista tietoa vaikka tutkittaisiinkin samaa ilmiötä (Ronkainen ym. 2011, 109–112). Tämä tarkoittaa, että tietynlaisen aineiston hankinta rajoittaa sitä millaista tietoa aineistosta voidaan saada ja jouduinkin tutkielmaani suunnitella pohtimaan millaisella aineistolla pystyn kattavasti, mutta en liian laaja-alaisesti, saamaan vastauksen tutkimusongelmaani. Ratkaisin tätä aineistotriangulaation avulla, eli hyödynsin yhtä ilmiötä tutkittaessa useampaa kuin yhtä aineistoa (Eskola & Suoranta 1998, 51–51). Eli hyödynnän seksuaalikasvatusoppaita ja iltapäivälehdien artikkeleita, lisäksi analysoin aineistojen tekstien kirjallisen sekä kuvallisen osion. Nämä aineistot olen myös kerännyt vain yksiltä tahoilta eli Ilta-Sanomien ja Hivpointin nettisivuilta, joten aineisto ei ole kattava kuvaus kaikista tahojensa toimijoista, mutta edustaa esimerkillään heitä. Lisäksi pyrin näiltä tahoilta keräämään aineiston monipuolisesti, oppaat erilaisista ryhmistä ja artikkelit jokaiselta kuukaudelta.

Tutkielmassa käytettävät aineistot tulevat valita niin, että niiden avulla voidaan vastata tutkimuskysymyksiin ja ratkaista tutkimusongelma sekä aineistojen tulee olla yhteensopivia myös valitun analyysimetodin kanssa (Moilanen & Räihä 2015, 59; Ronkainen ym. 2011, 38;43;46; 94–96). Tutkimusongelmanani on selvittää seksin määritelmien muodostumista ja seksin määritelmiin liittyviä intersektioita ja valtarakenteita, joten tulee minun aineistoa tuottaessa pohtia miten määritelmät rakentuvat. Yksi tapa seksin määritelmien rakentumiselle on media-aineistojen ja seksuaalikasvatusoppaiden tekstit, jotka sisältävät niin kirjoitetun kuin kuvallisenkin viestin (Vuori b). Seksin määritelmien ja niihin liittyvien valtarakenteiden tutkimista voi tehdä esimerkiksi diskurssianalyysin ja intersektionaalisen analyysin avulla, sillä niiden kautta pystyy tutkimaan vakiintuneiden puhetapojen näkymistä määritelmässä sekä tutkimaan ilmiöiden normittamista ja niihin liittyviä valtarakenteita (Ronkainen ym. 2011, 94--96; Kaijser & Kronsell 2014, 419). Diskurssianalyysille sopivat tekstuaaliset aineistot (Ronkainen ym. 2011, 95). Intersektioita ja niiden muodostamia valtarakenteita seksiin liittyen pystyn

¹² Aineistoni on saatavilla suomenkielentaitoisille, lukukykyisille ja internetiin pääseville.

puolestaan tutkimaan intersektionaalisen analyysin avulla tarkastelemalla muun muassa aineistoissa näkyviä ja poisjääneitä representaatioita, jotka ovat niin sanallisessa kuin kuvallisessakin muodossa (Karhulehto ym. 2012, 22). Aineistoni pystyy siis vastaamaan näihin tutkimusongelman ja metodien vaatimuksiin ja on perusteltu valinta tältäkin osalta.

Analyysin perusteella aineisto on riittävä, sillä pystyn sen avulla tarkastelemaan tutkimustehtävää ja tutkittavaa ilmiötä eli vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Aineistossa tapahtui myös saturaatio, joka tarkoittaa että siinä alkoi toistua samat tulokset, mikä on riittävän aineiston merkki. (Ronkainen ym. 2011, 117; Eskola & Suoranta 1998, 45 – 47.) Saturaatio on kuitenkin vaikea mittari tutkittaessa diskursseja, sillä puhetta tuotetaan kaiken aikaan lisää ja tutkittava ilmiö saa uusia ja erilaisia merkityksiä eikä kielellinen tutkittava perusjoukko täyty koskaan. Tämän takia on tärkeä tuntea aineisto hyvin ja perustaa sen riittävyys teoreettiselle kattavuudelle eli ajatella aineiston kattavuutta tutkimusongelman ratkaisuun riittävänä, tutkimusaineisto nähdään esimerkkinä yleisestä (Eskola & Suoranta 1998, 47 – 48). Tarkemmin aineistostani seuraavaksi, mistä siirryn metodologian esittelyyn.

5.1.1 Seksuaalikasvatusoppaat

Aineistoni seksuaalikasvatusoppaat ovat kaikkien Internetiin pääsevien vapaasti ladattavissa Hivpointin (2020) nettisivujen Esitteet-osiosta. Oppaat on sivuilla jaoteltu eri ryhmiin, joista seksiin keskittyviä oppaita sisältävät ryhmät ovat nimeltään Nuorille, Seksitaudit ja turvallinen seksi sekä Miesten välinen seksi. Aineistoksi valitsin seksiin keskittyneistä oppaista Nuorille-ryhmästä esitteet nimeltä Seksiä on monenlaista ja YLPEYS – identiteetistä ja seksuaalisuudesta nuorille miehille, Seksitaudit ja turvallinen seksi -ryhmästä Seksi ja trans -esitteen sekä Miesten välinen seksi -ryhmästä Anaaliseksi ABC – miehille, joilla on seksiä miesten kanssa -esitteen. Työni aineistoksi valitsin esitteet, jotka käsittelevät seksiä kattavasti esimerkiksi esittelemällä seksitapoja ja jätin aineiston ulkopuolelle esitteet, jotka pääosassa keskittyivät johonkin muuhun aiheeseen, kuten seksitauteihin.

Aineistooni valitsin Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen rahoittaman nuorille suunnatun Seksiä on monenlaista -oppaan (Hivpoint 2017a), joka on esitteen ensimmäinen painos. Seksiä on monenlaista -esite sisältää tietoa seksistä ja seksitautien ehkäisystä ja testaamisesta tekstein ja kuvin 16 sivun verran. Esite on värikäs ja siinä olevat ihmiset, kohtaukset ja esineet ovat kuvattu piirroshahmoina ja melko realistisina kuvina, kuitenkin selkeästi kyse on piirroksista. Esitteessä ensin kehoitetaan lukijaa pohtimaan millainen hän on ja mitä seksi merkitsee hänelle, minkä jälkeen määritellään hyvää seksiä ja kerrotaan kuinka seksiä on monenlaista ja esitellään erilaisia seksitapoja. Seksitapojen jälkeen kerrotaan kondomien käytöstä testillä sekä kuvilla kondomeista ja lopuksi kerrotaan tekstillä seksitautitesteistä.

Toinen Hivpointin nuorille suunnatuista esitteistä on Sosiaali- ja terveysministeriön välittämien Veikkauksen tuottojen tukemana tehty YLPEYS –

identiteetistä ja seksuaalisuudesta nuorille miehille -esite. Aineistonani käytän esitteen toista painosta (Hivpoint 2017b). 23 sivuisessa oppaassa kerrotaan ylpeydestä, identiteetistä eli sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisesta suuntautumisesta ja niiden omasta määrittelystä, kertomisesta eli ”kaapista tulemisesta”, suhteista ja seksistä eli muun muassa ihmisiin tutustumisesta, nautinnosta, rajoista, pornosta, parisuhteesta, seksitavoista, turvallisuudesta ja seksitaudeista sekä lopuksi lisätiedoista ja saatavilla olevasta tuesta kuten nettisivuista ja puhelinumeroista erilaisiin palveluihin. Esitteestä olevan tiedon saa tekstin muodossa, mutta lisänä on valokuvia, kansissa kuvat bloggaaja Janne Naakasta ja esitteen sisällä kuvia miehistä puistossa ja ulkosalla. Käytän työssäni esitteen nimestä lyhennettä Ylpeys.

Hivpointin esitteiden Seksitaudit ja turvallinen seksi -osiosta aineistooni valitsin Seksi ja trans -esitteen, jonka alkuperäinen teos on ilmestynyt Ruotsissa 2015 nimellä Sex ovh trans RFSU. Aineistonani oleva suomalainen käännös on kolmas päivitetty painos (Hivpoint 2017c) ja Hivpoint on tehnyt sen yhteistyössä Setan, Transtukipisteen, Sinuiksi-palvelun, Trasekin ja Trasntukiverkoston kanssa. Oppaassa on 51 sivua, joilla on tekstien, kuvien ja lyhyiden kertomuksellisten ja kommenttimaisten sitaattien avulla kerrottu seksiin liittyvistä asioista ”transihmisille ja transihmisten kanssa seksiä harrastaville” (Seksi ja trans 2017, 3). Kuvituksena on käytetty piirroskuvia, jotka kuvaavat ihmisiä melko realistisesti. Alkusanojen, joissa kerrotaan oppaan kohderyhmästä, lääketieteen mahdollisuuksista ja oppaan alkuperästä, jälkeen opas käsittelee sitä, kuinka sanoilla on väliä esimerkiksi käytettyjen termien kannalta sekä määrittelee seksiä ja aihetta jatketaan seuraavaksi seksin ja kommunikaation kautta. Sitten käsitellään flirttailua, jonka jälkeen siirrytään sukupuoli-identiteettiä vahvistavan seksin käsittelyyn, mikä sisältää myös erilaisten seksitapojen esittelyä ja mistä jatketaan seksilelujen ja turvaseksin esittelyyn. Oppaan viimeiset luvut käsittelevät halun anatomiaa, kuten erilaisia kehoja, niiden osia ja olomuotoja, ja hormonihoidoja ja seksiä.

Aineistoni viimeinen seksuaalikasvatusopas on Hivpointin Miesten välinen seksi -osiosta Anaaliseksi ABC - Miehille, joilla on seksiä miesten kanssa -esite, joka on tehty Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön Veikkauksen tukemana (Hivpoint 2017d). Esitteen 22 sivua sisältävät kannen mustavalkoisen valokuvan lisäksi mustavalkoisia viivapiirroskuvia ja tekstiä anaaliseksiin liittyvistä asioista. Esite alussa kerrotaan ennakkoluuloista ja mielikuvista, minkä jälkeen kerrotaan anaalin anatomiasta ja anaaliseksiin hygieniasta sekä anaalin alueeseen tutustumisesta ja rentoutusharjoituksista osittain kuvien kanssa. Esitteessä kuvien ja tekstein esitellään erilaisia seksitapoja, anaalihdyntämisen asentoja ja fistausta, joiden jälkeen kerrotaan suojaamattomasta seksistä, kondomeista ja liukuvoiteista. Esitteen lopuksi kerrotaan anaaliseksiistä, hivistä ja muista seksitaudeista sekä anaaliseksiistä ja päihhteistä. Tästä esitteestä käytän työssäni lyhennettä Anaaliseksi-opas.

5.1.2 Ilta-Sanomien Seksi & parisuhde -osion tekstit

Seksuaalikasvatusoppaiden lisäksi hyödynnän aineistonani media-aineistoa, joksi olen valinnut käytettävän Ilta-Sanomien Hyvä olo -alueen Seksi & parisuhde -osion seksiä käsitteleviä tekstejä. Media-aineistona työssäni hyödynnän Ilta-Sanomien verkkosivujen Seksi ja parisuhdeosiosta maaliskuun 2020 ja helmikuun 2021 väliset tekstit, joiden otsikossa mainitaan seksi. Media-aineistot on kerätty koko vuodelta siitä syystä, että näin saadaan aineistoon eri vuodenaikoina pinnalla olevia asioita. Valitsin jutut niin, että seksi-sana on voitu mainita itsenäisesti tai yhdyssanan osana. En huomionnut tekstejä, jotka olivat haastattelukutsuja, vaikka niiden otsikossa mainittiinkin seksi. Vuoden aikana tällaisia artikkeleita, joissa mainittiin otsikossa seksi, oli julkaistu yhteensä 112. Näistä 112 artikkelista rajasin aineistoni sisältämään 12 artikkelia eli satunnaisesti yhden artikkelin jokaiselta kuukaudelta hyödyntäen Googlen random number generatoria, joka valitsee yhden numeron satunnaisesti valitulta alueelta. Keräsin aineistoni maaliskuun 2021 aikana ja ensin listasin kaikki otsikossa seksiä käsittelevät 112 artikkelia niiden julkaisukuukauden ja -ajankohdan mukaisesti järjestykseen. Jokaisen kuukauden kohdalta valitsin yhden artikkelin sijoittamalla Googlen generaattoriin kuukauden julkaisujen määrän maksimimääräksi ja minimimääräksi yhden, joten generaattori antoi näiden numeroiden väliltä numeron, joka edusti järjestysnumeroa. Järjestysnumeron perusteella valitsin artikkelin aikajärjestyksen mukaisesti kyseiseltä kuukaudelta.

Tekemällä satunnaisotoksen mediateksteistä joka kuukaudelta voidaan pyrkiä siihen, että otos edustaa alkuperäistä joukkoa, ilman tutkijan mieltymyksen vaikutusta (Vuori b). Valitsin artikkelit osaksi aineistoani satunnaisesti, jottei niiden sisältö vinoutuisi. Vinoumaa olisi voinut syntyä esimerkiksi, jos olisin itse tehnyt päätökset, siitä mitkä artikkelit otan mukaan niiden sisällön perusteella tai jos olisin valinnut aineistokseni kommentoiduimmat artikkelit, milloin artikkelit olisivat saattaneet kuvata vain tietynlaisia aiheita, eikä kattavasti Ilta-Sanomien seksiaiheista sisältöä. Satunnaisella otannalla pyrin minimoimaan vinoumaa. Myös Ilta-Sanomien aineisto koostuu artikkelien tekstistä ja kuvista.

Olen koodannut aineistoni artikkelit nimillä, jotka kuvaavat niiden julkaisuajankohtaa. Tarvittaessa käytän työssäni aineistoni maaliskuussa 2020 julkaistusta artikkelista nimeä IS 3/20, huhtikuussa 2020 julkaistusta artikkelista nimeä IS 4/20 ja niin eteenpäin. Esittelen seuraavaksi aineistooni valikoitujen artikkelien nimet ja julkaisukuukauden, mutta tarkat viitetiedon media-aineistoni lähteistä ovat osana lähdeluettelon aineisto-osuutta. Media-aineisto koostuu seuraavista artikkeleista: 7 seksivinkkiä miehiltä naisille – nämä moni mies haluaisi naisten ymmärtävän (IS 3/20), ”Peruutas tänne” – suomalaiset kertovat avoimesti, miten arkiseksi alkaa (IS 4/20), Mies väitti erektiohäiriön johtuvan naisen ylipainosta: ”Nykyään haen seksini muualta (IS 5/20), Sanni, 23, alkoi etsiä Jodelista seksiseuraa vanhemmasta miehestä, sitten puhelimeen lävähti kuva – se oli menoa (IS

6/20), Näin 44-vuotias nainen palautti kipinän pitkään parisuhteeseen – ”Nykyään harrastamme aivan mahtavaa seksiä ja tarpeeksi usein” (IS 7/20), ”Onneksi isäni omisti rautasakset ja leikkasi tyttöystäväni irti” – suomalaiset avoimina: tämä seksimoka ei unohdu (IS 8/20), Suomalaiset paljastavat, mitä he eivät kerro seksistä kumppanilleen – ”Mieheni ei lämpene näille ajatuksille” (IS 9/20), 30-vuotias nainen kertoo, miksi seksi hänen suhteessaan on aina lähes täydellistä: ”Pitää halut yllä” (IS 10/20), Kuinka usein muut harrastavat seksiä – yksin tai yhdessä? Katso oman ikäryhmäsi paljastavat numerot! (IS 11/20), 3 hykerryttävää harjoitusta, jotka voivat mullistaa suhteesi ja seksielämäsi (IS 12/20), ”Mies haluaa seksiä vain yhdessä asennossa” – naiset paljastavat parisuhteensa suurimmat yllätykset (IS 1/21) ja Täällä harrastetaan eniten seksiä Suomessa ja ollaan siihen myös tyytyväisimpiä – yksi asento näyttää olevan aina vain suosituin (IS 2/21). Kaikki paitsi yksi aineiston artikkeleista sisälsi tekstin lisäksi myös valokuvia. Valokuvissa kuvataan ihmisiä erilaisissa tilanteissa, joista osa liittyy seksiin. Seuraavaksi esittelen tutkimuksen metodologista pohjaa ja käyttämiäni analyysimenetelmiä.

5.2 Metodiset seikat

5.2.1 Sosiaalinen konstruktionismi

Seksiä ja sen määritelmiä sekä niihin liittyviä sosiaalisia intersektioita hahmotan sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta eli tämä seksin määritelmiin keskittyvä tutkielmani asettautuu sosiaalisen konstruktionismin teoriaperustalle. Sosiaalinen konstruktionismi on tarkastelutapa, joka hahmottaa, miten kielen, symbolien, merkkien ja merkkijärjestelmien avulla yksilöiden kokemukset ja todellisuustulkinnat muodostuvat sekä miten nämä rakentuvat laajemmiksi kokonaisuuksiksi ja välittyvät eteenpäin sekä miten merkkijärjestelmät ja kieli opastavat yksilöiden tulkintatapoja todellisuudesta. (Saaristo & Jokinen 2010, 100.) Kielen avulla jäsennetään jokapäiväistä elämää ja rakennetaan historiallista ja tulevaa yhtenäistä elämää (Saaristo & Jokinen 2010, 101). Kieli objektivoi kokemuksia ja tekee kokemuksista ymmärrettäviä (Saaristo & Jokinen 2010, 102).

Sosiaalisen konstruktionismin tarkastelutavassa tiedon ja tosiasioiden nähdään rakentuvan sosiaalisesti kielellisten määrittelyjen kautta. Tieto ja todellisuus ovat kytkeytyneitä toisiinsa, eikä niitä voi selvästi rajata erillisiksi toisistaan, eikä tieto myöskään ole suoraan todellisuuden mallintamista. (Saaristo & Jokinen 2010, 104.) Todellisuuden ymmärtämiseen pääsee käsiksi vain kielen välityksellä. Tieto todellisuudesta rakentuu sosiaalisesti ja samoin todellisuus on tulkintaa, joka syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa (Saaristo & Jokinen 2010, 104).

Vulvodyniaa käsittelevässä maisterintutkielmassaan Viivi Sihvonen esittelee sosiaalista konstruktionismia Burrin ja Gergenin avustuksella. Käsittelemme, tieto ja

määritelmämme esimerkiksi seksistä ovat sosiaalisesti muun muassa kielen kautta rakentuneita ja ylläpidettyjä. Näihin vaikuttavat myös tilanne, aika sekä näkökulma. Sihvonen kertookin esimerkin, kuinka seksuaalisutta voidaan kuvailla ja käsittää eri näkökulmista hyvin monella tapaa muun muassa luonnontieteellisesti seksuaalisuutta lajin selviytymisen näkökulmasta tai yhteiskuntatieteellisesti rakenteiden kautta. (Sihvonen 2019, 12–15.)

Tutkimuskysymyksiäni on mielekästä selvittää sosiaalisen konstruktionimin näkökulmasta sekä diskurssianalyysin ja intersektionaalisen analyysin avulla myös sen takia, että identiteetin voidaan nähdä muodostuvan myös diskursiivisesti, instituutiot ja rakenteet kuten koulu ja media vaikuttavat identiteetin muodostukseen, ja kuvien avulla (Sarup & Maja 1996, xv–xvi). Ihminen rakentaa muotoutuvaa ja monikerroksista identiteettiään diskursiivien kautta kielen avulla, sillä diskursiivit ja kieli määrittävät ihmisten elämää ja käsitystä todellisuudesta (Saaristo & Jokinen 2010, 137; Sarup & Maja 1996, xvi). On siis hyvä tarkastella millaisia seksiin liittyviä diskursseja muodostetaan virallisessa ja epävirallisessa seksuaalikasvatuksessa ja millaisia representaatioiden kautta muodostuvia valtarakenteita seksuaalikasvatuksessa muodostuu.

Sosiaalisen konstruktionismin alle kuuluvan diskurssianalyysin avulla toteutettu maisterintutkielma myös omalta osaltaan rakentaa ja uudelleen rakentaa sosiaalista todellisuuttamme varsinkin tutkielman keskiön, seksin määritelmien, kohdalta. Tämä tutkielmakin on siis mukana rakentamassa käsityksiämme seksistä. Seuraavaksi esittelen diskurssianalyysia ja intersektionaalista analyysia sekä niiden hyödyllisyyttä tälle tutkimukselle ja lisäksi käsittelen omaa asemaani tutkielman tekijänä.

5.2.2 Diskurssianalyysi

Analyysimenetelmänä tutkielmassani hyödynnän diskurssianalyysiä, sillä sitä voi hyödyntää erilaisten diskurssien löytämiseen ja tulkintaan (Jokinen Juhila & Suoninen 2016, 35). Todellisuudelle annetaan merkityksiä kielen avulla ja tämä merkitysten tuottaminen on sosiaalisesti rakentunutta ja samalla todellisuus esitetään tietynlaisena. Kun todellisuutta esitetään tietynlaisena voidaan puhua diskursseista, jotka ovat puhe-, kirjoitus-, ajattelu- tai muita ilmaisutapoja, jotka omilla tavoillaan jakavat todellisuutta merkityksellisiin osiin. Diskurssit siis tuottavat todellisuutta sosiaalisesti ja kielellisesti. (Saaristo & Jokinen 2010, 119.)

Kieli on osa todellisuutta sosiaalisen konstruktionismin mukaan ja tätä diskurssianalyysissä hyödynnetään (Jokinen ym. 2016, 17). Diskurssianalyysin teoreettisen viitekehyksen lähtökohtana on oletukset siitä, että kielenkäytöllä on osansa sosiaalisen todellisuuden rakentamisessa, että on useita merkityssystemejä, että merkityksellinen toiminta on kontekstisidonnaista, että toimijat ovat kiinnittyneitä merkityssystemeihin ja että kielenkäytöllä on seurauksia tuottava

luonne. Nämä oletukset painottuvat valitussa diskurssianalyysityylissä eri tavoin. (Jokinen ym. 2016, 26.)

Maisterintutkielmani tutkimustehtävää toteuttavaksi diskurssianalyysi soveltuu hyvin, sillä Jokinen & Juhila painottavat diskurssianalyysin olevan kiinnostunut sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta. Lisäksi heidän mukaan diskurssianalyysiä hyödyntävän tutkimuksen keskiössä ovat juuri merkitykset, kommunikatiivisuus ja kulttuurisuus, jotka ovat kaikki kietoutuneita toisiinsa, ja jotka tiiviisti liittyvät diskurssianalyysin tutkimuskohteeseen kielelliseen toimintaan tai selontekoon. (Jokinen ym. 2016, 267.)

Diskurssien dominanssiin vaikuttavat mm. diskurssin institutionaalinen sijainti ja oletettu yleisö. Korkeammalta auktoriteetilta tuleva lausunto tai väite nähdään tehokkaammaksi kuin marginalisoidulta taholta tuleva lausunto. Yleisö voi vaikuttaa diskurssiin, esimerkiksi sen kautta millaisia kuvia käytetään tai miten kuvia tulkitaan. (Rose 2016, 214–215.) Otan huomioon ajatukset institutionaalisesta sijainnista ja yleisöstä analyysiä tehdessä, sillä en voi sivuuttaa diskurssien sosiaalista kontekstia, koska Jokinen ym. mukaan tilanteisuus ja kulttuurinen jatkumo ovat samanaikaisesti läsnä olevia (2016, 269).

Jokinen & Juhila esittelevät diskurssianalyysin voivan sijoittua monenlaisiksi erilaisten metodisten painotusten mukaan erilaisten ulottuvuusparien janoille (Jokinen ym. 2016, 268–310). Tutkielmassani selvitän seksin määritelmien rakentumista, joten sen osalta tutkielmani sijoittuu tilanteisuus-kulttuurinen jatkumo -janan keskiväliin, sillä tutkimuksen kohde ja analyysin tulokset ovat kulttuurin muotoutuminen ja näin tilanteisuus ja kulttuurisuus ovat molemmat yhtäläisesti läsnä (Jokinen et al. 2016, 276–280).

Valtasuhteita tarkastelen analyysissä niin, että keskitys diskurssien välisten valtasuhteiden tarkasteluun ja toisaalta myös diskurssien sisäisten valtasuhteiden tarkasteluun, varsinkin diskurssin mahdollistamien ja rakentamien subjektipositioiden osalta. (Jokinen et al. 2016, 75–87; 94–98; 103–104.) Hyödynnän tutkielmassani pääasiassa Gillian Rosen (2016) ohjeita varsinkin kuvista koostuvan aineiston analysoinnissa diskurssianalyysin avulla. Rosen ohjeet soveltuvat kuitenkin myös tekstin analysointiin, joten hyödynnän niitä myös tekstien kohdalla. Noudatin Rosen ohjeita analyysin käytännön toteutuksessa ja huomioin analyysissä aineiston pääteemat, totuudet, näkymätömän ja näkyvän sekä yksityiskohtat (Rose 2016, 214). Esittelen analyysissä kuvien ja tekstien sisältöä, aineisossa toistuvia pääteemoja, totuuksien väitteitä, monimuotoisuuksia, yksityiskohtia sekä näkyviä ja näkymättömiä seikkoja, jotka muodostavat seksin diskursseja (Rose 2016, 204–214). Yhdistän analyysissäni ja varsinkin valtasuhteiden tarkastelussa myös intersektionaalisen analyysin ajatusta, mistä kerron seuraavaksi enemmän.

5.2.3 Intersektionaalinen analyysi

Identiteetin monikerroksellisuutta voidaan huomioida tutkimuksissa hyödyntämällä intersektionaalisen analyysin näkökulmaa. Intersektionaalinen analyysi osa feminististä metodologiaa, jonka tutkimuksissa tuotetaan tietoa erilaisten sosiaalisten kategorioiden, kuten sukupuolen, luokan, rodun, seksuaalisuuden, alueen, iän, kykenevyyden ja kansallisuuden, risteyksissä. Samalla feministisessä tutkimuksessa kyseenalaistetaan ja tutkitaan tiedon ja vallan vuorovaikutusta. (Liljeström 2004 b, 13–14.)

Kuten 3.3. luvussa esitin intersektiot ovat sosiaalisia kategorioita, jotka tuottavat identiteettejä ja erontekoja ja niiden luokitteluja ja samalla rakentavat monimutkaisia sosiaalisia epätasa-arvoja yhteiskunnassa sekä risteytyessään tuottavat moniperustaista syrjintää tai vallankeskittymiä (Karhulehto, Saresma, Harjunen & Kantola 2012, 16; Collins 2015, 2.) Intersektionaalilla analyysillä tutkitaan intersektionaalisuuden rakentamia moniperustaisia syrjinnän- ja vallankeskittymiä eli valtasuhteita ja normeja. Intersektiot ovat välineitä mukaan ottamiselle ja poissulkemiselle ja samalla muokkaavat käsityksiämme normaalista ja tavoiteltavasta sekä ovat usein ääneen sanomattomia ja piiloutuvia. (Kaijser & Kronsell 2014, 419.) Representaatioiden tutkimisen kautta päästään tutkimaan rakentuvia intersektionaalisia valtasuhteita. Representaatiot rakentavat kuvaa hyvästä ja normaalista. (Karhulehto ym. 2012, 22.) Näillä perustein tarkastelen analyysissäni näkyviä ja poissa olevia representaatioita ja intersektioita sekä niiden muodostamia normeja seksiin liittyen.

Intersektionaalisuus metodisena työkaluna on nähty hyvänä välineenä ymmärtää seksuaalisten normien rakentumista ja uusintamista (Kolehmainen 2012, 992). Esimerkiksi kuvien ja tekstien analysoinnin kohdalla intersektionaalisia valtasuhteita tarkastelen käytännössä sillä tavalla, että miten erilaiset ihmisryhmät ja erilaisia intersektioita edustavat ihmiset näkyvät aineistossa ja keitä ei näytetä ollenkaan. Kenet on otettu mukaan ja ketkä on suljettu ulkopuolelle. Tämä tarkoittaisi sitä, että valtasuhteet ovat enemmän näkyvien eduksi, kun taas vähemmän näkyvät olisivat alisteisia, marginalisoituja tai vähemmistöä. Tärkeää on myös muistaa ”kysyä toinen kysymys”, eli jos jokin näyttäytyy sukupuolen kannalta epäsuhtaiselta niin miten sukupuolen lisäksi rodun intersektio ja/tai seksuaalisuuntauksen intersektio vaikuttaa valtasuhteeseen. Diskurssianalyysin ja intersektionaalisen analyysin hyödyntäminen ei ole toistensa poissulkevia, vaan niitä voi hyödyntää yhdessä. Tutkielmassani hyödynnän diskurssianalyysiä, jossa huomioidin intersektionaalisen analyysin mukaisesti erilaiset intersektiot ja keskityn tarkastelemaan millaisia valtasuhteita, normaaliutta, mukaanottoa ja poissulkemista aineistossa muodostetaan.

5.3 Tutkijan positio

Niin sosiologiassa ja varsinkin sukupuolentutkimuksessa kuin diskurssianalyttisen ja intersektionaalisen tutkimuksen teossa on tärkeää huomioida tutkimuksen tekijän asema, alkutiedot ja -olettamukset sekä muut tutkijaan liittyvät asiat, jotka voivat vaikuttaa tutkimuksen toteutukseen ja tuloksiin. Tämän maisterintutkielman alkusysäykseen pohdinnat ja kyseenalaistukset FINSEX-tutkimushankkeen hetero- ja penis-vagina-yhdyntäkeskeisyydestä. Itse aloin kyseenalaistamaan valtakunnallisesti merkittävän seksitutkimuksen seksikäsityksiä omien henkilökohtaisten ominaisuuksien ja terveydellisten seikkojen takia, joiden myötä hetero- ja penis-vagina-yhdyntäseksi eivät ole olleet seksielämäni keskiössä.

Tutkimuksen tekemisessä, ja varsinkin diskurssianalyysin, tutkija vaikuttaa diskurssin muodostamiseen tutkimuksellaan (Rose 2016, 215). Tutkielman tekijänä tulee minun siis huomioida, että analyysi ja tulokset todellakin muodostuvat aineiston pohjalta. Kuitenkin minun pitää myös tiedostaa, että diskurssianalyysillä rakennan käsityksen tutkittavasta asiasta, enkä paljasta totuutta. (Rose 2016, 216.) Työssäni olen keskittynyt siihen, että muodostan analyysin tuloksia aineiston sisällön perusteella ja suhtaudun aineistoon avoimella mielellä, mikä on muutenkin edellytys tämän kaltaiselle tutkimukselle. Diskurssianalyysissä ja intersektionaalisessa analyysissä usein keskitytään niihin seikkoihin, jotka aineistossa sekä näkyvät, että ovat poissa. Tässä ennakkokäsitykset seksistä ja intersektioista kuitenkin vaikuttavat näkyvien ja poissaolevien asioiden tarkasteluun, mutta silloinkin niin, että niillä on perusteet esimerkiksi yhdenvertaisuuslaista ja seksuaalioikeuksista.

Oma käsitykseni sekä lukeneisuuteni esimerkiksi queer-ajattelusta vaikuttaa vahvasti siihen, että näen kuvatut hahmot myös sukupuolettomina, muunsukupuolisina tai transsukupuolisina enkä pelkästään binäärisen mies-nais jaottelun kautta, vaikka hahmot esittäisivätkin feminiinisyyttä tai maskuliinisuutta ulkomuodollaan. Tämä on seikka, jonka olen pyrkinyt huomioimaan analyysissäni ja tietoisesti katsonut aineisoa intersektionaalisesti niin queerien- kuin binääristenkin silmälasien läpi, jotta analyysi olisi mahdollisimman kuvaava yhteiskunnan eri näkemysten kannalta. Analyysin toteuttamiseen lähdin näistä henkilökohtaisista lähtökohdistani, jotka näkyvät myös metodivalinnoissani eli diskurssianalyysin ja intersektionaalisen analyysin kohdalla, eli huomion kriittisyyden rakenteita kohtaan sekä ihmisten sosiaalisen kerrostuneisuuden eli intersektionaalisuuden. Työssäni pohjaan otteeni näiden teoriapohjien näkökulmille, enkä henkilökohtaisille mielipiteilleni tai omien intersektioiden tuomalle elämänkatsomukselle. Huomioin myös kansainvälisestikin tunnustetut seksuaalioikeudet tarkastelutavassani.

6 ANALYYSI JA TULOKSET

Tässä luvussa esittelen intersektionaalisuuden huomioivan diskurssianalyysin avulla analysoimani seksuaaliterveysoppainen ja Iltasanomien seksiin liittyvien tekstien ja niiden kuvien rakentamia käsityksiä seksistä sekä sitä millaisia seksiin liittyviä valtasuhteita ne muodostavat. Tutkielman lukijan ymmärrystä helpottamaan esittelen analysoinnin ja tulokset tutkimuskysymysten kautta jaoteltuina. Aloitan esittelemällä, sitä millaisia seksin määritelmiä aineistot muodostavat, minkä jälkeen esittelen aineiston rakentamia intersektionaalisia valtasuhteita Tulokset havainnoivat, sitä millaisia käsityksiä aineiston perusteella muodostetaan oikeanlaisesta seksistä ja samalla siitä mikä on tämän ulkopuolella. Toisena esittelen tuloksia toiseen tutkimuskysymykseeni eli millaisia intersektionaalisia valtasuhteita seksuaalikasvatusoppaissa ja iltapäivälehdessä rakennetaan seksin suhteen. Tulokset kertovat miten eri representaatiot ovat esillä aineistossa ja miten erilaisten representaatioiden risteymät ovat edustettuna. Valtasuhteet tulevat esille siinä ketä, mitä ja millä tavalla nostetaan esiin, mitä pidetään normaalina ja kenet ja mikä suljetaan ulos eli kenen ja millaista seksiä aineistossa esitetään. Rosen (2016, 217) mukaan olen pyrkinyt tekemään työstäni johdonmukaisen ja tuloksien tueksi esittelen aineistositaatteja ja suhteutan tuloksia aiempaan teoriataustaan.

Käytännössä analyysin aloitin kuvista, sillä yhteiskunnassamme visuaaliset viestit usein antavat ensimmäisen ja suurimman vaikutuksen Kuvien kohdalla huomioin kuvatekstin tai kuvan otsikon, sillä se antaa viitteitä siihen miten kuvaa tulkitaan (Rose 2016, 237). Toteutin analyysin koodaamalla aineistoa ja muodostamalla koodeista kokonaisuuksia miellekarttojen avulla, näistä kokonaisuuksista muodostin diskurssit sekä intersektionaalisuutta käsittelevät kokonaisuudet. Kävin koko aineiston läpi ja listasin aineistosta kaiken löytämäni vastatakseni tutkimuskysymyksiin ja apunani olleisiin apukysymyksiin, jotka ovat näkyvillä 6.1 ja 6.2 -alalukujen kohdalla. Sitten muodostin aineistoittain miellekartat kuvien ja tekstien sisällöistä havainnollistamaan löytämiäni kokonaisuuksia. Näistä erillisistä miellekartoista kokosin ja yhdistelin koko aineiston kattavat miellekartat

tutkimuskysymyksittäin, mistä muodostuivat lopulliset aineistosta havaitsemani diskurssit. Peilasin analysoinnissani WHO:n seksuaalisuuden määritelmään, seksuaalioikeuksiin ja yhdenvertaisuuslakiin sekä diskurssianalyysin ja intersektionaalisen analyysin ohjaamiin apukysymyksiin. Esittelen havaitsemieni diskurssien mukaisesti kuvien ja tekstien sisältöä, aineisossa toistuvia pääteemoja, totuuksien väitteitä, monimuotoisuuksia, yksityiskohtia sekä näkyviä ja näkymättömiä seikkoja (Rose 2016, 204–214).

Tuloksia esittelen havaittujen diskurssien osalta aineistokohtaisesti, jotta on selkeää mistä diskurssit ovat muodostuneet. Ilta-Sanomien kuvista en voi laittaa aineistoesimerkkejä tekijänoikeussääntöjen takia. Seksuaalikasvatusoppaiden osalta minulla on lupa näyttää esimerkkejä kaikista oppaista, paitsi Seksi ja trans-oppaasta voin käyttää vain kansikuvaa. En nähnyt välttämättömäksi nimetä aineiston lähdetietoja tarkemmin kuin oppaan nimen tai Ilta-Sanomien aineiston tasolla, sillä aineisto on sivumäärältään kuitenkin niin pieni, että käyttämäni esimerkit ovat niistä löydettävissä, jos lukijan ne tarvitsee löytää.

6.1 Seksin diskurssit

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni, eli siihen mitä (vakavat) seksuaalikasvatusoppaat ja (viihteellisemmät) iltapäivälehdien artikkelit määrittelevät seksiksi, vastatakseni lähdin analysoimaan aineiston kuvastoa ja tekstejä apunani seuraavia, diskurssianalyysin ja kuvien analysoinnin ohjaamia kysymyksiä:

- Millaista toimintaa kuvissa näkyy ja mitä ei näy?
- Mitä tunteita, asentoja, välineitä tai muita asioita näkyy?
- Millaisesta toiminnasta tekstissä puhutaan seksinä ja mikä jätetään pois?
- Mitä sanoja käytetään kuvaamaan seksiä? Millaisia seksitapoja esitellään?
- Onko jokin enemmän seksiä kuin toinen?

Kysymysten avulla analysoin minkälaista seksin määritelmää kuvastolla ja teksteillä rakennetaan eli mitä määritellään seksiksi. Seuraavaksi esittelen aineistostani havaitsemat kuusi seksin diskurssia, jotka määrittelevät millaista on oikeanlainen seksi. Aineistossa paikoin sanotaan seksin olevan monenlaista eikä ole vain yhtä oikeaa tapaa toteuttaa seksuaalisuutta, mutta kuten esittelemäni tulokset näyttävät aineistojen diskurssit rakentavat moninaisesti rajattua käsitystä siitä mitä oikeanlainen seksi on. Kaikissa oppaissa puhutaan seksistä seksinä, tosin myös

kiertoilmauksin kuten petipuuhat, ja aikaisemmin käytettyjä termejä, kuten sukupuolisuhde tai sukupuoliuus ei näkynyt.

6.1.1 Väitetyn monenlainen seksi

Väitetyn monenlaisen seksin diskurssi kuvastaa sitä, kuinka toisaalta aineistoissa sanotaan seksin olevan monenlaista ja omanlaista, mutta toisaalta syvempi tarkastelu osoittaa seksin painottuvan sukuelinten alueelle ja yhdyntään. Tämä on diskursseista laajin, sen ollessa havaittavissa kaikista lähteistä. Esimerkiksi oppaissa sukuelimet ja peräaukon alue rinnastetaan toisiinsa ja muut kehon osat ja niiden koskettelu esitellään näistä erikseen. Kuitenkaan sukuelinten anatomiaa ei käsitellä ja esimerkiksi klitoris, peniksen tai vulvan osat ja kivekset eivät näy teksteissä ollenkaan. Oppaiden kuvissa ei myöskään näy naistyyppillisiä sukuelimiä. Ilta-Sanomien aineiston kuvissa ei näy ollenkaan sukuelimiä.

Ilta-Sanomien teksteissä seksiksi määritellään useita asioita kuten pussailu, koskettelu, hyväily, läheisyys, esileikki, yhdyntä, emätinyhdyntä penis-vagina yhdyntä. Seksiä sanotaan olevan myös muunlainen seksi kuin yhdyntä, josta kerrotaan peniksen koskettelusta käsin, käsin kiihottamisesta ja rintojen koskettelusta. Seksiä ovat artikkelien mukaan myös keskustelu, silmiin katsominen, kokonaisvaltainen mielen ja ruumiin toiminta, ajattelu sekä tai sooloseksinä, kuten runkkaaminen, masturbointi, yksin seksin harrastaminen. Teksteissä esitellään myös muutamia seksiasentoja tai -tapoja, kuten nainen päällä tai sylissä, vartalo mutkalla, takaa päin tai ratsastaen, käsien, suun ja erogeenisten alueiden käyttäminen tai koskettelu, sekä seksin harrastaminen työpöytää vasten.

Seksiä on monenlaista -oppaassa (Hivpoint 2017a) seksitavoista kuvin ja tekstein esitellään seuraavat: itsetyydytys, fantasiat, suutelu, (kumppanin) tyydyttäminen käsin, kumppanin kehon koskettelu, kokokehokontakti, sukuelinten hierominen toisiaan vasten, suuseksi, emätinyhdyntä ja anaaliyhdyntä. Seksileluja ei ole kuvattu oppaassa. Seksiä on monenlaista oppaassa nännit on näytetty muutamassa kuvassa ja sukuelimiä hieman, minkä takia käsitys seksistä voi rakentua niin, että nännejä on soveliaista näyttää, mutta sukuelimiä tulee hieman piilotella. Teksteissään Seksiä on monenlaista -oppaassa esitellään seksitapoja olevan itsetyydytys, omien sukuelinten kosketus ja hyväily tai "tapa tuottaa nautintoa itselle", näissä seksi on yhden ihmisen itselleen tekemää, mistä rakentuu käsitys siitä, että tällaista seksiä tehdään yksin. Oman vartalon tai peräaukon koskettelu ei ole esitetty seksitapana. Seksi on monenlaista oppaassa seksiin liittyvät vartalot, rinnat, pakarat, sukuelimet, emätin ja penis, sekä peräaukko, kuitenkin sukuelimien ja anaalin seksitapoja esitetään enemmän. Sukuelinten anatomiaa ei esitellä ja esimerkiksi klitorista tai rintojen kohdalla nännejä ei mainita. Sukupuoli ja seksuaalisuus mainitaan pintapuolisesti eikä sitä käsitellä seksitapoja esiteltäessä kuin "tyttöjen välisessä seksissä" kun kerrotaan sukuelinten hieromisesta toisiaan vasten. Nämä rakentavat käsitystä

sukuelinten merkittävästä osasta seksiä, johon sukupuoli tai seksuaalisuus eivät liity merkittävästi.

Seksi ja trans -oppaan (Hivpoint 2017 c) 52 sivulla kuvia on yhteensä seitsemän, mutta kannen kuva näkyy lisäksi oppaan sisällä kokonaisuena, niin että hahmojen alavartalotkin näkyvät. Oppaan kuvat ovat realististen ihmisten näköisiä piirroskuvia ja kuvia ei ole erikseen nimetty. Kaikki oppaassa käsiteltävät asiat liittyvät seksiin jollakin tapaa, joten tämän takia kaikki kuvatkin liittyvät oletettavasti seksiin. Kuvissa kuvataan flirttailua, alasti hyväilyä, kehon hyväilyä, suutelemista, sukuelinten koskettelemista vaatteiden päältä, sukuelinten koskettelua vaatteiden alta, toisen tissien koskettelua, kolmen henkilön seksiä, suuseksiä ja seksileluja. Oppaassa on kuvattu seksiä nojaten tai maaten, istuen ja toisen takana tai vierellä lähekkäin seisten. Nämä rakentavat käsitystä siitä, että seksi on monipuolista koskettelua ja hyväilyä, jossa yhdyntä ei ole olennaista. Kuvissa on kuvattuna yhdestä kolmeen henkilöä, jotka osallistumisen kannalta ovat vaihtelevissa rooleissa eli kuvissa rakennetaan kuvaa seksistä, jota voi harrastaa yksin, kahdestaan tai useamman ihmisen kanssa kosketellen itseä, toista tai samanaikaisesti toisiaan sekä ohjaten toisen kosketusta.

Seksi ja trans -oppaassa (Hivpoint 2017 c) tekstin tasolla seksiä käsitellään alkusanoista viimeiselle sivulle asti. Oppaan pääotsikoista, eli Sanoilla on väliä, Seksi ja kommunikaatio, Flirttailu, Sukupuoli-identiteettiä vahvistava seksi, Seksilelut, Turvaseksi, Halun anatomia sekä Hormonihoidot ja seksi, näkyy, että seksiä käsitellään oppaassa monipuolisesti. Oppaassa kerrotaan, että on erilaisia seksitapoja ja että ei ole olemassa oikeampaa tapaa seksille. Tämä näkyy myös siinä, että seksistä käytetään useita termejä kuten penetraatio, paneminen, fyysinen akti, kehostaan nauttiminen ja seksin harrastaminen. Seksitapojakin oppaassa esitellään monipuolisesti. Yksin, toisen tai toisten kanssa tehtäviä tapoja oppaan mukaan ovat itsetyydytys sekä omien sukuelinten kosketus ja hyväily. Kumppanin, toisen tai useamman ihmisen kanssa tehtäviä seksitapoja oppaassa on makaaminen toisen päällä ja itsensä runkkaaminen, kumppanin sukuelinten tai peräaukon kosketteleminen käsin tai sormin, kokokeho kontakti sekä kumppanin kehon tai vartalon kuten rintojen, nännien, sormien, korvien, kaulan, päänahkan, hartioiden, selän, reisien tai varpainen koskettelu erilaisin tavoin. Kehon eri osia, kuten rinnat, sukuelimet, klitoris, penis ja kivekset, oppaan teksteissä liitetään seksiin ja huomioidaan kuinka normatiivisesti sukupuolitettuja kehonosia voi kosketella omaa sukupuolta vahvistavasti. Suulla tehtäviä seksitapoja oppaassa esitetään olevan suuseksi, nuoleminen, suihinotto sekä kumppanin sukuelinten tai peräaukon hyväily suulla kuten imien, nuolien tai peniksellä suuta penetroiden. Yhdyntää oppaassa esitellään olevan emätinyhdyntä eli peniksellä, sormilla tai fistaten emättimen penetroiminen sekä anaaliyhdyntä tai anaaliseksi kuten peniksen liikuttelu anaalissa, sormien työntäminen peräaukkoon, dildon liikuttelemine peräaukossa ja nyrkkinainti. Oppaassa seksiin osallistujista käytetään myös useita termejä kuten kumppani, toinen, ihminen, toiset, usea ihminen, muut ja seksikumppani. Näin

oppaassa rakentuu käsitys seksistä, joka on monipuolista tavoiltaan, kehon osiltaan ja sitä voi harrastaa niin yksin kuin kumppanin tai usean ihmisen kanssa. Kuitenkin toimijuuden kannalta oppaan esimerkeissä anaalia, suuta tai emätintä penetroitaan esimerkiksi sormilla tai dildolla, mikä häivyttää seksin osapuolia ruumiinosiksi tai välineiksi.

Anaaliseksi ABC–miehille, joilla on seksiä miesten kanssa -oppaassa (Hivpoint 2017 d) eli Anaaliseksi-oppaassa miesten välistä seksiä kuvataan mustavalkoisten ääriiviivapiirrosten muodossa. Erilaisia seksitapoja -luvussa seksiä esitellään kuvin vain anaalivydyntää käsittelevässä kohdassa sekä Fistaus / nyrkkinainti -kohdassa on kuva käsiterästä. Vaikka muista seksitavoista kerrotaan tekstissä, niin vain vydyntä näkyy kuvissa ja fistauksesta puolestaan näytetään pelkkä käsi. Vydyntäkuvia on neljä ja niissä jokaisessa on kaksi miestä, vastaanottava ja sisään työntyvä osapuoli, jotka ovat toistensa päällä tai vierekkäin. Kuvat ovat otsikoitu nimillä Lähetysaarnaaja, Kylkiasento, Takaapäin ja Ratsastusasento. Se, että oppaassa on kuvilla havainnollistettu vain vydyntää ja fistausta, luo kuvaa, siitä, että ne ovat miesten välisen seksin pääosassa tai sen tärkein osuus. Tällainen kuvasto jättää seksin määritelmästä ulkopuolelleen paljon, esimerkiksi käsin hyväily. Anaalin anatomiaa käsittelevässä luvussa on myös äärikuvapiirros, jossa anaaliin työntyä anaalitappi, eräänlainen seksilelu. Osaltaan opas siis liittyy kuvastossaan osaksi seksiä myös seksilelut. Anaaliseksi-oppaassa ilmeet ovat vakavia, korkeintaan muutamalla henkilöllä on pieni hymy. Tällainen ilmeikkyyden rakentaa kuvaa seksistä, joka on vakavaa ja harrasta eikä iloista. Myös kuvien ääriiviivapiirrosmainen tyyli voi vaikuttaa siihen millainen mielikuva lukijalle rakentuu. Esimerkiksi se, ettei seksiä ole kuvattu valokuvin vaan viivapiirroksin, voi rakentaa käsitystä siitä, että miesten välistä seksiä ei sovi näyttää.

Anaaliseksi-oppaan (Hivpoint 2017 d) teksteissä seksiä käsitellään läpi oppaan kaikissa sen osioissa, joiden otsikot ovat: Anaalin anatomia, hygienia anaaliseksi, Anaalin alueeseen tutustuminen, Rentoutusharjoituksia, Erilaisia seksitapoja, Suojaamaton seksi, Kondomit ja liukuvoiteet, Anaaliseksi, hiv ja muut seksitaudit ja Anaaliseksi ja päihteet. Otsikoista näkyy kuinka oppaassa seksi on liitetty useisiin tekijöihin ja oppaassa kerrotaankin, että on erilaisia seksitapoja ja mieltymyksiä sekä kuinka on muutakin seksiä kuin vydyntä ja penetroituminen peräaukkoon. Näin oppaassa rakentuu käsitys monimuotoisesta seksistä, johon ihmisillä on erilaisia mieltymyksiä.

Käsitystä monimuotoisesta seksistä rakentaa myös se, että Anaaliseksi-oppaassa (Hivpoint 2017 d) seksitapoja ja niiden asentoja on esitelty runsaasti. Oppaassa esitellyt seksitapoja ovat omien sukuelinten kosketus ja hyväily, ajatukset, kokokehokontakti, hyväily, anaaliseksi, anaalivydyntä, peniksen tai dildon liikuttelu peräaukossa, kaksi penistä työntyä yhden osapuolen peräaukkoon, nyrkkinainti ja peräaukon hyväily. Anaalivydyntään esitellään ja opastetaan perusteellisesti myös erilaisia asentoja, jotka ovat lähetysaarnaaja, kylkiasento, ratsastus, takaapäin,

useampi seksikumppani yhtä aikaa, tuplapano ja nyrkkinainti. Lisäksi oppaassa käytetään yhdyntää kuvaavina sanoina esimerkiksi penetraatiota tai pumppaavaa liikettä. Oppaassa esitellään myös seksitapoja, joissa kumppanin sukuelimiä tai peräaukkoa tai sen aluetta hyväilläään suulla esimerkiksi nuollen eli rimming, näykkien, puristellen tai suudellen. Myös peräaukon nuolemiseen esitellään erilaisia asentoja, tosin vain mainiten asennot nimeltä, kuten vatsallaan tai selinmakuulla, nelinkontin, 69-asennossa, tuolilla istuen tai kasvojen yläpuolelle asettuen. Anaaliyhdyntäasentojen ja -tapojen tarkempi esittelemine rakentaa käsitystä, että ne olisivat tärkeämpiä tai puolestaan vaikeampia seksitapoja kuin muut tavat tai oppaan nimen anaaliseksi mukaisesti enemmän anaaliseksiä kuin toiset tavat. Opas on tarkoitettu anaaliseksi esittelyyn, mikä voi selittää sen, että penis ja peräaukko ovat keskeisiä kehonosia, mutta myös välilihasta, eturauhasesta ja kokokehokontaktista puhutaan. Kuitenkaan esimerkiksi nännejä, pakaroita tai kiveksiä ei mainita ollenkaan.

Ylpeys-oppaan (Hivpoint 2017b) kirjallisessa tekstissä kuvaillaan seksiä Suhteet ja seksi- osion Seksi-, Nautinto-, Omat rajat -, Porno-, Seksi toisen kanssa -, Parisuhteessa-, Erilaisia seksitapoja ja turvallinen seksi -, Kondomi ja liukuvoiteet-, Turvallinen seksi - ja Seksitaudit ja seksitautitestit -alaotsikoiden alla. Oppaassa seksiä käsitellään siis monessa yhteydessä eikä pelkästään seksitapoja esitellen. Seksinä oppaassa esitellään olevan itsetyydytys, kumppanin sukuelinten tai peräaukon kosketeleminen käsin tai sormin, koskettelu, hyväily, suutelu, suuseksi, sukuelinten tai peräaukon hyväily suulla, rimming, yhdyntä, kuten emätinyhdyntä tai peniksellä tai sormilla anaaliyhdyntä. Sukuelimet ja peräaukko ovat tässäkin oppaassa kosketuksen keskiössä, vaikka muustakin koskettelusta mainitaan, joten muodostuu käsitys, että sukuelimet ja peräaukko ovat merkitykselliset kehonalueet seksin kannalta.

Ilta-Sanomien aineistossa tuodaan esiin asioita, jotka ovat enemmän tai vähemmän seksiä. Huippuna nähdään orgasmi, enemmän seksinä paneminen (eli penis-vagina yhdyntä) ja vähemmän seksiksi määritellään esileikki, koskettelu ja silittely, suutelu ja itsensä tyydyttäminen. Suutelua ja silittelyä kuvataan myös

Itsetyydytys

Fantasiat

Suutelu

Kumppanin tyydyttäminen käsin

Sukuelinten hierominen toisiaan vasten

Seksilelut

Suuseksi

Kuva 1 Kuvakaappaus Seksiä on monenlaista-oppaasta kuvastaa seksitapojen järjestystä.

sellaisiksi, jotka eivät ole seksiä ollenkaan. Seksiin liitetään vahvasti erektio, naisen alapää, penis, vahina ja emätin. Teksteissä tuodaan esiin myös asioita, jotka eivät kuulu seksiin kuten kuukautiset tai että on vain seksiä eli ei tunteita tai suhdetta. Lisäksi Ilta-Sanomien aineistossa ei mainita ollenkaan ehkäisystä, raskaudesta tai seksitaudeista. Myöskään klitoriksesta tai anaalialueesta tai -seksistä ei mainita. Lisäksi seksuaalisuudesta, transsukupuolisuudesta, vammaisuudesta, sairauksista tai monisuhteisista ei puhuta seksin yhteydessä tai muutenkaan aineiston artikkeleissa. Näin artikkeleissa muodostetaan käsitystä siitä, mitkä asiat ovat enemmän seksiä kuin toiset ja mitkä asiat jätetään seksin ulkopuolelle.

Oppaissa seksitapojen esittelyn järjestys rakentaa käsitystä siitä mikä on enemmän seksiä kuin toinen. Oppaat etenevät kehon pinnallisemmista koskettelusta, kuten hyväilystä ja pussailusta, kehon sisäisempään tai intiimimpään kosketteluun kuten suuseksin ja lopetuksena ensin mainitaan eli normalisoidaan emätinyhdyntä ja sen jälkeen kerrotaan kuin vaihtoehtona anaalivydyntästä. Kuvassa 1 näkyy Seksiä on monenlaista -oppaan sisällysluettelo, joka havainnoi seksitapojen järjestystä. Selkeästi ei määritetä toista seksimuotoa vähemmäksi kuin toinen, mutta järjestys ja kuvilla kertominen painottavat yhdyntää.

Esimerkiksi seksileluja, käytettävää ehkäisyä, orgasmeja, suostumusta, auki olevia ja katsovia silmiä tai useampaa kuin kahta ihmistä ei ole näytetty Seksiä on monenlaista -oppaan kuvissa ollenkaan, mistä rakentuu käsitys seksistä, johon nämä asiat eivät kuuluisi. Sukupuolen, seksuaalisensuuntautumisen ja orgasmin maininnat puuttuvat oppaista. Artikkelien kuvastossa ei näytetä ollenkaan höyhenhuiskasta muunlaisia seksileluja, ehkäisyä, kokovartalokuvia, sukuelinten kuvia, piirrettyjä kuvia, seksiasentoja havainnoivia kuvia, queer-seksiä, rodullistettujen kehojen seksiä tai irtosuhteita, mikä rakentaa käsitystä, että nämä eivät kuuluisi normaaliin seksiin.

Tutkielmassani havaitsemani väitetyn monenlainen, mutta yhdyntää painottava seksuaalikasvatus on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Koulun käyttämän seksuaalikasvatuksen on havaittu pyrkivän normittomuuteen, mutta rakentavan omat norminsa heteroyhdyntästä (Malm 2017, 105). Yhdyntä on havaittu olevan eniten esiteltujen seksitapojen joukossa (Haatanen 2017, 97). Havaintoni sukuelimiin keskittymisestä on samanlainen, kuin Haatajalla, jonka mukaan miesten seksuaalisuus on penis-keskeistä (Haataja 2019, v – vi). Tv-ohjelmaa analysoineessa tutkimuksessa havaittiin, että penis-vagina-yhdyntää pidettiin seksinä ja muita esileikkinä (Harvey & Gill 2012, 491 – 492). Myös nuortenlehden analysoinnissa on havaittu, seksiä määriteltävän miehen ja naisen väliseksi penetraatioksi (Tormulainen 2012, 31). Se, ettei Ilta-Sanomissa näy sukuelimiä, kokonaan alastomia vartaloita tai seksiasentojen kuvia voi kertoa havaitusta sovinnaisuussäännöistä, joiden mukaan niiden näyttäminen lehdissä ei ole sopivaa (Kontula & Kosonen 1994, 299).

6.1.2 Turvaseksi

Seksuaalikasvatusoppaat määrittelevät seksiä myös turvaseksin diskurssin kautta. Aineistosta havaitsin, että turvaseksin diskurssi muodostui huolipuheesta sukupuolitaudeista ja raskaudesta sekä suostumuksesta. Näen tämän diskurssin liittyvän seksuaaliterveyteen, mutta määrittelen sen turvaseksin kautta, sillä aineistossa ei puhuttu terveyden lisäämisestä vaan riskeistä. Aineistossa ei näy seksin positiiviset vaikutukset terveydelle, vain uhkakuvat ja riskit. Ilta-Sanomien aineistossa ei näy tämä diskurssi, mikä voi kertoa siitä, että Ilta-Sanomien edustaa aineiston viihteellisempää ja epävirallisempaa seksuaalikasvatusta.

Seksiä on monenlaista - oppaassa (Hivpoint 2017a) yksi kuva on kondomeista ja jokaisen esitellyn seksitavan yhteydessä kerrotaan korostetulla värikkäällä fontilla tarttuvatko seksitaudit sillä tavalla ja emätinyhdennän kohdalla kerrotaan myös raskauden mahdollisuudesta. Oppaassa käytetään termiä turvallinen seksi ja kuinka seksi voi olla suojattua tai suojaamatonta. Seksiin liitetään kondomit ja suuseksisuoja. Seksitautien uhan korostaminen liittyy oppaan tarkoitukseen valistaa nuoria ehkäisystä, mutta se samalla rakentaa käsitystä, siitä kuinka seksin harrastamisessa on uhkia terveydelle. Seksiä on monenlaista -oppaan mukaan seksi perustuu vapaaehtoisuuteen, luottamukseen ja yhteiseen sopimukseen. Oppaassa seksiin liittyviä tunteita ovat turvallisuus ja se, että seksi tuntuu hyvälle sitä ennen, sen aikana ja sen jälkeen. Oppaassa ei mainita suostumusta terminä, mutta näistä seksin perustat ja siihen liittyvät tunteet muodostavat käsitystä suostumuksellisesta seksistä.

Kovat otteet ja kondomit liitetään Ylpeys-oppaan (Hivpoint 2017b) teksteissä myös turvalliseen seksiin tai turvaseksiin, jossa huolehditaan omasta ja toisen turvallisuudesta ja rajoista. Seksien sanotaan perustuvan vapaaehtoisuuteen ja luottamukseen, toisen kunnioittamiseen ja tasavertaisuuteen. Oppaan mukaan seksiin tarvitaan seksin pelisäännöt ja turvasana. Turvallisuuteen liittyy oppaassa keskeisesti myös seksitaudit ja niiltä suojautuminen, jolloin seksin kuvaillaan olevan suojattua ja ilman ehkäisyä suojaamatonta seksiä. Näillä keinoin oppaassa rakennetaan käsitystä seksistä, jossa tarvitsee suojautua uhilta kuten seksitaudeilta ja toisen loukkaamiselta, ja näin puhuu myös suostumuksellisesta seksistä mainitsematta suostumusta.

BDSM:n kohdalla sekä muissakin yhteyksissä Seksi ja trans -oppaassa (Hivpoint 2017 c) seksi yhdistetään turvallisuuteen. Seksi voi olla turvallista turvaseksiä, jossa on mukana turvasana, huomioidaan omat ja toisen rajat sekä seksi on suostumuksellista perustuessaan vapaaehtoisuuteen, yhteiseen sopimukseen, toisen kunnioittamiseen ja toisen oloa ja tunteita tulee varmistella. Oppaassa kerrotaan myös seksitaudeista, ja niistä suojautumisesta kondomilla tai muuten seksi on suojaamatonta. Oppaassa kerrotaan myös, että seksiä ei ole pakottaminen tai painostaminen. Näin oppaassa käsitystä seksistä rakennetaan liittymään turvallisuuteen ja suostumukseen.

Seksin yhteydessä nautinnon ja turvallisuuden perusteella Anaaliseksi-oppaassa (Hivpoint 2017 d) esitellään myös kondomeja, liukuvoidetta ja kertakäyttökäsineitä. Seksiä kuvaillaan oppaassa sellaiseksi mikä voi olla suojaamatonta tai turvallista omasta ja toisen turvallisuudesta huolehtimalla. Seksi perustuu luottamukseen, siinä tulee varmistella toisen oloa ja tuntemuksia, sopia seksinpelisäännöistä, suojautua seksitaudeilta ja huolehtia hygieniasta. Oppaassa kerrotaan anaaliseksiin yhteydestä kipuun ja päihteisiin ja kuinka anaaliseksiä voi olla ennakkoluuloja, kuten likaisuus, miehisyyden menetys tai kipu ja epämiellyttävyyys. Näin oppaassa rakennetaan käsitystä, että seksin pitää olla turvallista niin seksitaudeilta kuin kivulta ja epämiellyttävältä ololta, mikä näkyy osittain kuvassa 2.

Maksimoi nautinto ja turvallisuus

Kuva 2 Anaaliseksiin ABC -oppaan yhdestä otsikosta kuvakaappaus, jossa näkyy seksin opettelu-, nautinto- ja turvallisuusdiskurssit.

Turvaseksin diskurssi sopii aiempaan tutkimukseen, sillä koulun oppikirjojen on havaittu yhdistävän seksiin ehkäisystä ja seksitaudeista kertomisen (Haatanen 2017, 98–99). Myös seksuaalista nautintoa on nähty käsiteltävän lähes kokonaan riskien ja vastuun perspektiivistä (Vesänen 2020, 446). Seksuaaliterveydellisen diskurssin mukaan ihmisillä on oikeus turvalliseen seksiin (Malm 2017, 90–91).

6.1.3 Opettelua ja valmistautumista vaativa seksi

Aineistosta havaitsin myös opettelua ja valmistautumista vaativan seksin diskurssin. Diskurssi näkyy molemmissa aineistoissa. Ilta-Sanomissa ihmiset kertovat omia ohjeitaan sekisiin. Teksteissä nousee esiin myös auktoriteetti eli asiantuntija-asema, eli teksteissä on haastateltu useita erilaisia seksuaaliterapeutteja tai -neuvoja tai käytetty kyselytuloksia. Aineistossa seksiin liitetään myös se, että siihen tarvitaan taitoja, joita voidaan parantaa ja oppia. Lisäksi artikkeleissa kerrotaan, että seksissä voidaan myös mokata tai olla täydellisiä tai sitä voi olla normaali määrä. Näillä tavoin artikkelissa rakennetaan seksistä sellaista käsitystä, että seksi vaatii onnistuakseen taitoja ja neuvoja toisilta ja että on olemassa oikeanlaista seksiä esimerkiksi täydellisyyden ja normaalin määrän perusteella.

Seksiä on monenlaista -oppaan (Hivpoint 2017a) tekstien mukaan seksi on sellaista, joka vaatii opettelua ja tutustumista, ja lisää itsetuntemusta sekä itsevarmuutta ja seksiä voi kehittää keskustelemalla. Lisäksi kerrotaan että seksi on sellaista mitä voi vauhdittaa. Seksi myös vaatii itsensä hyväksymistä, arvostamista ja itseensä tutustumista. Oppaassa kerrotaan seksiin liittyvän odotuksia ja, että on olemassa hyvää, luontevaa ja luonnollista seksiä, mikä rakentaa käsitystä, että on

olemassa jotakin, joka on oikeanlaista seksiä. Lisäksi kuitenkin kerrotaan, että seksiä voi toteuttaa monin eri tavoin ja että ei ole olemassa yhtä oikeanlaista seksiä.

Ylpeys-oppaassa (Hivpoint 2017b) kerrotaan seksin vaativan itseensä tutustumista ja että seksissä on erilaisia asioita, joihin voi olla valmis. Lisäksi oppaassa kerrotaan, että seksiin voi liittyä jännittämistä ja hermoilua. Nämä rakentavat käsitystä seksistä, joka vaatii opettelemista ja harjoittelua, sillä seksi voi olla sellaista missä tulee osata. Lisäksi oppaassa kerrotaan, että seksi vaatii itsensä hyväksymistä ja arvostamista ja että seksiin liittyy odotuksia. Oppaan teksteistä rakentuu käsitys, että seksi on sellaista mitä normitetaan ja mistä näin on olemassa oikeanlainen versio, ainakin odotuksissa ja hyväksyttävissä asioissa.

Seksiä voi Seksi ja trans-oppaan (Hivpoint 2017 c) mukaan kehittää keskustelulla ja seksi vaatii oman kehonsa mukavaksi tuntemista, valmistautumista ja anaaliseksiin kohdalla anaalialueeseen tutustumista. Oppaassa kerrotaan myös olevan jotakin mikä on hyvää seksiä ja kuinka seksiä ei ole väärällä tavalla koskeminen. Nämä puolestaan rakentavat käsitystä, että seksi vaatii seksiä ennen tapahtuvaa valmistavaa toimintaa ollakseen onnistunutta ja että oikeanlaista hyvää seksiä on olemassa. Lisäksi Anaaliseksi-oppaassa kerrotaan seksin vaativan itseensä ja anaalialueeseen tutustumista, rentoutusta, harjoitusta ja varovaisuutta ja, että seksissä on erialisia asioita mihin olla valmis, mitkä rakentavat käsitystä seksistä, joka vaatii opettelua ja ennakovalmistautumista. Opettelua ja valmistautumista ilmentävää diskurssia näkyy kuvassa 2 ja 3.

Kuva 3 Anaaliseksiin ABC -oppaasta kuvakaappaus, joka havainnollistaa opettelua ja valmistautumista vaativan seksin diskurssia.

Opettelua ja valmistautumista vaativan seksin diskurssi on samankaltainen aiemman tutkimuksen kanssa. Hyvän seksin on nähty vaativan harjoittelua, suunnittelua, taitojen kehittämistä ja oppimista, joka niin fyysisistä kuin henkistä työtä (Barker ym. 2018, 107 – 108; 123; 127; Haataja 2022, 148; 152; 174 – 175). Seksiasiantuntijoiden on

myös havaittu ohjaavan ihmisiä oikeanlaiseen seksiin (Harvey& Gill 2012, 488–491). Seksuaaliopaskirjojen analysoinnin perusteella ihmisiä ohjataan tuntemaan ja kuuntelemaan omaa kehoaan ja itseään seksitiedon kannalta (Haataja 2018, 19–20).

6.1.4 Kumppanusseksi

Aineiston havaitsin määrittelevän seksiä myös kumppanusseksin diskurssilla, joka määrittelee seksiä lähinnä heteroparisuhteen kumppanien väliseksi asiaksi. Ilta-Sanomien valokuvissa seksiä kuvattiin olevan miehen ja naisen välinen kumppanusseksi, jota oli pussailu, hellittely, hyväily ja alushousujen riisuminen. Seksiasennoista lähetyssaarnaaja- ja takaapäin-asentoja kuvattiin, niin ettei kuvissa näkynyt kokonaisia kehoja. Lisäksi näytettiin asentoa, jossa mies on naisen päällä ja pitää hänen käsistään kiinni. Aktiivisten roolien kannalta kuvissa näytettiin paljon enemmän tilanteita, joissa nainen esimerkiksi makasi ja mies kosketteli häntä eli mies oli aktiivisessa osassa, kuin sellaisia kuvia joissa molemmat osapuolet olisivat aktiivisia tai, että nainen olisi aktiivinen osapuoli miehen ollessa passiivinen. Nämä rakentavat kuvaa siitä, että seksi on kumppanien välistä hellää toimintaa, jossa on muutamia erilaisia asentoja, joissa mies on naista enemmän aktiivisessa roolissa. Lisäksi yhdessä kuvassa näytettiin fantasia kolmenkimpasta, mikä yhdistettynä siihen, että muissa kuvissa oltiin kahdestaan tai yksin muodostaa käsitystä, että käytännön tasolla seksi on yhden tai kahden välistä, mutta fantasian eli ajatusten tasolla siihen voi liittyä useampia ihmisiä. Ilta-Sanomien aineistossa seksistä puhutaan toisen kanssa yhdessä harrastettavana. Ilta-Sanomien aineistossa paljon kuvattiin myös tilanteita, jotka eivät ole seksiä, esimerkiksi sängyn reunalla pettyneenä tai tuohtuneena istumista, toisen maaten sängyssä selkä käännettynä. Tämä voi muodostaa käsitystä, että seksi on osa parisuhteen haasteita ja sellainen asia, josta riidellään ja josta on erimielisyyksiä.

Toisaalta meidia-artikkeleissa kerrotaan myös kuinka seksi voi olla myös arkista eli arkiseksiä, kaavamaisista tai siirrettävissä olevaa ja harrastettu arkisissa paikoissa kuten makuuhuoneessa, omissa huoneissa tai peiton alla, sekä opiskelija-asunnossa, hotellissa tai suihkussa. Teksteissä seksiin liittyvät henkilöt ovat yleensä kumppaneita toisilleen. Artikkeleissa seksiä kuvaillaan myös varmuuden ja hyväksymisen, hienotunteisuuden ja herkkyyden, romanttisuuden, kilttyyden ja vaniljan avulla. Tällä tavoin artikkeleissa rakennetaan käsitystä seksistä, joka on arkista kotona kumppanien välillä tapahtuvaa herkkää toimintaa. Ilta-Sanomien artikkeleissa seksiin kuuluu myös fantasiat, kuten haaveilu ryhmäseksistä, kimppakivasta, parinvaihdosta, muiden kanssa harrastettavasta seksistä, vieraista ihmisistä, rooleista, seksileluista tai julkisella paikalla seksin harrastamisesta. Näistä asioista kerrotaan fantasioiden yhteydessä, joten rakentuu käsitys, että nämä ovat sellaisia asioita, joita seksissä haaveillaan, mutta ei välttämättä toteuteta.

Seksiä on monenlaista -oppaan (Hivpoint 2017 a) kuvissa seksiä on kuvattu harrastettavan yksin, kun kyseessä on itsetyydytys tai fantasiointi, ja kahdestaan, kun

kyse on muista seksitavoista. Toimijuus ja aktiivisuus on kuvissa kuvattu melko tasaisesti sen suhteen kosketellaanko itseään, koskeeko toinen toista vai ovatko molemmat kuvissa näkyvät aktiivisia. Fantasia on kuvattu niin, että mies haaveilee naisesta, joka koskettelee itseään, mutta naisen päätään ei näytetä. Nämä seikat rakentavat käsitystä siitä, että seksiä voi harrastaa monin tavoin ja osapuolet voivat olla aktiivisia itsensä tai toisen koskettelussa, mutta itsetyydytystä harrastetaan yksin ja muilla tavoin harrastettuna seksi on kahden ihmisen yleensä kumppaneiden välinen asia. Seksiä on monenlaista -oppaassa lähes jokaisen kuvan tilanne on kuvattu sängyssä, kahdessa taustaa ei ole näytetty ja yhden kuvan tilanne on tuolilla. Eniten seksiä on kuvattu asennossa, jossa ollaan selällään ja vain muutamassa kuvassa ollaan seisomiltaan, istumiltaan tai niin, että toinen on mahallaan ja toinen on päällä. Rakentuu siis käsitys, että seksiä kuuluu harrastaa sängyssä makuultaan.

Seksiä on monenlaista -oppaassa (Hivpoint 2017 a) esiteltyjä seksitapoja ovat myös kumppanin vartalon, rintojen, pakaroiden, sukuelinten tai peräaukon kosketeleminen käsillä tai suulla imien tai nuolten, kokokehokontakti eli vartaloiden hierominen toisiaan vasten, hieronta, hyväily, suutelu, suuseksi sekä yhdyntä emättimeen tai anaaliin, missä "penistä liikutellaan emättimessä tai anaalissa". Oppaan esitellessä seksitapoja, joissa on useampi kuin yksi ihminen, käytetään toimijoista käsitteitä "kumppani", "ihminen" tai "toinen" tai toimijaa ei henkilöidä vaan puhutaan esimerkiksi vartaloiden hieromisesta toisiaan vasten tai peniksen liikuttamisesta emättimessä tai anaalissa. Tällä rakennetaan kuvaa että, seksi on kumppaneiden välinen asia tai sellainen asia, josta toimijat täytyy etäännyttää. Oppaan alussa kerrotaan eri ihmisten liittävän seksin erilaisiin asioihin kuten parisuhteeseen ja tunnesiteeseen, omaan ja kumppanin nautintoon tai satunnaiseen hauskanpitoon ja sitoutumattomuuteen. Esimerkiksi ryhmäseksi, monisuhteet, irtosuhteet ja yhdynnässä aktiiviset ihmiset on jätetty oppaan seksin määritelmien ulkopuolelle seksitapoja esitellessä.

Anaaliseksi-oppaan (Hivpoint 2017 d) teksteissä seksiin liittyvistä toimijoista puhutaan ihmisenä, kumppanina, toisena, vastaanottava osapuolena eli bottomina ja työntyvänä osapuolena eli toppina sekä useana seksikumppaneina samaan aikaan. Ylpeys-oppaassa seksin harrastamista esitellään yksinään, kumppanin tai usean ihmisen tai kumppanin kanssa tehtävänä sekä esitellään termit top, bottom ja versatile. Näiden perusteella rakentuu käsitys seksistä, joka on monenlaista ja erilaisissa suhdemuodoissa ja ilman parisuhdetta toteutettavaa, vaikka kumppani- ja parisuhdepuhe ovatkin keskeisesti läsnä ja seksi liitetään myös rakkauteen.

Kumppanuusseksin diskurssi näkyy myös aiemmassa tutkimuksessa. Nuoret ovat liittäneet pornon seksistä eroavaan oikean elämän seksiin intiimiyttä, sitoutuneisuutta, hellyyttä, eksklusiivisuutta ja että se kuuluu ihmissuhteisiin läheisten ja tärkeiden ihmisten kanssa (Spisák 2022, 8–9). Mononormatiivisen ihmissuhdeihanteen mukaisesti, seksin nähdään kuuluvan parisuhteeseen, sillä ihanteena on eksklusiivinen suhde yhteen ihmiseen (Spisák 2022, 9–10). Myös tv-

ohjelmaa analysoinut tutkimus havaitsi seksin olevan heteroparisuhdetta yhdessä pitävä tekijä ja tärkeä osa parisuhteen ylläpidon kannalta (Harvey & Gill 2012, 491).

6.1.5 Nautinnollinen seksi

Havaintojeni perusteella seksiä määritellään aineistossa myös nautinnollisen seksin diskurssin kautta. Diskurssissa seksiin liitetään nautinto, tyydytys ja orgasmi. Ilta-Sanomien aineistossa seksiä kuvaavissa kuvissa näytettiin intohimoista ja nauttivaa ilmettä. Ilta-Sanomien aineistossa seksistä puhutaan toisista nauttimisena. Fantasiat ovat yhteydessä nautinnon lisäämiseen ja teksteissä seksin sanotaan olevan nautintoa ja tyydyttävää, siihen yhdistetään orgasmi sekä nautinnollisuus. Ilta-Sanomissa nautinnon ja seksin huippuna pidetään orgasmia. Näin artikkelit rakentavat käsitystä seksin ja nautinnon yhteydestä.

Seksiä on monenlaista -oppaassa (Hivpoint 2107 a) kuvatuilta kasvoilta tunteita arvioitaessa jokaisessa kuvassa henkilöt on kuvattu silmät kiinni ja kaikissa paitsi yhdessä kuvassa henkilöt hymyilevät. Muutamasta kuvasta voisi ilmeestä päätellä olevan selvästi nauttiva. Näin kuvista rakentuu käsitys siitä, että seksi on nautinnollista ja mukavaa. Seksiä on monenlaista - oppaassa seksin sanotaan olevan tapa tuottaa nautintoa itselle tai kumppanille ja nautinto on sellaista mitä voi lisätä esimerkiksi liukuvoiteella tai seksileluilla. Seksin sanotaan olevan nautinnollista, tyydyttävää ja miellyttävää. Näiden perusteella muodostuu käsitys siitä, että nautinto on tärkeä osa seksiä, koska sen kasvattamiseen kerrotaan vinkkejä. Teksteissä ei kuitenkaan mainita orgasmia tai siitä tarkoittavia ilmauksia ollenkaan, joka rakentaa käsitystä seksistä, jossa orgasmi ei ole läsnä tai keskiössä. Nautintoa voi oppaan mukaan lisätä fantasioilla, jotka ovat yksi seksitapa. Oppaan mukaan fantasiat voivat olla sellaisia mitä ei halua käytännössä toteuttaa. Toimijuuden kannalta oppaassa kerrotaan fantasioista eli substantiivista, asiasta, eikä aktiivisesta ihmisen tekemästä fantasioinnista eli verbistä, mikä etäännyttää toimijaa tästä seksitavasta.

Ylpeys-oppaassa (Hivpoint 2017 b) kerrotaan, että seksiä voi toteuttaa eri tavoin ja siihen voi myös kuulua roolileikkejä ja kovia otteita. Lisäksi oppaassa seksiin liitetään kondomit, liukuvoide ja porno, mutta seksileluista tai muista välineistä ei ole mainintaa. Nämä liitetään nautintoon ja nautinnon lisäämiseen ja oppaassa seksin sanotaankin olevan nautintoa tai tapa tuottaa nautintoa kumppanille. Oppaassa seksiä kuvaillaan nautinnolliseksi, hyväksi tuntuvaksi, hauskanpidoksi ja iloksi. Näin oppaassa rakennetaan käsitystä seksistä nautinnon kautta. Seksi ja trans -ppaan (Hivpoint 2017 c) teksteissä seksiin liitetään asioita kuten seksuaalisesti kiihottava, mielihyvä, nautinto, hauskanpito ja hauskuus, sekä kuinka seksi tuntuu hyvälle ennen seksiä, seksin aikana ja sen jälkeen. Oppaassa rakentuu käsitys seksistä nautinnon kautta. Seksileluja esitellään Anaaliseksi-oppaan (Hivpoint 2017 d) teksteissä anaalialueen kiihottamisen ja hyväilyn kautta. Tähän liittyen oppaassa käsitellään seksiä mielihyvän, orgasmin, nautinnon ja hyvälle tuntuvan asian kautta. Näin opas

rakentaa käsitystä seksistä, joka on nautintoa ja hyvälle tuntuva, mikä näkyy kuvassa 2 olevassa otsikossa.

Nautinnollisen seksin diskurssi on samantapainen aiemman tutkimuksen kanssa. Nautinnollinen seksielämä nähdään osana seksuaaliterveyttä (Malm 2017, 90–91.) Median seksuaalikasvatusta tarkastelevassa tutkimuksessa median nähdään ohjaavan ihmisiä nautintoon (Haataja 2022, 148).

6.1.6 Leikkisä seksi

Aineistosta havaitsin myös diskurssin, jota kutsun leikkisän seksin diskurssiksi. Diskurssiin liittyy seksitarinat ja -muistelot, humoristiset kertomukset seksistä sekä seksilelut ja BDSM. Osa Ilta-Sanomien teksteistä on sellaisia, että niissä ihmiset kertovat omia seksitarinoitaan, kommelluksiaan ja unohtamattomia asioita. Lisäksi seksin yhteydessä puhutaan fetisseistä, jännityksestä, uutuuden viehätyksestä, elämellisyydestä ja raisuudesta. Teksteissä kerrotaan seksistä, jota harrastetaan kaupan sovituskopissa, metsätiellä tai autossa ja jossa vaateuksena on viettelevä pukeutuminen, seksikkäät vaatteet, sukkanauhat tai korsetti. Vaateuksen lisäksi teksteissä seksiin liitettäviä asioita ovat erilaiset seksivälineet ja -lelut, hierontaöljyt ja käsiraudat tai köydet. Media-aineiston yhdessä kuvassa näytettiin höyhenhuiskalla hellää koskettamista toisen kaulalta. Ilta-Sanomien seksiä kuvaavissa kuvissa oli nauravaisia ilmeitä. Näiden esimerkkien kautta artikkelit rakentavat seksistä käsitystä, jonka mukaan seksi on iloista, leikkisää, jännittävää ja johon yhdistetään erilaisia välineitä kuten seksileluja tai -vaatteita.

Ilta-Sanomien artikkeleissa seksiä kuvaillaan myös monenlaisilla sanoilla tai kiertoilmauksilla kuten rakastelu, akti, petipuuhat, paneminen ja kiihkeät leikit. Näin seksistä rakentuu moninainen ja viihteellinen käsitys erilaisia tapoja esittelemällä ja kiertoilmauksia käyttämällä. Seksiä kuvaillaan myös iloa tuottavaksi ja teksteissä siihen liitettäviä tunteita ovat ilo, huumori ja leikkisyys. Tuhmat tai vihjailevat viestit ovat Ilta-Sanomien mukaan seksiä. Oppaissa seksistä puhutaan seksinä, seksinharrastamisena ja seksitapoina, ja Ilta-Sanomissa käytetään puolestaan paljon kiertoilmauksia. Tämä voi kuvastaa aineistojen eroja vakavan ja virallisen sekä viihteellisen ja epävirallisen seksuaalikasvatuksen muodossa.

Seksiä on monenlaista -oppaassa (Hivpoint 2017 a) kerrotaankin aistien aktivoinnista, höyhenien, jääpalojen ja öljyjen käytöstä toisen kehon kosketteluun. Kuitenkaan esimerkiksi BDSM:ää, erilaisia yhdyntäasentoja tai muita tapoja miten koskea kehoa nautinnon tuottamiseksi ei esitellä yksityiskohtaisesti. Seksiä on monenlaista -oppaassa hempeää tunnelmaa luovat yhden kuvan kynttilät ja höyhenellä koskettelu. Höyhenen lisäksi kuvissa kuvattuja välineitä ovat lehti, mahdollinen pornolehti itsetyydytyskuvan yhteydessä, ja kirjat, mitkä rakentavat käsitystä seksistä, johon tällaisetkin asiat kuuluvat.

Seksi ja trans -oppaan (Hivpoint 2017 c) kuvissa seksiä on kuvattu harrastettavan klubimaisessa ympäristössä, puistossa ja penkillä, lisäksi kahdessa kuvassa ei ole

taustaa. Kuvien tausta rakentaa kuvaa seksistä, jota harrastetaan monenlaisissa paikoissa muuallakin kuin makuuhuoneessa. Vaatetuksen ja seksin yhteyden kannalta kuvastolla rakennetaan monipuolista kuvaa, sillä kuvissa ollaan niin alasti, nännit, genitaalialue ja pakaratkin näkyen, kuin erilaisissa vaatetuksissa, jotka vaihtelevat pelkistä päähineistä, alushousuihin, BDSM-henkisiin vaatteisiin, rentoihin asuihin kuin pukuunkin. Yhden kuvan asuissa on kuvattu ketjuja, piikkejä ja mustia käsineitä, jotka voisivat viitata BDSM:ään. Lisäksi yhdessä kuvassa on dildo kädessä, jonka avulla rakennetaan kuvaa seksistä johon kuuluvat myös seksivälineet. Kuvastossa on näytetty erilaisia ilmeitä, jotka voisivat kuvata leikkisyyttä, raukeutta ja levollisuutta, punastuneisuutta, nautintoa, intohimoa ja mukavuutta, joten rakentuu kuva seksistä, johon voi liittyä erilaisia tunteita ja olotiloja. Anaaliseksioppaassa seksiin liitetään seksileluja, kuten tekopenis, dildo, anaalikuulat ja anustappi. Näin oppaassa rakentuu käsitys (anaali)seksistä, johon penis ja peräukko kuuluvat oleellisesti, mutta myös seksilelut.

Seksi ja trans -oppaassa (Hivpoint 2017 c) huomioidaan myös seksuaalisuus ja sukupuoli-identiteetti seksin yhteydessä, esimerkiksi kerrotaan kuinka voidaan harrastaa sukupuoli-identiteettiä vahvistavaa seksiä, seksileluilla voidaan harrastaa sellaista seksiä mitä muuten ei voisi, hyödyntää proteesia sekä kuinka seksuaalisuus voi muuttua elämän aikana. Nämä rakentavat käsitystä että, seksuaalisuus ja sukupuoli vaikuttavat seksiin. Sukupuoli näkyy oppaassa myös, kun kerrotaan BDSM:stä, kuten sitomisesta, kurista, alistamisesta/alistumisesta, sadomasokismista eli kivun tuottamisesta ja vastaanottamisesta nauttimisesta, ja genderplaystä eli sukupuolirooleilla leikittelystä. Oppaassa kuvataan seksiä, johon kuuluvat seksilelut, strap on, dildo, vibraattori, liukuvoide, porno, fantasiat ja niiden toteuttaminen, aistimukset sekä vaatteet tai alastomuus. Lisäksi oppaan teksteissä kerrotaan, että seksiä voi harrastaa olemalla samassa tai eri tilassa sekä esimerkiksi webkameralla tai puhelimella yhteydessä ihmiseen, jonka kanssa seksiä harrastetaan. Näin opas rakentaa käsitystä seksistä, johon voi kuulua monenlaisia välineitä ja tapoja tuottaa nautintoa myös kivun ja alistamisen kautta erilaisin tavoin yhteydessä toiseen ihmiseen. Seksi ja trans -oppaassa seksin sanotaan olevan jaettavaa, flirttailua, kommunikointia tai keskustelua. Näin opas rakentaa käsitystä seksistä, joka on ihmisten välistä ajatusten vaihtoa ja yhteyttä sekä leikkisyyttä.

Osa leikkisän seksin diskurssin osana olevat kiertoilmaukset seksistä, voivat kertoa siitä, että seksistä suoraan puhumisen on nähty leimattavan alatyyliseksi ja sivistymättömäksi (Kontula 2008, 20). Mahdollisesti välttääkseen alatyyliseksi leimaamisen Ilta-Sanomissa puhutaan seksistä humoristisesti ja kiertoilmauksin. Leikkisän seksin diskurssi myötäilee aiemman tutkimuksen havaitsevaa pornahtavaa diskurssia, seksitarinoiden kuvailun, kaksimielisyyksien ja leikittelevän tyylin osalta (Mäntymaa 2012, 36 – 37).

6.2 Seksin intersektionaaliset valtasuhteet

Toisen tutkimuskysymykseni, eli millaisia intersektionaalisia valtasuhteita seksuaalikasvatusoppaissa ja iltapäivälehdien artikkeleissa rakennetaan seksin suhteen, selvittäminen on työni varsinainen intersektionaalisen analyysin osuus. Selvitän toista tutkimuskysymystä intersektionaalisen otteen lisäksi diskurssianalyysin keinoin. Analyysin tueksi teoriakirjallisuuden avulla muodostin itsellinen kysymyksiä, joiden avulla aineistoa ja seksin diskursseja tarkastelin intersektionaalisesta näkökulmasta. Aineiston analyysissä apunani käyttämiäni kysymyksiä olivat:

- Ketkä harrastavat seksiä ja ketkä jätetty ulkopuolelle?
- Millaisia kehoja kuvastossa esiintyy ja millaisia ei ?
- Onko kuvastojen hamoissa nähtävissä erilaisia intersektioita/sosiaalisia risteymiä? Millaisia? Mitä ei näy? Ketkä eivät näy?
- Keistä puhutaan ja ketkä jätetään ulkopuolelle seksistä puhuttaessa?
- Näkyykö tekstissä erilaiset kehot ja mitkä kehot eivät ole mukana?
- Miten erilaiset sosiaaliset risteymät ovat tekstissä esillä? Onko niitä otettu huomioon?

Valtasuhteilla tarkoitetaan sitä millaisia representaatioita näytetään eli ketkä otetaan mukaan ja ketkä jätetään ulkopuolelle. Osa diskursseista voi olla hegemonisia eli vahvoja, usein toistuvia tai itsestään selviä ja vaihtoehdottomia (Jokinen et al. 2016, 80.) Hegemonisten diskurssien subjekti-positiot ja erilaiset intersektionaaliset leikkauspisteet rakentavat käsitystä millaiset ihmiset harrastavat millaistakin seksiä ja näin normittavat seksiä erilaisesti erilaisille ihmisille.

Kuvien hahmojen ulkomuodon perusteella ja ilman sanallista vahvistusta on mahdoton tehdä varmoja päätelmiä kuvattujen hahmojen erilaisista intersektioista, sillä todellisuudessa intersektiot ovat moniulotteisia eikä näkijä voi ulkoisesti tietää henkilön kaikista intersektioista. Teemme kuitenkin olettamuksia ja päätelmiä ihmisten ulkomuodosta kaiken aikaa stereotyyppien ja luokittelun keinoin, joten näin aineistonkin lukijakin tekee, tahtomattaan tai tietoisesti. Joten tulkitsen kuvia ja tekstejä yleisten stereotyyppien kautta, esimerkiksi niin, että naisella on rinnat, rintaliivit, vulva, näkyvät silmäripset tai pitkät hiukset tai, että rodullistettuja ihmisiä ovat henkilöt, jotka eivät ole valkoisia. Sukupuolien tunnistamisessa hyödynnän siis yhteiskuntamme jakoja feminiiniseen ja maskuliiniseen, mutta pidän mielessä myös sen, etteivät kaikki kuulu tämän binäärisen jaon alle ja kuinka itsekkin osaltani työlläni

jatkan sukupuolien jakamista binäärisen ajattelun mukaan. Hahmojen seksuaalisuuden päättelen samanaikaisesti kuvattujen hahmojen oletetusta sukupuolesta, esimerkiksi kaksi oletettua miestä yhdessä oletan homoiksi tai miehen ja naisen yhdessä oletan heteroiksi. Seksi ja trans -oppaan kohdalla oletan ainakin jonkun kuvassa näytetyistä olevan transsukupuolinen, sillä transsukupuolisten tai heidän kanssa seksiä harrastavien kerrotaan olevan oppaan kohderyhmää, joten oletettavasti kuvissa on kuvattu myös transsukupuolisia. Todellisuudessa elävien ihmisten intersektioiden olettamista ja tunnistamista ei voisi näin tehdä, mutta analyysiä varten tällaiseen pelkistämiseen on turvauduttava. Lisäksi huomioin niitä intersektioita, jotka aineistossa on selkeästi ilmaistu sanoin ja kiertoilmauksin. Diskurssianalyysin ja intersektionaalisen analyysin mukaisesti huomioin myös niitä asioita, joita aineistoissa ei näytetä.

6.2.1 Hoikat valkoiset nuoret heterokumppanit

Intersektionaalisia valtasuhteita tarkastellessa aineistosta on havaittavissa hoikkien valkoisten nuorten heterokumppanien diskurssi liittyen seksiin. Näiden intersektioiden omaavat ihmiset ovat enemmistössä ja keskiössä aineistossa. Diskurssissa korostuu heteronormatiivisuus ja kumppanuus seksin yhteydessä. Myös se, että Seksiä on monenlaista- opas on luonteeltaan yleinen seksuaalikasvatusopas, mutta siinä ei kuitenkaan käsitellä seksuaalisuuden kirjoa kattavasta, ja sen lisäksi on erikseen oppaat transsukupuolisille ja homoille, kertoo heterouden oletuksesta eli heteronormatiivisuudesta.

Suurimmassa osassa Ilta-Sanomien kuvista oli kuvattu mies ja nainen. Kuvissa esiintyvien henkilöiden seksuaalisesta suuntauksesta ei kuvissa tai kuvateksteissä suoraan mainita, mutta kuvattujen pariin ollessa mies-naispareja välittyy käsitys heteropareista, joita kuvateksteissä kuvataan kumppaneiksi. Ilta-Sanomien artikkelien tekstien representaatioiden kautta intersektionaaliset valtasuhteet näyttävät melko samanlaisilta kuin aineiston kuvaston perusteella. Lähes jokaisella kerralla, kun sukupuoli on mainittu tekstissä, on kyseessä mies ja nainen. Seksuaalinen suuntautuminen mainitaan kerran termin ”bi-curious” ja kerran naisparin kautta, muuten voi kyseessä olettaa olevan kyse heteroista mies-naisparien perusteella. Aineistoissa esiintyvien henkilöiden välisiä suhteita määritellään eniten kumppanuuden ja parisuhteen kautta.

Aineiston Ilta-Sanomien kuvissa on kuvattu vain valkoisia ihmisiä, jotka ovat iältään noin 30-vuotiaita eli nuoria aikuisia tai aikuisia. Kehoiltaan naiset ovat valkoisia, hoikkia nuoria tai nuorehkoja, miehet puolestaan valkoisia, karvaisia ja lihaksikkaita. Usein henkilöitä oli kuvattu myös niin, että heidän koko vartalonsa ei näy kuvassa. Varallisuus näkyy kuvissa esimerkiksi rakennekynsinä ja siistillä sisustuksella tai vaatteilla. Näin Ilta-Sanomien aineistossa rakennetaan käsitystä, että seksinharrastajat ovat valkoisia, nuoria aikuisia, varakkaita heteropareja, joista naiset ovat hoikkia ja miehet karvaisia ja lihaksikkaita. Artikkelien kerrotaan kertovan

Suomalaisista, seksuaalisesti aktiivisista, pitkässä suhteessa olevista tai miehistä ja naisista, silloin kun tällainen kohderyhmä on erikseen otsikossa mainittu. Lähtään aineiston representaatiot ovat nuorista yli 60-vuotiaisiin, kuitenkin niin että, yli 60-vuotiaita on vain kaksi. Tämä rakentaa käsitystä siitä, että seksiä harrastavat kaiken ikäiset täysi-ikäiset lukuun ottamatta vanhuksia. Puolestaan nettituttavuus ja seksikumppanit, irtosuhteet tai yhdenillan jutut mainitaan muutaman kerran ja moniskunnat kerran. Näin artikkelit rakentavat käsitystä seksinharrastajista, jotka ovat miehiä ja naisia, jotka ovat yleensä heterokumppaneita keskenään. Kehollista representaatiota artikkeleissa saavat lihaksikkaat ja/tai karvaiset miehet, erektiohäiriöiset sekä kehostaan epävarmat, mikä rakentaa käsitystä siitä, että seksinharrastajat ovat tällaisia. Toimijuuden kannalta Ilta-Sanomien teksteissä esitetään asioita miehen näkökulmasta niin, että mies kertoo mitä naiselta haluaa, tai että mies panee naista tai miestä tyydytetään. Osassa teksteistä nainen kertoo mitä tietää seksistä tai on aktiivinen osapuoli seksikertomuksessa.

Seksiä on monenlaista -oppaassa (Hivpoint 2017 a) kuvituksen kehot ja intersektiot näyttäytyvät moninaisesti, mutta eivät kuitenkaan kattavasti. Henkilöitä on kuvissa yhteensä 18 , joista 11 on oletettavasti miehiä ja seitsemän naisia. Piirroshahmot ovat kuitenkin sellaisia, että sukupuoli jaottelu binäärisesti ei ole täysin selvää kaikkien kohdalla eli osa hahmoista voisi olla esimerkiksi muunsukupuolisia. Kuvituksessa peniksellisiä on kuvattu viisi ja vulvallisista neljä. Kuvatut naiset eivät kosketele omia sukuelimiään, miehistä osa kosketelee omiaan. Kuvista kolmessa on miesparit eli homot, kolmessa mies-naisparit eli heterot ja kahdessa naisparit eli lesbot. Kuvituksesta rakentuu käsitys, että seksin suhteen sukupuoliltaan ja seksuaaliselta suuntautumiseltaan seksiin osallistuu erilaisia ihmisiä. Seksiä on monenlaista -oppaan henkilöt ovat nuoria ja hoikkia, vain yhdellä hahmolla on vatsamakkaroit. Opas rakentaa käsitystä, että seksi on hoikkien nuorten toimintaa, mutta ensisijaisesti kahden ihmisen eli kumppanien välistä.

Seksiä on monenlaista -oppaan (Hivpoint 2017 a) teksteissä intersektioita on havaittavissa melko vähän. Sukupuoli mainitaan kerran ja seksuaalinen suuntautuminen vain kahdesti, mutta molemmilla kerroilla puhumatta kirjaimellisesti seksuaalisesta suuntautumisesta. Molemmat tulevat esille puhuttaessa ”myös tyttöjen välisestä seksistä” mikä viittaa sukupuolen lisäksi lesbouteen. Seksuaalinen suuntautuminen mainitaan myös, kun oppaassa kerrotaan, että kaikki eivät halua seksiä, mikä voi viitata aseksuaalisuuteen. Muuten sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta ei oppaassa puhuta, mikä rakentaa käsitystä siitä, etteivät sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuminen olisi merkittäviä tekijöitä. Toisaalta niiden mainitsemattomuus ja kohdan ”myös tyttöjen välisen seksin” sana myös voivat kertoa siitä, että oppaassa normitetaan seksiä yleisesti naisten ja miesten väliseksi heteroseksiksi, minkä lisäksi on myös tyttöjen välistä seksiä. Tyttö sana viittaa myös nuoreen ihmiseen, minkä avulla opas rakentaa käsitystä nuorista seksinharrastajista jättäen muut ikäluokat seksin ulkopuolelle.

Näiden representaatioiden lisäksi Seksiä on monenlaista -oppaan (Hivpoint 2017 a) tekstien hahmoja tai seksiä kuvaillaan kumppaneina, parisuhteessa tapahtuvana tai ihmisenä, uutena ihmisenä, satunnaisena hauskanpitona, ei sitoutumista vaativana tai kaikkina seksiin osallistujina ja useana osallistujana. Kumppanuuteen viittavia termejä on eniten, mikä rakentaa käsitystä seksinharrastajista, jotka yleensä ovat kumppaneita tai parisuhteessa. Myös satunnaisten tai uusien ihmisten kanssa harrastettavasta seksistä puhutaan, mutta esimerkiksi sinkkuutta ei mainita. Oppaassa muutaman kerran puhutaan myös useammasta kuin kahdesta seksiin osallistujasta, mikä siis huomioi ryhmäseksin harrastajat. Näin oppaassa rakennetaan käsitystä, että seksin harrastajat ovat yleensä kumppaneita, mutta myös satunnaiset ihmiset tai ryhmät harrastavat seksiä. Muita intersektioita ei oppaan teksteissä mainita, mikä jättää ulkopuolelleen esimerkiksi rodun, vammaisuuden, terveydentilan, uskonnon ja luokan kysymykset.

Teksteissään Ylpeys-oppaassa (Hivpoint 2017 b) intersektiot näkyvät melko niukasti. Seksiin osallistujista puhutaan parisuhteen, eli kahden välisen sopimuksen, ja suhteen kautta sekä osallistujista molempina, toisena, kumppanina ja tuttuna kumppanina. Ylpeys-oppaan kuvitus on hyvin niukkaa representaatioiltaan ja intersektioiltaan. Oppaan Suhteet ja seksi -osion sisällä on kaksi valokuvaa. Ensimmäisessä kuvassa kaksi miestä seisovat lähekkäin puistossa, niin että heidän poskipäät koskettavat toisiaan. Toisessa puolestaan veden äärellä takaa päin kuvatuista toisistaan hartioista kiinni pitävistä miehistä toinen pussaa toista poskelle. Samat miehet ovat kuvattu oppaan sisällön muissa kuvissa saman tyyppisesti ulkoilmassa. Ylpeys-oppaan etu- ja takakansissa ovat valokuvat istuvasta kauluspaitaisesta muoti- ja lifestyle-bloggaaja Janne Naakasta eli valkoisesta menestyvästä hoikasta nuoresta miehen kanssa seurusteleavasta miehestä. Miehet ovat nuoria-aikuisia, valkoisia ja hoikkia ja kaikilla miehillä on päällään kauluspaidat. Kauluspaidat sekä siisti ja hallittu ulkomuoto sekä kansikuvamallina yksi suomen menestyksekkäimmistä bloggaajista voivat olla viittaus ylempään luokkaan ja varallisuuteen. Miehet ja heidän habitus on toistensa kanssa samanlaisia. Näin oppaassa rakennetaan käsitystä, että seksin harrastajat ovat pareja, siistejä, valkoisia, hoikkia ja menestyneitä. Kuvaston ihmiset ovat kuin toisinto toisistaan eli kuvasto ei ole monipuolinen ja jättää ulkopuolelleen suuren osan ihmisistä esimerkiksi rodun, iän, vammaisuuden, koon ja luokan puolesta. Iän puolesta Ylpeys-oppaassa mainitaan vain nuoret, mikä rakentaa käsitystä seksiin osallistuvan vain nuoria. Varallisuus näkyy oppaan teksteissä seksileluista sekä erilaisten kondomien ja liukuvoiteiden kokeiluista kerrottaessa, minkä avulla rakentuu käsitys, että seksinharrastajilla täytyy olla näihin asioihin varaa. Varallisuus näkyy Seksi ja trans -oppaan kuvastossa seksileluna, pukuna, värjättyinä hiuksina, koruina ja tatuointeina, mikä rakentaa käsitystä seksin olevan varakkaiden ihmisten harrastamaa.

Anaaliseksi-oppaan (Hivpoint 2017 d) mustavalkoisten viivapiirroskuvien perusteella ei voi laajasti päätellä henkilöiden intersektioista. Kuvatut miehet ovat

kehoiltaan hoikkia, lyhythiuksisia ja vammattomia. Oppaan kannen mustavalkoisessa valokuvassa on kaksi miestä, joista toinen ilmeisesti halaa toista takaapäin, mutta kuvan rajauksen perusteella kuvasta on vaikea päätellä kuvan asetelman tai henkilöiden sosiaalisten risteymien kokonaiskuvaa. Oletettavasti halattava mies hymyilee, hänellä on korvakoru sekä partaa ja ryppyjä. Kaikki oppaassa kuvatut henkilöt vaikuttavat vammattomille, hoikille, aikuisille ja valkoihoisille miehille, mikä rakentaa käsitystä, että seksinharrastajan ovat vammattomia, hoikkia, aikuisia, valkoihoisia miehiä.

Seksiä harrastavista ihmisistä puhutaan Anaaliseksi-oppaassa (Hivpoint 2017 d) kumppaneina, seksikumppaneina, osapuolina ja useampina osallistujina, mikä rakentaa käsitystä siitä, että seksiä harrastavat kumppanit kahdestaan sekä useat osapuolet keskenään. Osapuolien sanotaan oppaassa olevan vastaanottava eli bottom tai työntyvä eli top, mikä rakentaa käsitystä seksinharrastajista, jotka kuuluvat jompaankumpaan näistä. Anaaliseksi-oppaassa kerrottujen peräruiskeiden, seksilelujen, liukuvoiteiden ja kertakäyttökäsineiden hankkiminen vaatii varallisuutta, mikä rakentaa käsitystä, siitä että seksinharrastajilla on näihin varaa. Seksiä on monenlaista -oppaan (Hivpoint 2017 a) hahmoilla on värjättyjä hiuksia, mieshahmoilla tatuointeja ja naishahmoilla laitettuja hiuksia, meikkiä, lakattuja kynsiä, alusvaatesetti sekä koruja, nämä kaikki voi nähdä varallisuuden merkinä, mikä rakentaa käsitystä, että seksiä varten tarvitsee laittautua, mikä edellyttää seksinharrastajilta varallisuutta.

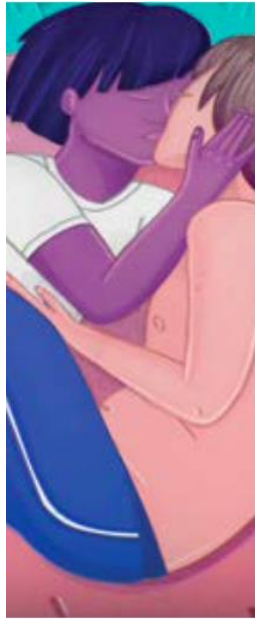
Heterokumppanuuden osalta diskurssi myötäilee aiempaa tietoa, jonka mukaan rippikoulujen seksuaalikasvatuksessa opastetaan heteronormatiiviseen elämään (Kemppainen 2012, 77–78). Varsinkin media-aineiston kannalta tulee myös huomioda havainto siitä, että media on taloudellista toimintaa ja sillä tavoitellaan voittoja (Karhulehto 2011, 28; 93–94), mikä voi selittää sen, että kuvataan hoikkia valkoisia heterokumppaneita, jos näiden ajatellaan olevan ostajille läheisiä tai ihannoimia asioita. Ilta-Sanomien alusvaatemallimaisen ja tämän esitellyn diskurssin mukaisesti kuvasto voi kutsua pornoistuneeksi ja pehmopornoksi. Kuvasto on samankaltaista seksuaaliseen kiihottumiseen viittaavaa, mutta ilman kovan pornon tunnusmerkkejä, kuten aiemmassa tutkimuksessa on havaittu arkisessa kuvastossamme olevan. (Rossi 2005, 86–110.) Heterouden osalta havaittu diskurssi on samaa kuvaava kuin aiemmassa tutkimuksessa radio-ohjelmista havaittu heteronormatiivista sukupuolijärjestelmää tukeva diskurssi (Mäntymaa 2012, 32) ja iltapäivälehtien esiin kirjoittaman ja vahvistaman normatiivisen heteroseksuaalisuuden (Saarenmaa 2005, 133). Nuorten heterojen on nähty olevan esimerkki heistä, jotka mediassa saavat nauttia seksistä (Jolly ym. 2013, 1–2). Valkoisuus ja seksi näkyy myös aiemmassa tutkimuksessa, jossa valkoiset länsimaiset on nähty haluttuina seksipalveluiden asiakkaina (Kolehmainen 2012, 992).

6.2.2 Marginalisoidut seksinharrastajat

Toinen diskurssi seksin intersektionaalisia valtasuhteita tarkastellessa on marginalisoidut seksinharrastajat diskurssi. Mikä rakentuu hyvin paljon ulossulkemiselle eli sille ketä ei näytetä tai ketkä näytetään poikkeuksellisenä esimerkkinä. Ilta-Sanomien kuvaston representaatioissa ei näy moniakaan intersektioita, vaan monet ihmisryhmät ja ominaisuudet on jätetty kuvaston ulkopuolelle. Artikkelien kuvituksessa on käytetty vain yhden kuvapalvelun kuvia, joiden perusteella kuvitus seksistä ja sitä harrastavista ihmisistä on kapea. Kuvapalvelun kuvien lisäksi on käytetty yhden haastateltavan omakuvaa, joka jatkaa samanlaista kuvastoa kuin muutkin jutuissa käytetyt kuvat henkilön ulkoisten ominaisuuksien perusteella. Lista siitä minkälaisia ihmisten representaatioita Ilta-Sanomien aineistossa on kuvattu on paljon lyhyempi kuin lista siitä keitä ei näytetä ollenkaan. Suurimmassa osassa kuvista oli kuvattu mies ja nainen yhdessä, vain yhdessä kuvassa oli kaksi naista läheisesti. Yhdessä kuvatuista naisista toinen on feminiininen ja maskuliininen. Fantasiaa kuvaavassa kuvassa oli mies kahden naisen välissä. Muutamassa kuvassa näkyi pelkästään nainen. Lihavia tai rodullistettuja kehoja ei ole näytetty kuvastossa ollenkaan, kuten ei vammaisiakaan. Iältään näytetyt henkilöt ovat kaikki lähes saman ikäisiä, eikä nuoria tai vanhuksia näytetä kuvastossa ollenkaan. Kuvastossa ei myöskään näytetä alastomia kehoja, häpykarvoja tai naisten muitakaan ihokarvoja, sukuelimiä tai intiimialueelle käytettäviä seksileluja. Aineistossa ei ollut kuvia yksittäisistä miehistä tai miesparista tai bdsm:stä eikä oletettavasti transihmisistä, sillä heistä ei kuvissa tai teksteissä mainittu. Irto-suhteista, seksisuhteista tai muista monogamianormin ulkopuolisista suhdemuodoista kuten avoimista suhteista ei kuvastossa kerrota, sillä vain fantasian kohdalla on kuvattu useampaa kuin kahta ihmistä. Uskonto ei näkynyt aineiston kuvastossa, eikä myöskään vähävaraisuus.

Ilta-Sanomien teksteissä kerrottujen representaatioiden ulkopuolelle jää paljon erilaisia intersektioita, mikä rakentaa käsitystä etteivät näiden intersektioiden omaavat ihmiset olisi seksinharrastajia. Seksuaalista suuntautumista ei suoraan mainita kuin "bi-curious"-kohdan yhteydessä, eikä tämän ja naispari-kohdan lisäksi seksuaalisesta suuntauksesta mainita suoraan ollenkaan. Suhdemuodoista esimerkiksi vapaatasuhdetta ei käsitellä aineistossa ollenkaan. Ihmisten varallisuus, uskonto ja vammaisuus eivät näy aineistossa, kuten eivät myöskään transihmiset, rodullistetut tai ala-ikäiset nuoret. Tällainen representaatioiden puuttuminen rakentaa käsitystä seksikästä, johon nämä kuvastosta ulkopuolelle jätetyt henkilöt tai intersektiot eivät kuulu, eli osaltaan marginalisoi ihmisiä normaalin rajoille tai kokonaan ulkopuolelle.

Seksiä on monenlaista -oppaan (Hivpoint 2017 a) kuvituksen henkilöt ovat kuvattu ihoiltaan vaaleiksi, sinisiksi, pinkeiksi ja violeteiksi, mikä näkyy kuvassa 4. Yksi kuvatuista on tummaihoisen, mutta hän on kuvattu niin, ettei kasvoja näy. Näin oppaassa rakennetaan käsitystä seksistä, jossa vaaleaihoiset ovat keskiössä ja samalla etäännytetään katsojaa kuvien tekijöistä luonnottomilla ihonväreillä. Seksiä on monenlaista -oppaan kuvituksessa yhdellä hahmolla näyttää olevan aknea mikä on ainoa terveydelliseen tilaan viittaava asia kuvissa. Kaikki hahmot näyttävät vammattomilta, mikä rakentaa käsitystä, että seksinharrastajat ovat vammattomia.

Kuva 4 Seksiä on monenlaista -oppaasta kuvakaappaus, jossa näkyy hahmojen epäinhimillinen väritys, sukupuolen tulkinnan varaisuus ja ruumiiden hoikkuus.

Ylpeys-oppaassa (Hivpoint 2017 b) mainitaan uusi ihminen ja tuntematon kumppani sekä puhutaan useammasta osallistujasta, toisista sekä kaikista seksiin osallistujista. Näin oppaan teksteillä rakennetaan käsitystä seksinharrastajista, jotka voivat suhdemuodoltaan, määrältään ja yhteydeltään olla monenlaisia. Oppaassa kerrotaan lisäksi anaaliseksiin vastaanottavasta osapuolesta eli bottomista, työntyvistä osapuolesta eli topista ja vaihtelevasti molempina osapuolista olevasta versatilesta, mikä rakentaa käsitystä, että anaaliseksiin roolit määräytyvät vastaanottavuuden ja työntyvyyden mukaan. Seksuaalisen suuntautumisen representaatiota teksteissä näkyy kerrottaessa seksuaalivähemmistöön kuuluvuudesta, sateenkaarinuorista ja homoyhteisöstä ja että, kaikki eivät halua seksiä, eli viittaus aseksuaalisuuteen sitä mainitsematta. Näin oppaassa rakennetaan käsitystä siitä, että seksin harrastajat ovat monenlaisia seksuaaliselta suuntaukseltaan. Seksiin liittyen terveydentilan kannalta Ylpeys-oppaan teksteissä mainitaan vain seksitaudit, mikä rakentaa käsitystä että muut sairaudet tai vammat eivät kuulu

seksinharrastajille. Myöskin esimerkiksi rotuun ja uskontoon liittyvät intersektiot eivät näy teksteissä ollenkaan. Seksi ja trans -oppaassa osalla ihmisistä on silmälasit ja yksi ihminen käyttää näkövammaisen keppiä, mikä rakentaa käsitystä siitä, että vammaiset ovat seksinharrastajia. Muita terveyteen tai vammaisuuteen liittyviä intersektioita oppaassa ei näy, kuten ei myöskään uskontoon tai kulttuuriin.

Seksi ja trans -oppaan (Hivpoint 2017c) kuvasto on melko monimuotoista. Oppaan kerrotaan olevan tarkoitettu transsukupuolisille tai ihmisille, jotka harrastavat seksiä transihmisten kanssa, joten oletettavasti kuvatuista henkilöistäkin osa on transsukupuolisia, mistä on merkinä esimerkiksi rintojen poiston leikkausarpien näkyminen. Sukupuolta, seksuaalista suuntausta ja suhdemuotoa on kuvattu oppaassa maskuliinisten parien, feminiinisen parin, feminiinisten kolmikoiden ja maskuliinisen henkilön harrastamalla seksillä. Yhdessä kuvassa on myös näytetty BDSM-henkisiä asusteita, mikä voi viitata kinkyyteen. Näin oppaassa rakentuu käsitys seksin harrastajista, jotka ovat monimuotoisia sukupuolen, suhdemuodon ja seksuaalisuuden kannalta. Seksi ja trans -oppaassa kuvatut ihmiset ovat ihoiltaan erisävyisiä tummia, ruskeita ja vaaleita ja hiuksiltaan vaalea-, tumma- ja punahiuksia sekä afroja, mikä rakentaa käsitystä rodun kannalta tasavertaista valtasuhteiltaan. Kuvastossa ihmisten kehot ovat hoikkia, lihavia ja näiden välistä. Kehoissa näkyy karvoitusta, häpykarvoja, roikkuvaa ihoa, ihon tekstuuria, arpia, luomia ja ryppyjä. Näin oppaassa rakennetaan käsitystä seksinharrastajista, jotka ovat kehon kooltaan ja ulkomuodoltaan monenlaisia. Ryppejen lisäksi osalla hahmoista on harmaat hiukset ja he näyttävät ikääntyneiltä ihmisiltä. Toiset hahmot ovat nuoria aikuisia tai aikuisia eli rakentuu käsitys, että seksinharrastajat ovat täysi-ikäisiä aikuisia sekä vanhuksia.

Teksteissään Seksi ja trans -oppaassa (Hivpoint 2017c) kerrotaan transsukupuolisista, transihmisistä ja heidän kanssa seksiä harrastavista eli muista sukupuolista, sukupuoli-identiteetistä, sukupuolen moninaisuudesta ja sukupuolikokemuksen vahvistamisesta eli sukupuolta käsitellään laajasti binäärisen sukupuolen ulkopuolelta. Aseksuaalisuus ja se, etteivät kaikki halua seksiä mainitaan oppaassa kerran, muuten seksuaalisesta suuntautumisesta ei puhuta. Näin opas rakentaa käsitystä, että transihmiset harrastavat seksiä, mutta seksuaalinen suuntautuminen ei ole olennaista. Seksiin osallistuvien välisen suhteen osalta oppaassa kerrotaan kumppaneista, osapuolista, toisesta ja seksikumppanista sekä useammista osallistujista ja toisista sekä itsensä kanssa seksin harrastamisesta. Oppaassa rakennetaan käsitystä seksistä, jota harrastavat kumppanit kahdestaan, useat ihmiset yhdessä tai yksin. Oppaassa kehoja kuvaillaan pehmeiksi, koviksi, karheiksi, karvaisiksi, sileiksi, kuiviksi, märäksi, viileiksi tai lämpimiksi, eli rakennetaan käsitystä, että seksiin osallistuvien kehot ovat monenlaisia ominaisuuksiltaan. Muita intersektioita, kuten rotua, vammaisuutta ja ikää, ei teksteissä käsitellä.

Teksteissään ja otsikossaan Anaaliseksi-oppaan (Hivpoint 2017 d) kerrotaan olevan miehille, joilla on seksiä miesten kanssa. Oppaassa kerrotaan myös, että anaaliseksiä voi nauttia kuka tahansa sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntauksesta huolimatta. Oppaassa ei kuitenkaan mainita ollenkaan seksuaalisia suuntauksia, kuten homoutta. Näin oppaassa rakentuu käsitys, että seksin harrastajat ovat miehiä, mutta seksuaalista suuntausta tulee piilotella. Terveysten osalta Anaaliseksi-oppaan teksteissä käsitellään seksitauteja ja peräsuolen alueen vaivoja kuten hiivasientä tai allergiaa, mikä rakentaa käsitystä että seksinharrastajilla on tällaisia terveydellisiä tekijöitä, mutta muuten sairaut tai vammaiset eivät ole seksinharrastajia. Intersektioista esimerkiksi uskontoa tai rotua ei oppaassa mainita.

Ylpeys-, Seksi ja trans- ja Anaaliseksi-oppaiden kohderyhmän ollessa pääasiassa muutkin kuin binääriset mies-nais heterot ja niiden representaatioiden ollessa melko monipuoliset ja muiden aineistojen ollessa heterokeskeisiä ja representaatioltaan kapeita rakentuu käsitys, että heteronormin ulkopuolelle marginalisoidut seksuaalisuudet ovat myös muilta ominaisuuksiltaan marginalisoitu normien ulkopuolelle. Tämä näkyy myös kuvassa 5. Esimerkiksi seksuaalisuudesta,

Kuva 5 Seksi ja trans -oppaan kannesta kuvakaappaus, jossa näkyy representaatioiden moninaiset intersektiot

transsukupuolisuudesta, vammaisuudesta, sairauksista tai monisuhteisista ei puhuta seksin yhteydessä media-aineiston artikkeleissa.

Marginalisoitua miesten välistä seksiä ja homoutta käsitellään aineistossa soveliaasti ja kesytetysti kompensoiden heitä siististi pukeutuneina, vaaleaihoisina, hellinä ja hoikkina. Anaaliseksiä käsiteltiin miesten välisenä seksinä ja hygieniavaativana. Homojen seksiä ei kuvattu tai sitä kuvattiin viivapiirroksin, kuten kuva 5 näyttää. Homoutta ei suoraan mainita edes silloin, kun kyse oppaasta, joka on miehille jotka harrastavat seksiä miesten kanssa eli Anaaliseksi-oppaasta (Hivpoint 2017, d). Ylpeys-oppaan (Hivpoint 2017b) kuvasto on hyvin yksipuolista. Oppaassa ei kuvien avulla esitellä seksiä esimerkiksi seksiasennoin tai eritellä mitkä ovat seksitapoja. Oppaan Suhteet ja seksi -osioon on sisällytetty kaksi valokuvaa. Ensimmäisessä kuvassa kaksi miestä seisovat lähekkäin puistossa, niin että heidän poskipäätkoskettavat toisiaan. Toisessa, kuvassa 6 näkyvässä, kuvassa puolestaan veden äärellä takaa päin kuvatuista toisistaan hartioista kiinni pitävistä miehistä toinen pussaa toista poskelle. Molemmissa kuvissa ollaan ulkona ja kaikilla miehillä on päällään kauluspaidat. Ylpeys-oppaassa näytetty kuvasto on kaverillista, herkkää ja pidättyväistä ja näytettyjen kuvien perusteella seksiä olisi toisen lähellä olo, sillä muuta toimintaa kuvissa ei ole näytetty. Toisaalta, kun seksiä tai seksitapoja ei ole esitetty oppaassa ollenkaan kuvin, luo se käsitystä siitä, että miesten seksi on jotain mitä ei sovi näyttää.

Kuva 6 Anaaliseksi ABC -oppaasta kuvakaappaus, jossa näkyy viivapiirros miesten välisestä seksistä.

Havaintoni ei-heteroseksuaalisten marginalisoinnista seksuaalikasvatuksessa

Kuva 7 Ylpeys - Identiteetistä ja seksuaalisuudesta nuorille miehille - oppaasta oppaan seksiä käsittelevästä osiosta kuvakaappaus, jossa näkyy kuinka homoja kuvataan siististi.

on aiemman tutkimuksen havaintojen mukainen. Koulun seksuaalikasvatuksen ei ole nähty antavan ei-heteroseksuaalisille nuorille tietoa samalla tavalla kuin heteroille (Haasio & Mattila 2022, 256; Haatanen 2017, 111). Ei-heteroseksuaalisuus on havaittu olevan koulun oppikirjoissa erikoisuus ja poikkeavuus, joka täytyy selittää (Haatanen 2017,110). Seksuaalikasvatuksen ei ole myöskään havaittu huomioivan erilaisia kehoja ja seksuaalisuuksia (Vesänen 2020, 446). Marginalisoitujen seksinharrastajien diskurssi on samanlainen kuin aiemmassa tutkimuksessa esitetty muita seksuaalisuuksia poissulkeva diskurssi, sillä aineistossa muita kuin heteroseksuaaleja suljetaan pois tai marginalisoidaan toisaalle (Mäntymaa 2012, 35). Myös Demiä analysoivassa tutkimuksessa havaittiin, ettei homoseksia tai homomiehiä ei näy ollenkaa, kuten ei näy tämän tutkimuksen media-aineistossakaan (Tormulainen 2012, 33). Kuvissa 4, 6 ja 7 näkyvät oppaiden miesten välisestä seksiä kuvaavat viivapiirroskuvat ja siististi puetut kauluspaitaiset miehet, epäinhimillisten väristen

ihmisten kuvaaminen sekä seksuaalisen suuntautumisen mainitseminen ja ei-heterouden ja seksitapojen kuvittamisen puuttuminen Ilta-Sanomissa ovat saman suuntaisia kuin Karhulehdon esittelemä seksuaalisuuden julkinen kesyttäminen ja salonkikelpoinen queerius (Karhulehto 2011, 108–147). Lihavien naisten näkymättömyys aineistossa on myös aiemman tutkimuksen mukaista (Harjunen 2006, 183–190).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Maisterin tutkielmani tarkoituksena on ollut selvittää mitä määritellään seksiksi seksuaalikasvatusoppaissa ja Ilta-Sanomien seksiä käsittelevissä artikkeleissa ja millaisia intersektionaalisia valtasuhteita seksiin näissä aineistoissa liittyy. Analyysin tuloksena aineistosta on havaittavissa kuusi seksin diskurssia, jotka ovat väitetyn monenlainen seksi, turvaseksi, opettelua ja valmistautumista vaativa seksi, kumppanuusseksi, nautinnollinen seksi ja leikkisä seksi. Aineistosta havaitsin intersektionaalisia valtasuhteita kaksi kokonaisuutta, jotka ovat hoikat valkoiset nuoret heterokumppanit sekä marginalisoidut seksin harrastajat. Hoikkien valkoisten nuorten heterokumppanien diskurssia voi pitää hegemonisena diskurssina sen toistuvuuden ja vahvuuden takia. Havaitut seksin diskurssit eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan väitetty monenlaisuus, turvallisuus, opettelu ja valmistautuminen, kumppanuus, nautinnollisuus ja leikkisyys ovat havaittavissa laajasti saman aikaisesti. Saman aikaisuus tarkoittaa sitä, että seksiä määritellään näiden kaikkien diskurssien kaltaiseksi. Intersektionaalisten valtasuhteiden kannalta on havaittavissa selkeä ero siinä, että hoikat valkoiset nuoret heterokumppanit ovat keskiössä ja muut ovat marginalisoituja. Oikeanlaisena, normatiivisena ja normaalina seksinä voidaan siis aineiston perusteella puhua hoikkien valkoisten nuorten heterokumppanien seksistä, joka on väitetyn moninaista, mutta yhdyntäkeskeistä, turvallista, nautinnollista, leikkisää ja opeteltua, ja johon on valmistauduttu.

Haasteena tutkielmani toteutuksessa, henkilökohtaisten terveydellisten seikkojen lisäksi, oli minulle metodikirjallisuuden laajuus ja käytettävän diskurssianalyysin monipuolisuus. Koin haastavana ymmärtää ja sanallistaa juuri tämän tutkielman tutkimustehtävää selvittävän diskurssianalyysin esittelyä. Toisena tutkimuksellisenä haasteena näen maisterintutkielman laajuuden tai suppeuden ja omien intohimojen tutkimuksen yhdistämisen. Seksin määritelmien ja niihin kytkeytyvien valtasuhteiden selvittäminen kattavasti, eli eri tyyppisiä aineistoja analysoimalla, on iso ja haastava kokonaisuus, minkä seurauksena työlleni tuli pituutta. Olen kuitenkin selvittänyt tutkimustehtäväni ja vastannut kysymyksiin

sopivien aineistojen ja menetelmien avulla, joten koen haasteiden muodostuneen kuitenkin onnistumiseksi.

Intersektionaalisten valtasuhteiden selkeän jakaantumisen takia, en näe seksuaalikasvatusoppaiden ja Ilta-Sanomien tarjoaman seksuaalikasvatuksen olevan yhdenvertaista esimerkiksi seksuaalisuuden, sukupuolien moninaisuuden, terveyden, vammaisuuden, iän, kehon koon, rodun tai etnisyyden ja varallisuuden kannalta. Näin myöskään seksuaalioikeudet eivät täysin toteudu, sillä ihmiset eivät saa tietoa seksuaalisuudesta tarpeeksi monipuoliset intersektiot huomioiden. Heteroseksin turvallisuuden ja nautinnollisuuden sekä väitetyt monipuolisuuden eli yhdyntäkeskeisyyden kannalta seksuaalioikeudet toteutuvat melko hyvin, mutta myös muiden kuin heterojen näkökulma on huomioitava kaikessa seksuaalikasvatuksessa, jotta seksuaalioikeudet toteutuisivat.

Aineistossa havaittavissa olevat intersektionaaliset valtasuhteet näkyvät myös siinä, millaiseksi seksiä määritellään eri positioissa. Esimerkiksi transsukupuolisille ja transsukupuolisten kanssa seksiä harrastaville suunnatussa oppaassa kuva seksistä on monenlainen ilman, että yhdyntä on oleellinen osa seksiä. Puolestaan muissa aineistoissa yhdyntä osoittautuu keskeiseksi osaksi seksiä, kuten esimerkiksi Anaaliseksi-oppaassa, jossa seksitavoista vain yhdyntää on näytetty kuvissa. Anaaliseksiä esitellään kattavasti useilla esimerkeillä, toimintatavoilla ja asennoilla aineistossa vain oppaassa, joka on tarkoitettu miehille, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa, eli Anaaliseksi-oppaassa. Anaaliseksi näyttäytyy siis oleellisesti miesten välisenä seksinä.

Oppaiden kohderyhmän voi nähdä vaikuttavan niiden sisältöön. Ylpeys-oppaan kohdalla tuloksiin vaikutti se, että opas keskittyi myös miesten identiteettiin ja seksuaalisuuteen eikä pelkästään miesten seksitapoihin. Tämän takia kuvasto ei ehkä ollut niin eksplisiittistä ja seksiä kuvaavaa. Kuitenkin, se keitä kuvataan seksiä käsiteltäessä vaikuttaa käsityksiin siitä, millaiset miehet harrastavat seksiä. Kohderyhmään liittyy myös se, että seksin kaltaista aihetta näyttää analyysin perusteella tarvitsevan kesyttää. Homoja kuvataan suotuisasti siististi pukeutuneina, valkoisina, hoikkina ja vammattomina. BDSM:ää kuvataan eniten ja suorimmin transsukupuolisten seksiin liittyvässä oppaassa, kertoo ehkä siitä, ettei nuorille suunnatussa oppaassa ole siveellistä puhua siitä ja että "valtaväestön" iltapäivälehdessä BDSM:stä puhuminen ei ole tarpeeksi soveliasta kahvipöytäluettavaa.

Pohdin myös seksin kesyttämistä ja kuinka oppaissa on käytetty piirroskuvia kuvaamaan seksiä ja Ilta-Sanomissa valokuvia ja kuinka nämä sisällöt eroavat toisistaan. Onko Ilta-Sanomien valkokuvilla haluttu saavuttaa samaistumispintaa kuvissa näkyvillä oikeilla ihmisillä, vaikka representaatiot ovatkin kapeita verrattuna seksuaalikasvatusoppaiden kuvitukseen. Onko myös niin, että oppaissa käytetyt piirroskuvat kuitenkin mahdollistavat sen, että kuvissa pystyttiin näyttämään eksplisiittisesti kuvia seksiasennoista ja sukupuolielimistä. Olisiko kuvat, joissa oikeat

ihmiset näyttävät tällaisia seksiasentokuvia tai sukuelimiä liian pornoa, eli sellaista mitä ei voi oppaissa näyttää. Ja puolestaan Ilta-Sanomien valokuvissa, joissa on oikeita, joten eikö niissä näytetä seksitapoja ja -asentoja kuvaavammin, sillä ne olisivat liian pornomaisia iltapäivälehden sivuille. Myös epäluonnollisten kuten violettien ja sinisten kehojen kuvaaminen osaltaan seksuaalisuuden ja seksin käsittelyyn liittyvää kesyttämistä. Eli ei kuvata tabuja tai ”järkyttäviä” asioita niin ”totuudenmukaisesti” vaan tehdään asiasta ”helpommin sulateltava”.

Pohdittua lisäksi se, että julkaisija ja julkaisupaikka voivat näkyä aineistojen sisällössä. Ilta-Sanomien aineisto on julkaistu osiossa nimeltä Seksi ja parisuhde, joten seksin ja parisuhteen yhdistäminen julkaisupaikan nimessä voi vaikuttaa julkaisujen sisältöön. Ehkä ilman parisuhteen mainitsemista otsikossa voisivat julkaisujen sisällöt olla monipuolisempia ja huomioida seksiä kumppanusseksiä laajemmin. Lisäksi valtakunnallisesti suositun iltapäivälehden tulee toiminnassaan huomioida taloudellinen kannattavuus, joten ehkä he ajattelevat, että seksuaalisuuden ja seksuaalisen suuntautumisen monipuolinen käsittely ei kosketa tai jopa työntää pois heidän laajaa ostajakuntaansa. Puolestaan seksuaalikasvatusoppaat ovat julkaistu varsinkin hiv-tartuntoja eniten koskettavan väestöryhmän seksuaaliterveyttä edistävän Hivpointin¹³ puolesta, joten kohderyhmänsä puolesta aineistossa heidän oppaat ottavat esimerkiksi homomiehet Ilta-Sanomien kirjoituksia paremmin huomioon.

Intersektionaalisuuden kannalta pohdin missä ovat naisten ja naistenvälisen seksin seksuaalikasvatusoppaat? Toisaalta miksi pitää tehdä erillisiä oppaita? Eikö kaikkien olisi hyvä tietää toistenkin näkökulmasta seksistä? Miten esimerkiksi seksuaalikasvatusoppaita jakava koulu voi tietää kelle suunnata miesten väliseen seksiin paneutuvat oppaat? Jos samassa oppaassa käsiteltäisiin kaikki asiat tai ainakin mainittaisiin lisätiedon paikan kanssa niin eikö se antaisi yksilölle kattavamman ja perusteellisemmän ja ”silmiä avaavamman” käsityksen seksistä? Nyt erilliset oppaat eriyttävät seksin käsityksiä tiettyihin ryhmiin. Samalla oppaat marginalisoivat ja eriyttävät erilaisia seksinharrastajia omiksi ryhmikseen, kun kaikkien seksuaalisuutta ei käsitellä samassa oppaassa, vaan esimerkiksi homoseksuaaleille ja transseksuaaleille on omat oppaansa.

Aineistosta puuttuu kokonaan klitoriksen, peniksen ja vulvan eri osien erittely ja orgasmit mainitaan melko harvoin. Aineisto opastaa opetteluun ja valmistautumiseen sekä painottaa nautintoa osana seksiä, mutta ei kerrota miten käytännössä saavuttaa nautintoa tai millä tavoin kosketella lisätäkseen nautintoa. Onko varsinkin seksuaalikasvatusoppaiden tarkoitus kuitenkin ehkäistä seksitauteja ja ei haluttuja raskauksia nautinnon käytännön opetusten sijaan. Aineistossa esitellään seksitapoja, kuten sukuelinten hierominen toisiaan vasten, mutta ei esitellä miten niitä

¹³ Hivpointin kohderyhmää ovat hiv-tartunnan saaneet, heidän läheiset ja ihmiset, jotka ovat haavoittuvammassa asemassa hiv-tartunnan suhteen. Haavoittuvaan asemaan kuuluvat muun muassa miehet, joilla on seksiä miesten kanssa ja maahanmuuttajat. (Hivpoint 2023.)

voisi hieroa toisiaan vasten, tämä sama toistuu kaikkien oppaiden kohdalla, paitsi Anaaliseksi-oppaassa, jossa yhdyntäasentoja esitellään tarkemmin. Kerrotaan opettelusta ja valmistautumisesta paljon, mutta ei kuitenkaan yksityiskohtaisesti kerrota esim. mitä ja miten antaa suuseksiä tai missä asennoissa ja miten liikkua ja mitä muuta tehdä yhdynnän aikana. Myöskään ehkäisyn käyttöä ei näytetä.

Tutkielmani tulokset ovat melko samankaltaiset aiemman aiheeseen liittyvän tutkimuksen kanssa, kuten tulokset osiossa osoitin. Merkittävimpana eroavaisuutena seksitapojen kuvaus. Aiemman tutkimuksen perusteella on havaittu, ettei koulun seksuaalikasvatuksessa kuvata seksivälineitä, peniksen, vaginan tai anuksen hyväilyä suulla, anaaliseksiä tai vulvien hieromista toisiaan vasten tai sukuelinten hyväilyä käsin (Haatainen 2017, 106 – 108; 111). Kuitenkin tämän tutkielman perusteella näistä kaikista kerrotaan virallisemmän seksuaalikasvatuksen aineistossa ja melkein jokaista näistä myös näytetään kuvin. Tutkielmassani havaitsin, että oppaissa käytetään seksuaalisuuden kesyttämisen strategioita, mutta aikaisempaa tutkimusta etsiessäni löytänyt tästä esimerkkejä. Tutkielmassani havaitsin myös, ettei aseksuaalisuutta käsitellä. Aseksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta en myöskään löytänyt aikaisempaa tutkimustausta etsiessäni materiaalia.

Tämän tutkielman tulosten ja aiemman tutkimuksen eroavaisuuksienkin takia näen aiheen jatkotutkimuksen tärkeänä. Yksi tärkeä jatkotutkimuksen kohde mielestäni perustellusti on, seksin tutkiminen vielä laajemmasta materiaalista kuin mitä tässä tutkielmassa on käytetty. Tällaisella laajasti esimerkiksi koulukirjoja, tv-ohjelmia, elokuvia, musiikkikappaleiden sanoituksia, viranomaistekstejä, sanomalehtiä, blogeja, YouTube-videoita ja muita sosiaalisen median sisältöjä analysoivalla tutkimuksella saadaan tietoa merkityksellistämisen tavoista, jotka esiintyvät laajemmin ja kokonaisvaltaisemmin yhteiskunnassamme ja näin vaikuttavat sosiaalisen maailman rakentumiseen seksinkin osalta. Lisäksi tutkimusta voisi toteuttaa aineistoilla, joiden ei olla aiemmin nähty liittyvän toisiinsa, koska näin Rosen (2016, 196) mukaan saadaan kiinnostavimpia tutkimuksia diskurssianalyysin kentällä.

Tärkeää olisi tutkia myös poliittisten ideologioiden ja niiden valtasuhteiden vaikutusta käsityksiin seksistä ja onko seksiin liittyvät asiat yhdenvertaisia. Ovatko ihmisoikeuksiin pohjautuvat seksuaalioikeudet vaarassa myös Euroopassa? Yhdysvalloissa esimerkiksi oikeus tietoon seksuaalisuudesta on paikoin kumottu. Esimerkiksi EU:n, YK:n ja muiden ihmisoikeuksiin ja seksuaalioikeuksiin vaikuttavien toimijoiden linjausten, toiminnan ja sopimusten vaikutusta Suomalaiseen seksipolitiikkaan ja sen myötä seksuaalikasvatukseen, olisi kiinnostavaa tutkia. Suomen uusi raiskauslainsäädäntö ei ollut vielä voimassa aineiston keruun aikaan. Joten raiskauslainsäädännön määrittelemän seksin suostumusperustaisuuden näkymistä uusissa seksuaalikasvatusmateriaaleissa olisi hyvä tarkastella jatkotutkimuksen avulla.

Maisterintutkielmani tutkimustehtävä selvittää diskurssien tunnistamista ja niihin liittyviä valtasuhteista. Puolestaan jatkotutkimuksessa voisi keskittyä mitä-kysymysten sijaan miten-kysymyksiin eli selvittää sitä, miten diskurssit seksistä ja siihen liittyvistä valtasuhteista muodostuvat eri lähteissä. Esimerkiksi kielelliset valinnat tai kuvien asetelut ja seksin määritelmien ja valtasuhteiden rakentuminen niiden kautta olisivat mielenkiintoinen tutkimuskohde.

KIRJALLISUUS

- Airasvirta, Elisa (Ilta-Sanomat 27.6.2022): Eduskunta hyväksyi lain – Jatkossa seksi ilman suostumusta on raiskaus myös rikoslaissa. Saatavilla <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008910740.html>, luettu 3.5.2023.
- Apu (2023): Seksi. Saatavilla <https://www.apu.fi/teemat/seksi>, luettu 24.3.2023.
- Barker, Meg-John, Rosalind Gill & Laura Harvey (2018): Mediated intimacy: Sex advice in media culture. *Sexualities*, 21:8, 1337-1345. Saatavilla DOI: 10.1177/1363460718781342.
- Brusila, Pirkko (2008): Lukijalle. Teoksessa Brusila, Pirkko (toim.): Seksuaalisuus eri kulttuureissa. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Collins, Patricia Hill (2015): Intersectionality's Definitional Dilemmas. *Review of Sociology*, 41, 1 – 20.
- Duodecim Koulun terveyskirjasto (2020): Nuorten seksuaalisuus ja seksuaaliterveys. Saatavilla <https://www.koulunterveyskirjasto.fi/aihe/opettajalle-ja-opiskeluohjelmalle/opettajan-opas-nuorten-seksuaalisuus-ja-seksuaaliterveys>, luettu 30.3.2020.
- Eskola, Jari & Juha Suoranta (1998): Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.
- Foucault, Michel (1998): Seksuaalisuuden historia. Tiedontahto, Nautintojen käyttö, Huoli itsestä. Gaudeamus.
- Haasio, Ari & Markku Mattila (2022): Suomalaisen seksin historia. Helsinki: Avain.
- Haataja, Marika (2022): Ihmisiä nautintojen ajassa. Kuinka käsitykset seksuaalisuudesta muuttuvat? Gaudeamus.
- Haataja, Marika (2019): Ohjattuja seksuaalisia nautintoja. Tampere: PunaMusta Oy – Yliopistopaino.
- Haataja, Marika (2018): Tavoittelemisen arvoinen nautinto suomalaisissa seksuaaliopaskirjoissa. *Kulttuurin tutkimus* 35 : 1-2, 15 – 25.
- Haataja, Marika & Tuula Juvonen (2019): Heterosexercising women's sexual pleasure in Finnish sex manuals. *Sexualities*, 22 : 7 – 8, 1217-1233.
- Haatanen, Mariia (2017): Seksuaalisuus, sukupuoli ja ehkäisy seksuaalikasvatuksessa: Yläkoulun terveystieto ja ei-heteroseksuaaliset nuoret. Tampereen yliopisto.

- Haavio-Mannila, Elina & Osmo Kontula (1992): Suomalainen seksi 1992. Kyselylomake. Yhteiskunnallinen tietoarkisto. Saatavilla <https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD1243>, luettu 23.3.2023. Kyselylomake on osa aineistoa Haavio-Mannila, Elina (Helsingin yliopisto) & Kontula, Osmo (Helsingin yliopisto): Suomalainen seksi 1992 [sähköinen tietoaineisto]. Versio 2.0 (2018-08-10). Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD1243>
- Haavio-Mannila, Elina & Osmo Kontula(2003): Sexual Trends in the Baltic Sea Area. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Halonen, Kaisa & Taneli Kylätasku (2016): Rippikouluissa puhutaan myös seksistä. Kirkko ja kaupunki. Saatavilla <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/rippikoulussa-puhutaan-myos-seksis-1>, luettu 9.5.2023.
- Harjunen, Hannele (2006): Käsitteitä lihavan naisen seksuaalisuudesta. Teoksessa Kinnunen, Taina & Anne Puuronen (toim.): Seksuaalinen ruumis. Kulttuurilliset lähestymistavat. Helsinki: Gaudeamus.
- Harvey, Laura & Rosalind Gill (2012): The Sex Inspectors. Self-help, Makeover, and Mediated Sex. Teoksessa: Ross, Karen (toim.): The handbook of Gender, Sex, and Media. John Wiley & Sons Ltd.
- Hatakka, Mari (2011): Nainen, mies, rakkaus, seksi – Heterosuhteen kulku, kulttuurinen malli ja sitä selittävät diskurssit kahden omaelämäkertaa-aineiston valossa. Helsingin yliopisto. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6746-4>, luettu 5.5.2023.
- Heikkinen, Teppo (2023): Kirjoitetaan hiv ja aids pienellä. Hivpoint. Saatavilla <https://hivpoint.fi/yleinen/kirjoitetaan-hiv-ja-aids-pienella/>, luettu 26.4.2023.
- Helsinki Pride -yhteisö ry (2023): Yhteisön historiaa. Saatavilla: <https://pride.fi/meista/pride-historiaa/>, luettu 3.5.2023.
- Hill, B.J, Q. Rahman, D.A. Bright & S.A. Sanders (2010): The semantics of sexual behavior and their implications for HIV/AIDS research and sexual health: US and UK gay men's definitions of having "had sex", AIDS Care, 22:10, 1245-1251, Saatavilla: DOI: [10.1080/09540121003668128](https://doi.org/10.1080/09540121003668128), luettu 4.5.2023.
- Hivpoint (2023): Hivpoint lyhyesti. Saatavilla <https://hivpoint.fi/hivpoint-lyhyesti/>, luettu 11.5. 2023.
- Horppu, Anna (2020): "Ai olikse se, joka ei käynyt suihkussa?" Miten Big Brother Suomi -ohjelmasta uutisoidaan? Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/336900/Horppu_Anna.pdf?sequence=2, luettu 5.5.2023.
- Hyttinen, Nelli (2019): Yhdyntä kuin puukonisku? – Yhdyntäkipu on pelottava vaiva, joka voi lopettaa seksin ja saada naisen elämän umpisolmuun. Saatavilla <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/09/15/yhdynta-kuin-puukonisku-yhdyntakipu-on-vaiettu-vaiva-joka-voi-lopettaa-seksin>, luettu 31.3.2023.
- Hänninen, Vilma (1999): Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy. Saatavilla: <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-5597-5>, luettu 1.4.2021.
- IGLA-Europe (2023): Deadliest Rise in Anti-LGBTI Violence in over a Decade, Our Annual Report Shows. Saatavilla: <https://www.ilga-europe.org/press-release/deadliest-rise-anti-lgbti-violence-decade/>, luettu 3.5.2023.

- Ihmisoikeusliitto (2023): Seksuaali- ja lisääntymistervyyes ja -oikeudet. Saatavilla <https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/seksuaalioikeudet/>, luettu 12.5.2023.
- Iltalehti (2023a): Huippukivaa seksiä. Saatavilla <https://www.iltalehti.fi/huippukivaa-seksia>, luettu 11.5.2023.
- Iltalehti (2023 b): Seksuaalisuus ja suhteet. Saatavilla <https://www.iltalehti.fi/seksuaalisuusjasuhteet>, luettu 11.5.2023.
- Iltalehti(2023 c): Piristä seksielämää. Saatavilla <https://www.iltalehti.fi/kaalimato>, luettu 11.5.2023.
- Ilt-Sanomat (2023): Seksi ja parisuhde. Saatavilla <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/>, luettu 11.5.2023.
- Jameson, Frederic (1981): The Political Unconscious: Narrative as a Socially Symbolic Act. Lontoo: Methuen.
- Jokela, Satu, Pauliina Luopa, Anni Hyvärinen, Tupu Ruuska, Tuija Martelin & Reija Klemtti (2020): Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi: Kouluterveyskyselyn tuloksia 2019. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos: Työpäpöri 38/2020. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140742/URN_ISBN_978-952-343-580-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y, luettu 31.3.2023.
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (2016): Diskurssiaanlyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Eeva: Päiväkirjat tiedon lajana. Teoksessa Lijeström, Marianne (toim.): Feminitinen tietäminen: Keskustelua metodologiasta. Vastapaino, Tampere 2004, 118 – 140.
- Jolly, S., Cornwall, A., & Hawkins, K. (2013). Women, Sexuality and the Political Power of Pleasure. London: Zed Books.
- Joyal, Chrisitan C. (2018): Controversies in the definition of paraphilia. The Journal of Sexual Medicine, 15:10, 1378 – 1380. Saatavilla [https://www.jsm.jsexmed.org/article/S1743-6095\(18\)31111-1/abstract](https://www.jsm.jsexmed.org/article/S1743-6095(18)31111-1/abstract).
- Just wear it.fi (2020): Seuraava vuosi tuo tullessaan uusia tuulia! Instagrampostaus. Saatavilla <https://www.instagram.com/p/CI78SFKhRRd/>, luettu 19.3.2021.
- Juvonen, Tuula (2002): Niin makaa kuin petaa: Lomaketutkimuksen ongelmat ja homoseksuaalisuus suomalaisissa seksitutkimuksissa. Sosiologia 39:4, 309 – 321.
- Kaijser, Anna & Annica Kronsell (2014): Climate change through the lens of intersectionality. Environmental Politics, 23:3, 417-433. Saatavilla DOI: 10.1080/09644016.2013.835203.
- Karhulehto, Sanna, Tuija Saresma, Hannele Harjunen & Johanna Kantola (2012): Intersektionalisuus metodologiana ja performatiivisen intersektionaalisuuden haaste. Naistutkimus 4. Saatavilla https://www.researchgate.net/publication/315657801_Intersektionaalisuus_metodina_sukupuolentutkimuksessa.
- Kempainen, Annu & Kerttu Tarjamo (2023): Helsinki Pirde ja Seta: vihanlietsonta ja kohut luovat konkreettista väkivallan uhkaa. Saatavilla: <https://seta.fi/2023/04/26/helsinki-pride-yhteiso-ja-seta-vihanlietsonta-ja-kohut-luovat-konkreettista-vakivallan-uhkaa/>, luettu 3.5.2023.

- Kempainen, Emmi (2012): RIPPIKOULUN OPPIKIRJOJEN SEKSUAALI- JA PERHE-ETIIKKA. Helsingin yliopisto. Saatavilla <https://core.ac.uk/reader/14924500>, luettu 9.5.2023.
- Kinnunen, Taina & Anne Puuronen (2006): Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat. Helsinki: Gaudeamus.
- Kirkkohallitus (2017): Suuri Ihme. Rippikoulusuunnitelma 2017. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 60, Kirkko ja toiminta. Helsinki: Kirkkohallitus. Saatavilla <https://evl.fi/documents/1327140/39461555/Suuri+Ihme+-+Rippikoulusuunnitelma+2017/758d0926-f7b9-3e63-bc2b-93ffaab30f90>, luettu 9.5.2023.
- Kolehmainen, Marja (2012). Tracing ambivalent norms of sexuality: Agony columns, audience responses and parody. *Sexualities* 15: 8, 978 – 994.
- Kolehmainen, Maija, Seppo Taskinen & Ossi Lindel (2010): Esinahan kirurgia. Lääketieteellinen aikakauskirja *Duodecim*, 126:1, 75 – 83. Saatavilla <https://www.duodecimlehti.fi/duo98530>, luettu 31.3.2023.
- Kontula, Osmo (1993): Kirjan aineistot. Teoksessa Kontula, Osmo & Elina Haavio-Mannila (toim.): Suomalainen seksi. Tietoa Suomalaisten sukupuolielämän muutoksesta. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Kontula, Osmo (2008): Halu & intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä. Helsinki: Otava.
- Kontula, Osmo (2013): Sukupolvet ja seksuaaliset arvot Suomessa. Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksen työpaperi 2013 (3).
- Kontula, Osmo (2016 a): Miehet haluavat seksiä useammin kuin naiset. Tietovuotoartikkeli 4/2016. Saatavilla <https://www.vaestoliitto.fi/artikkelit/miehet-haluavat-seksia-useammin-kuin-naiset/>, luettu 19.5.2023.
- Kontula, Osmo (2016 b): Lemmen paula. Seksuaalinen hyvinvointi parisuhdeonnan avaimena. *Perhebarometri* 2016. Helsinki: Väestöliitto ry.
- Kontula, Osmo (2019 a): Ketkä haluavat paljon seksiä. Tietovuoto-artikkeli 10/2019. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos. Saatavilla: <https://www.vaestoliitto.fi/artikkelit/ketka-haluavat-paljon-seksia/>, luettu 19.5.2023.
- Kontula, Osmo (2019 b): Itsetyydytys. Ongelmasta vapautumisen symboliksi. Teoksessa: Laqueur, Thomas W.: Seksiä yksin. Masturbaation kulttuurihistoria. Helsinki: Into Kustannus Oy.
- Kontula, Osmo (2021): *The Sexual Mind. Exploring the Origins of Arousal*. Helsinki: Väestöliitto ry.
- Kontula, Osmo & Elina Haavio-Mannila (1993): Esipuhe. Teoksessa Kontula, Osmo & Elina Haavio-Mannila (toim.): Suomalainen seksi. Tietoa Suomalaisten sukupuolielämän muutoksesta. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Kontula, Osmo & Kati Kosonen (1994): Seksiä lehtien sivuilla. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Kontula, Osmo & Henna Meriläinen (2007): Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos. Katsausksia E 26. Saatavilla <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/7c755e1a-koulun-seksuaalikasvatus-2000-luvun-suomessa.pdf>, luettu 10.5.2023.

- Korento ry (2023). Saatavilla <https://korento.fi/tietoa/vulvodynia/>, luettu 31.3.2023.
- Kukka, Anni (2019). Kilpailevat diskurssit vakiintuneissa parisuhteissa olevien keskusteluissa seksistä. Helsingin yliopisto. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201906112518>, luettu 5.5.2023.
- Laqueur, Thomas W.(2019): Seksiä yksin. Masturbaation kulttuurihistoria. Helsinki: Into Kustannus Oy.
- Lehtipiste Oy (2023a): Cafe. Saatavilla <https://www.lehtipiste.fi/aikakaushetket/trendilehdet/muoti-miehet/968135.html>, luettu 10.5.2023.
- Lehtipiste Oy (2023 b): Koko maan kattava jakelu- ja markkinointiyhtiö. Saatavilla <https://www.lehtipiste.fi/lehtipiste-oy>, luettu 11.5.2023.
- Lehtonen, Jukka (2006): Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt Suomen kunnissa. Keinoja ja ideoita yhdenvertaisuuden tueksi. Helsinki: Työministeriö. Tutkimukset ja selvitykset 8:2006.
- Liljeström, Marianne (2004 a): Kokemukset ja kontekstit historiankirjoituksessa. Teoksessa: Liljeström, Marianne (toim.): Feminitinen tietäminen: Keskustelua metodologiasta. Vastapaino, Tampere 2004, 141 – 166.
- Liljeström, Marianne (2004 b): Feminitinen metodologia – mitä se on? Teoksessa: Liljeström, Marianne (toim.): Feminitinen tietäminen: Keskustelua metodologiasta. Vastapaino, Tampere 2004, 9 – 22.
- Malm, Karla Helena (2017): Normaalien muuttuvat rajat. Seksuaalikasvatus peruskoulun oppikirjoissa vuosina 1972-2013. Helsingin yliopisto.
- Matilainen, Tuukka (Iltalehti 17.3.2020): Iltalehteä luetaan ennätysellisen paljon – printtilehdellä yhä merkittävä yleisö. Saatavilla <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/dc35057b-6488-4c83-8d9f-e7f31d2d7b73>, luettu 22.3.2021.
- Mehiläinen (2023): Seksuaaliterapia. Saatavilla <https://www.mehilainen.fi/seksuaalisuus/seksuaaliterapia>, luettu 24.3.2023.
- Moilanen, Pentti & Pekka Räihä (2015): Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa: Valli, Raine & Juhani Aaltonen: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. PS-kustannus, Jyväskylä 2015, 52--73.
- MTV3 (31.5.2001): Terveystieto vahvistettiin omaksi oppiaineeksi. Saatavilla <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/terveystieto-vahvistettiin-omaksi-oppiaineeksi/1972934>, luettu 10.5.2023.
- MTV-uutiset (26.1.2020): Kaisa järjestää aikuisille naisille ”seksivalistusta, joka olisi pitänyt saada jo koulussa” – paljastaa nyt mitä meille ei kerrota. Saatavilla <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/kaisa-jarjestaa-aikuisille-naisille-seksivalistusta-joka-olisi-pitanynt-saada-jo-koulussa-paljastaa-nyt-mita-meille-ei-kerrota/7696934>, luettu 24.3.2023.
- Mustola, Kati & Johanna Pakkanen (2007): Johdanto. Teoksessa Mustola, Kati & Johanna Pakkanen(toim.): Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjenhistoriaa. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy.
- Musotola, Kati (2007): Suomalaisten lesbo- ja homoliikkeiden historiaa. Teoksessa Mustola, Kati & Johanna Pakkanen(toim.): Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjenhistoriaa. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy.

- Mäntymaa, Antti (2012): Pikkutuhmaa aamutuimaan – sukupuoli ja seksi radion aamuohjelmissa. Lähikuva 25 : 4.
- Määttäinen, Varpu (2013): "Relationship care" – Seksivälineet suomalaisissa naistenlehdissä 2000-luvun alussa. Helsingin yliopisto.
- Nikunen, Kaarina, Susanna Paasonen & Laura Saarenmaa (2005): Anna meille tänä päivänä meidän... eli kuinka porno työntyi osaksi arkea. Teoksessa Nikunen, Kaarina, Susanna Paasonen & Laura Saarenmaa (toim.): Jokapäiväinen pornomme – media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri. Tampere: Vastapaino.
- Näre, Sari (2016): Sota ja seksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Opetushallitus (2004): Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet_2004.pdf, luettu 10.5.2023.
- Opetushallitus (2014): Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf, luettu 15.5.2023.
- Piha, Juhana (2021): Erektiohäirö. Teoksessa Lääkärikirja Duodecim. Saatavilla <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00391>, luettu 31.3.2023.
- Pöntinen, Riikka (2021): "Parhaiten tähän auttas se et ois poikaystävä mutta eipä sellasta oo, lähinnä vertaistukee tähän tuskaan": Tyttöjen ja nuorten naisten seksuaalinen toimijuus demi.fi-keskustelupalstalla. Tampereen yliopisto. Saatavilla: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/130445>, luettu 5.5.2023.
- RFSU (2023a): Tietoja Suomen RFSU oy:sta. Saatavilla <https://www.rfsu.com/fi/tietoa-rfsusta-yrityksena/>, luettu 24.3.2023.
- RFSU (2023b): Seksuaalikasvatus kuuluu kaikille. Saatavilla <https://www.rfsu.com/fi/seksuaalikasvatus/>, luettu 24.3.2023.
- RFSu (2023c): Aikuisuus. Saatavilla <https://www.rfsu.com/fi/seksuaalikasvatus/aikuisuus/>, luettu 24.3.2023.
- Rikoslaki 1994/316. Annettu Helsingissä 29.4.1994. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19940316>, luettu 3.5.2023.
- Rikoslaki 1998/563. Annettu Helsingissä 24.7.1998.
- Rikoslaki 2022/723. Annettu Naantalissa ja Helsingissä 8.7.2022. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220723>, luettu 7.5.2023.
- Ritamies, Marketta (2006): Sinappikylvystä ehkäisytablettiin. Suomalaisen perhesuunnittelun historia. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 44:2006.
- Ronkainen, Suvi, Leila Pehkonen, Sari Lindblom-Yläne & Eija Paavilainen (2011): Tutkimuksen voimasanat. WSOYPro Oy, Helsinki.
- Rose, Gillian (2016): Visual Methodologies – An Introduction to Researching with Visual Materials (4th edition). London: SAGE Publications Ltd.
- Rossi, Leena-Maija (2005): Halukasta ja mukautuvaa. Katumainonta arjen heteroseksualisoijana. Teoksessa Nikunen, Kaarina, Susanna Paasonen & Laura Saarenmaa (toim.): Jokapäiväinen pornomme – media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri. Tampere: Vastapaino.
- Ruutu (2023): Sex tape Suomi. Saatavilla <https://www.ruutu.fi/ohjelmat/sex-tape-suomi>, luettu 24.3.2023.

- Saarenmaa, Laura (2005): Käsi sydämellä, povi paljaana. Iltapäivälehtien kansikuvatyttöjen avomieliset tunnustukset. Teoksessa Nikunen, Kaarina, Susanna Paasonen & Laura Saarenmaa (toim.): Jokapäiväinen pornomme – media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri. Tampere: Vastapaino.
- Saaristo, Kimmo & Kimmo Jokinen (2010): Sosiologia. Helsinki: WSOYpro OY.
- Salonen, Marko (2005): Hiljainen heteroseksuaalisuus? Nuoret, suojaikäraja ja itsemäärääminen. Tampereen yliopisto. Saatavilla: <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-6259-9>, luettu 5.5.2023.
- Sanders Stephanie A., Brandon J. Hill, William L. Yarber, Cynthia A. Graham, Richard A. Crosby & Robin R. Milhausen (2010): Misclassification bias: diversity in conceptualisations about having 'had sex'. *Sexual Health* 7:1, 31 – 34. Saatavilla: <https://doi.org/10.1071/SH09068>, luettu 4.5.2023.
- Santalahti, Tarja (2018): Opettajan opas – Nuorten seksuaalisuus ja seksuaaliterveys. Saatavilla: <https://www.terveyskirjasto.fi/oos00001/nuorten-seksuaalisuus-ja-seksuaaliterveys?q=seksi>, luettu 31.8.2022.
- Sarup, Madan & Tasneem Raja (1996): Identity, culture and the Postmodern. Edinburg: Edinburg University Press. Saatavilla: <http://search.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=9581&site=ehost-live>, luettu 1.4.2021.
- Sateenkaarihistorian ystävät ry (2023): Suomen sateenkaarihistorian aikajana. Saatavilla: <https://sateenkaarihistoria.fi/aikajana/>, luettu 2.5.2023.
- Schick, Vanessa R., Joshua G. Rosenberg, Debby Herbenick, Erika Collazo, Stephanie A. Sanders & Michael Reece (2016): The Behavioral Definitions of "Having Sex With a Man" and "Having Sex With a Woman" Identified by Women Who Have Engaged in Sexual Activity With Both Men and Women. *The Journal of Sex Research* 53:4 – 5, 578 – 587. Saatavilla <https://doi.org/10.1080/00224499.2015.1061632>, luettu 4.5.2023.
- Scott, Shelby B., Lane Ritchie, Kayla Knopp, Galena K. Rhoades, & Howard J. Markman (2018): Sexuality Within Female Same-Gender Couples: Definitions of Sex, Sexual Frequency Norms, and Factors Associated with Sexual Satisfaction. *Archives of Sexual Behavior* 47:3, 618 – 692. Saatavilla <https://doi.org/10.1007/s10508-017-1077-3>, luettu 4.5.2023.
- Seppänen, Oona (YLE 3.7.2022): Nuoren naisen häpeää peittelevä toimenpide ja suurperheen äidin pelastus – aborttilainsäädännöllä on lyhyt historia Suomessa. Saatavilla <https://yle.fi/a/3-12519868>, luettu 2.5.
- Seta (2023 a): Sateenkaarisanasto. Saatavilla <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>, luettu 31.3.2023.
- Seta (2023 b): Sateenkaarihistoria Suomessa. Saatavilla <https://seta.fi/ihmisoikeudet/sateenkaarihistoria-suomessa/>, luettu 25.4.2023.
- Sewell, Kelsey K., Larissa A. McGarrity & Donald S. Strassberg (2017): Sexual Behavior, Definitions of Sex, and the Role of Self-Partner Context Among Lesbian, Gay, and Bisexual Adults. *Journal of Sex Research* 54:7, 825 – 831. Saatavilla: DOI: 10.1080/00224499.2016.1249331, luettu 4.5.2023.
- Sievers, Kai, Osmo Koskelainen & Kimmo Leppo (1974): Suomalaisten sukupuolielämä. Porvoo, Helsingin: WSOY.
- Sihvonen, Viivi: (2019) Vulvodynia ja nonkommunikaatio. Helsingin yliopisto.

- Sorainen, Anttu: Edvard Westermarck. Teoksessa Mustola, Kati ja Johanna Pakkanen (toim.): Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa.
- Spišák, Sanna (2022): "Seksi on kahden ihmisen välinen intiimi tapahtuma." Alaikäiset, pornografia ja käsitykset seksistä. Seksologinen aikakauskirja 4 : 1. Saatavilla: https://seksologinenseura.fi/wp-content/uploads/2022/01/Aikakauskirja4-2_Spisak_F.pdf, luettu 14.5.2023.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko (2023 a): Rippikoulun suosio pysyy – turvallinen ilmapiiri entistä tärkeämpää. Saatavilla <https://evl.fi/uutishuone/tiedotearkisto/-/items/item/47408/Rippikoulun+suosio+pysyy+-+turvallinen+ilmapiiri+entista+tarkeampaa>, luettu 8.5.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko (2023 b): Piispainkokouksen hyväksymät rippikoulukirjat. Saatavilla: <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/rippikoulu/rippikoulukirjat>, luettu 9.5.2023.
- Taavetti, Riikka (2021): Suomalaisuus ja seksi FINSEX-tutkimusten käsitteelliset rajat 1971–1999. Teoksessa Kaihovirta, Matias & Tiina Lintunen (toim.): Työväki ja seksi. Aatteet, normit ja kokemukset. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, Väki voimakas, 34.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2020): Seksuaalisuuden ja sukupuolen sanasto. Saatavilla <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/seksuaalisuus-puheeksi/seksuaalisuuden-ja-sukupuolen-sanasto>, luettu 31.8.2022.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2022): Tasa-arvosanasto: Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>, luettu 12.5.2023.
- Terveystalo (2023): Seksuaaliterapia ja -neuvonta. Saatavilla <https://www.terveystalo.com/fi/palvelut/seksuaaliterapia>, luettu 24.3.2023.
- Terävä, Hanna (2021): Seksuaalikasvatus pitäisi aloittaa jo päiväkodissa, sanoo terapeutti, joka näkee puutteellisen seksuaalikasvatuksen tulokset vastaanotollaan. Yle. Saatavilla <https://yle.fi/a/3-12035270>, luettu 19.5.2023.
- Tormulainen, Aino (2014): Tyttöenergiällä kasvaneet. Tytöille suunnatun populaarikulttuurin lähihistoriaa. Kasvatus & Aika 8 : 3, 23 – 35. Saatavilla <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68629/29974>, luettu 10.5.
- Tormulainen, Aino (2012). Seksuaalisuuden käsittely Demi-lehdessä: ihastumista, rakastumista ja heterouden horjuttamista. Nuorisotutkimus 3/2012.
- Tuovinen, Liisa (2008): Kotoinen luterilaisuus suomalaisessa arjessa. Teoksessa Brisila, Pirkko (toim.): Seksuaalisuus eri kulttuureissa. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Valtioneuvosto (2022 a): Seksuaalirikoslain uudistus tulee voimaan ensi vuoden alussa. Saatavilla <https://valtioneuvosto.fi/-/1410853/seksuaalirikoslain-uudistus-tulee-voimaan-ensi-vuoden-alussa>, luettu 3.5.2023.
- Valtioneuvosto (2022 b): Aborttilain muutokset vahvistettu. Valtioneuvoston tiedote. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/aborttilain-muutokset-on-vahvistettu>, luettu 3.5.2023.

- Ventelä, Anne(2022) Puhutaan seksistä. Helsingin Sanomat. Saatavilla <https://www.hs.fi/perhe/art-2000008749751.html>, luettu 19.5.2023.
- Vesanen, Kristiina (2020): Seksuaalinen mielihyvä ja naitinto koulun seksuaalikasvatuksessa. Yhteiskuntapolitiikka 85 : 4, 443 – 448.
- Vuori, Jaana a: Aineiston tuottaminen. Jaana Vuori: Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietokirjasto, Tampere. Saatavilla <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/aineiston-tuottaminen/>, luettu 12.8.2021
- Vuori, Jaana b: Mediatekstit. Teoksessa: Jaana Vuori: Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietokirjasto, Tampere. Saatavilla <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/mediatekstit/>, luettu 12.8.2021.
- Väestöliitto (2023): FINSEX – Suomalaisen seksuaalisuus. Saatavilla https://www.vaestoliitto.fi/tutkimus/perheiden-hyvinvointi/finsex/?gclid=CjwKCAjwvJyBhApEiwAWz2nLcnxRCTGNJg8nBKfEX67TDGCAnF2GA--gRhduU63N7a6jwP5lEliERoCbHgQAvD_BwE, luettu 19.5.2023.
- Väestöliitto (2020): Seksuaalisuus. Saatavilla <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/murrosika/seksuaalisuus/>, luettu 30.3.2020.
- Väestöliitto (2022a): Seksi. Saatavilla <https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaaliterveys/nuori-ja-seksuaaliterveys/seksi/>, luettu 31.8.2022.
- Väestöliitto (2022b): Aikuinen ja seksuaaliterveys. Saatavilla <https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaaliterveys/aikuinen-ja-seksuaaliterveys/>, luettu 24.3.2023.
- Väestöliitto(2022c): Seksuaalioikeudet. Saatavilla <https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaalioikeudet>, luettu 24.3.2023.
- World Health Organization (2006): Defining sexual health. Report of a technical consultation on sexual health 28. – 31. January 2002, Geneva. Geneva: World Health Organization. Saatavilla <https://www.cesas.lu/perch/resources/whodefiningsexualhealth.pdf>, luettu 23.3.2023.
- Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325. Annettu Helsingissä 30.12.2014. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>, luettu 18.5.2023.

AINEISTOLÄHTEET

Hivpoint (2017a): Seksiä on monenlaista. Saatavilla https://hivpoint.fi/wp-content/uploads/2020/09/Nuorten_esite_nettiin_aukeamat.pdf, ladattu 28.3.2020.

Hivpoint (2017b): YLPEYS – Identiteetistä ja seksuaalisuudesta nuorille miehille. Saatavilla https://hivpoint.fi/wp-content/uploads/2020/09/YLPEYS2018_netti.pdf, ladattu 20.10.2020.

Hivpoint (2017c): Seksi ja trans. Saatavilla https://hivpoint.fi/wp-content/uploads/2020/09/Trans_ja_seksi_esite_2017.pdf, ladattu 13.3.2020.

Hivpoint (2017d): Anaaliseksi ABC – miehille, joilla on seksiä miesten kanssa. Saatavilla https://hivpoint.fi/wp-content/uploads/2020/09/AnaaliABC105x148_2017_netiversio.pdf, ladattu 12.10.2020.

- Hivpoint (2020): Esitteet. Saatavilla <https://hivpoint.fi/esitteet/>, luettu 8.3.2021.
- IS 3/20: Valkonen, Noora (Ilta-Sanomat 23.3.2020): 7 seksivinkkiä miehiltä naisille – nämä moni mies haluaisi naisten ymmärtävän. Saatavilla: <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000006449800.html>, ladattu 31.3.2021.
- IS 4/20: Valkonen, Noora (Ilta-Sanomat 7.4. 2020): ”Peruutas tänne” – suomalaiset kertovat avoimesti, miten arkiseksi alkaa. Saatavilla: <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000006467374.html>, ladattu 31.3.2021.
- IS 5/20: Häkilä, Taiga (Ilta-Sanomat 15.5.2020): Mies väitti erektiohäiriön johtuvan naisen ylipainosta: ”Nykyään haen seksini muualta. Saatavilla: <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000006508304.html>, ladattu 31.3.2021.
- IS 6/20: Kilpamäki, Heini (Ilta-Sanomat 20.6.2020): Sanni, 23, alkoi etsiä Jodelista seksiseuraa vanhemmasta miehestä, sitten puhelimeen lävähti kuva – se oli menoa. Saatavilla: <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000006543852.html>, ladattu 31.3.2021.
- IS 7/20: Pimiä, Katarina (Ilta-Sanomat 10.7.2020): Näin 44-vuotias nainen palautti kipinän pitkään parisuhteeseen – ”Nykyään harrastamme aivan mahtavaa seksiä ja tarpeeksi usein”. Saatavilla: <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000006567953.html>, ladattu 31.3.2021.
- IS 8/20: Valkonen, Noora (Ilta-Sanomat 1.8.2020): ”Onneksi isäni omisti rautasakset ja leikkasi tyttöystäväni irti” – suomalaiset avoimina: tämä seksimoka ei unohdu. Saatavilla: <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000006588147.html>, ladattu 31.3.2021.
- IS 9/20: Valkonen, Noora (Ilta-Sanomat 7.9.2020): Suomalaiset paljastavat, mitä he eivät kerro seksistä kumppanilleen – ”Mieheni ei lämpene näille ajatuksille”. Saatavilla: <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000006627617.html>, ladattu 31.3.2021.
- IS 10/20: Valkonen, Noora (Ilta-Sanomat 29.10.2020): 30-vuotias nainen kertoo, miksi seksi hänen suhteessaan on aina lähes täydellistä: ”Pitää halut yllä”. Saatavilla: <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000006704198.html>, ladattu 31.3.2021.
- IS 11/20: Nuoska, Lauri & Noora Valkonen (Ilta-Sanomat 27.11.2020): Kuinka usein muut harrastavat seksiä – yksin tai yhdessä? Katso oman ikäryhmäsi paljastavat numerot!. Saatavilla: <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000007645838.html>, ladattu 31.3.2021.
- IS 12/20: Valkonen, Noora (Ilta-Sanomat 27.12.2020) 3 hykerryttävää harjoitusta, jotka voivat mullistaa suhteesi ja seksielämäsi. Saatavilla: <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000007701090.html>, ladattu 31.3.2021.
- IS 1/21: Valkonen, Noora (Ilta-Sanomat 7.1.2021): ”Mies haluaa seksiä vain yhdessä asennossa” – naiset paljastavat parisuhteensa suurimmat yllätykset. Saatavilla: <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000007725334.html>, ladattu 31.3.2021.
- IS 2/21: Pimiä, Katarina (Ilta-Sanomat 24.2.2021): Täällä harrastetaan eniten seksiä Suomessa ja ollaan siihen myös tyytyväisimpiä – yksi asento näyttää olevan aina vain suosituin. Saatavilla: <https://www.is.fi/seksi-parisuhde/art-2000007823440.html>, ladattu 31.3.2020.

KUVALÄHTEET

- Kuva 1: Hivpoint (2017 a): Seksiä on monenlaista. Saatavilla https://hivpoint.fi/wp-content/uploads/2020/09/Nuorten_esite_nettiin_aukeamat.pdf, ladattu 28.3.2020.
- Kuva 2: Hivpoint (2017d): Anaaliseksin ABC - miehille, joilla on seksiä miesten kanssa. Saatavilla https://hivpoint.fi/wp-content/uploads/2020/09/AnaaliABC105x148_2017_netiversio.pdf, ladattu 12.10.2020.
- Kuva 3: Hivpoint (2017d): Anaaliseksin ABC - miehille, joilla on seksiä miesten kanssa. Saatavilla https://hivpoint.fi/wp-content/uploads/2020/09/AnaaliABC105x148_2017_netiversio.pdf, ladattu 12.10.2020.
- Kuva 4: Hivpoint (2017a): Seksiä on monenlaista. Saatavilla https://hivpoint.fi/wp-content/uploads/2020/09/Nuorten_esite_nettiin_aukeamat.pdf, ladattu 28.3.2020.
- Kuva 5: Hivpoint (2017c): Seksi ja trans. Saatavilla https://hivpoint.fi/wp-content/uploads/2020/09/Trans_ja_seksi_esite_2017.pdf, ladattu 13.3.2020.
- Kuva 6: Hivpoint (2017d): Anaaliseksin ABC - miehille, joilla on seksiä miesten kanssa. Saatavilla https://hivpoint.fi/wp-content/uploads/2020/09/AnaaliABC105x148_2017_netiversio.pdf, ladattu 12.10.2020.
- Kuva 7: Hivpoint (2017b): YLPEYS - Identiteetistä ja seksuaalisuudesta nuorille miehille. Saatavilla https://hivpoint.fi/wp-content/uploads/2020/09/YLPEYS2018_netti.pdf, ladattu 20.10.2020.

